

Stichting
Pensioenfonds
van de KAS BANK

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK
De Entree 500, 1101 EE Amsterdam
Website: www.pensioenfondskasbank.nl

Ingeschreven in het Handelsregister van
de Kamer van Koophandel
onder nummer 41200423

Verslag over het boekjaar lopende van
1-1-2022 tot en met 31-12-2022

Inhoud

	Pagina
Voorwoord	5
Verslag van het Bestuur	
Kerncijfers	7
Organisatie pensioenfonds	9
Het pensioenfonds	15
Financiële positie van het pensioenfonds	17
Pensioenregeling 2022	18
Premiebeleid	19
Ontwikkeling deelnemersbestand	20
Toeslagbeleid en toeslagverlening	21
Communicatie	23
Beleggingen	25
Uitvoeringskosten	29
Governance	33
Impact Covid-19/Corona virus	40
Uitbestedingsbeleid	41
Risicoparagraaf	41
Vooruitblik 2023	45
Actuariële paragraaf	46
Visitatiecommissie	
Rapport visitatie Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK 2022	49
Reactie Bestuur op het verslag van de Visitatiecommissie	55
Verantwoordingsorgaan	
Verslag Verantwoordingsorgaan over het jaar 2022	57

Pagina**Jaarrekening**

Balans per 31 december	64
Staat van baten en lasten	66
Kasstroomoverzicht	68
Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling	69
Algemene grondslagen	69
Specifieke grondslagen	71
Toelichting op de balans per 31 december	77
Toelichting op de staat van baten en lasten	84
Risicoparaagraaf	89
Bestemming van Saldo van baten en lasten	100
Gebeurtenissen na balansdatum	100

Overige gegevens

Statutaire resultaatbestemming	103
Actuariële verklaring	103
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	105

Voorwoord

Voor u ligt het verslag over het boekjaar 2022 (hierna: het verslagjaar) van de Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK (hierna: het pensioenfonds). Het pensioenfonds is statutair gevestigd in Amsterdam en is opgericht op 8 december 1953. De Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is ingeschreven bij de Kamer van Koophandel onder nummer 41200423 en is een ondernemingspensioenfonds. Het pensioenfonds is aangesloten bij de Pensioenfederatie. De laatste statutenwijziging was op 14 januari 2021.

Wij kijken wederom terug op een bijzonder en veelbewogen jaar.

De oorlog in Oekraïne heeft zijn invloed op de economie. Energieprijzen zijn hard gestegen en liggen aan de basis van inflatiepercentages waarvan we de hoogtes sinds de jaren '70 van de vorige eeuw niet meer hebben gezien. Als gevolg van de hoge inflatie is ook de rente aanzienlijk gestegen. Dit heeft geleid tot een situatie waarin het vermogen van het fonds aanzienlijk is gedaald. Echter de verplichtingen zijn door de hoge rente nog harder gedaald. Dit is voordelig voor het Pensioenfonds want dit heeft per saldo geleid tot een sterke stijging van de dekkingsgraad (de verhouding tussen bezittingen en de contante waarde van de verplichtingen) en dit biedt de mogelijkheid om te kunnen indexeren.

Wij houden de (economische) ontwikkelingen nauwlettend in de gaten en proberen hierop voor zover mogelijk te anticiperen.

In 2022 is COVID bijna uit het collectieve geheugen verdwenen. Inmiddels zijn ook vrijwel alle maatregelen ter voorkoming van de verspreiding van COVID opgeheven.

In 2022 heeft CACEIS Nederland verdere stappen gezet in het uitwerken van het voornemen om bestaande medewerkers over te laten stappen naar de IDC regeling die door a.s.r. wordt uitgevoerd. In 2023 hebben de actieve deelnemers van het pensioenfonds een brief van de bank ontvangen met daarin het voorstel om over te stappen naar deze IDC regeling. Dit heeft tot gevolg dat het fonds per 1 mei 2023 een gesloten fonds zal zijn.

Ook in 2022 heeft het fonds zich verder beraden op haar toekomst. De volgende scenario's zijn hierbij de revue gepasseerd: blijven in het huidige FTK regiem, overgaan naar het Nieuwe Pensioenstelsel of een zogenaamde Buy Out, waarin de gelden overgedragen worden aan een verzekeraar en waarbij voor de deelnemers pensioen wordt aangekocht inclusief een (gedeeltelijke) indexatie. Op dit moment liggen alle opties nog op tafel. Naast de vraag wat de toekomstige regeling zou moeten worden is er ook gesproken over de uitvoering van de te kiezen regeling. Het bestuur is van mening dat er eerst duidelijkheid moet komen over de te kiezen regeling. Vervolgens kan worden onderzocht wat hierbij de meest geschikte uitvoeringsvorm is.

Financieel gezien was het jaar 2022 op beleggingsgebied een jaar met enige maanden dalende bezittingen en verplichtingen en stijgende dekkingsgraden. Resultierend in een dekkingsgraad van 132,3 % per 31 december 2022 (31-12-2021: 128,1%).

De beleidsdekkingsgraad (12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad) steeg van 122,6% per eind december 2021 naar 130,8% per eind december 2022.

Belangrijke zaken in 2022 voor het pensioenfonds waren:

- de toekomst van het pensioenfonds in relatie tot de overgang van de actieve deelnemers naar de IDC-regeling van a.s.r. en de ontwikkelingen rondom het nieuwe pensioenstelsel;
- een nadere uitwerking van het ESG-beleid;
- het besluit om per 1 juli 2022 te indexeren over 2021, dit vanwege de beleidsdekkingsgraad van 122,6% per 31-12-2021;
- de verdere beheersing van de uitvoeringskosten;
- het verder ontwikkelen van het integraal risicomanagement;

Dit verslag wordt uitgebracht in overeenstemming met de statuten van het pensioenfonds.

Het Bestuur van de Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Verslag van het Bestuur

Kerncijfers

	2022	2021	2020	2019	2018
Aantallen					
Actieve deelnemers	271	310	415	415	464
Gewezen deelnemers	1.273	1.272	1.196	1.176	1.112
Pensioengerechtigden	399	382	377	389	393
Totaal	1.943	1.964	1.988	1.980	1.969
Toeslagen					
Indexatie actieven	2,68% ¹⁾	0,00%	1,05% ²⁾	1,72% ³⁾	0,92% ⁴⁾
Indexatie inactieven	2,27% ¹⁾	0,00%	0,52% ²⁾	0,89% ³⁾	0,46% ⁴⁾
Financiële gegevens (in duizenden euro)					
Beleggingen voor risico pensioenfonds					
Belegd vermogen	323.604	472.521	481.814	393.133	319.601
Beleggingsopbrengsten	-119.551	3.905	57.584	58.983	-923
Beleggingsrendement	-26,5%	1,0%	15,1%	18,4%	0,2%
Benchmark	-23,9%	0,8%	13,1%	19,2%	0,5%
Reserves					
Algemene reserve	79.550	98.095	64.168	47.241	38.832
Technische voorzieningen					
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds	244.915	347.594	376.155	334.075	283.784
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	1.146	1.447	1.324	1.210	855
Totaal technische voorzieningen	246.061	349.041	377.479	335.285	284.639

1) Betreft de indexatie die per 1-7-2022 is toegekend over 2021.

2) Betreft de indexatie die per 1-7-2020 is toegekend over 2019.

3) Betreft de indexatie die per 1-7-2019 is toegekend over 2018.

4) Betreft de indexatie die per 1-7-2018 is toegekend over 2017.

	2022	2021	2020	2019	2018
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	5.683	7.891	7.454	6.209	6.587
Pensioenuitkeringen	5.894	5.665	5.552	5.494	5.484
Vermogenssituatie en solvabiliteit					
Pensioenvermogen	325.611	447.136	441.647	382.526	323.471
Pensioenverplichtingen	246.061	349.041	377.479	335.285	284.639
Aanwezige dekkingsgraad ¹⁾	132,3%	128,1%	117,0%	114,1%	113,6%
Vereiste dekkingsgraad	117,7%	115,0%	114,8%	115,3%	114,4%
Beleidsdekkingsgraad (BDG) ²⁾	130,8%	122,6%	110,0%	113,0%	117,3%
Reële dekkingsgraad ³⁾	97,9%	98,5%	89,6%	90,2%	94,7%

1) De aanwezige dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen ($325.611 / 246.061 \times 100\% = 132,3\%$).

2) De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad.

3) De reële dekkingsgraad is gedefinieerd als de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de zogenoemde 'indexatiedekkkingsgraad', de dekkingsgraad waarbij volledige toeslagverlening op basis van prijsinflatie mogelijk is, onafhankelijk van de eigen toeslagambitie van het fonds.

Organisatie pensioenfonds

Bestuur

Het Bestuur is paritair samengesteld en bestaat uit 6 personen. Daarvan zijn 3 bestuurders van werkgeverszijde en 3 van werknemerszijde waarvan 1 vertegenwoordiger ook namens de pensioengerechtigden.

In 2021 heeft het bestuur besloten dat de zittingstermijn van bestuursleden wordt aangepast van 6 jaar met eenmaal herbenoemen, naar 4 jaar met tweemaal herbenoemen. Als datum eerste benoeming wordt gehanteerd:

P. van der Wal:	12 juli 2016
P. de Jaeger:	28 mei 2015
G.J. Kremer:	3 september 2020
O. Hulst:	9 mei 2017
L. Gabriëlse:	7 november 2016
J. Voskuilen:	10 november 2014

Bestuur:

<i>Werkgeversvertegenwoordigers</i>	<i>functie</i>	<i>einde zittingsperiode</i>	<i>geslacht</i>	<i>geboortjaar</i>
P. (Pieter) van der Wal	voorzitter	Juli 2024	M	1961
L.H.E. (Pol) de Jaeger	secretaris	Mei 2023	M	1978
G.J. (Geert Jan) Kremer	lid	September 2024	M	1961

<i>Werknemersvertegenwoordigers</i>	<i>functie</i>	<i>einde zittingsperiode</i>	<i>geslacht</i>	<i>geboortjaar</i>
O.F. (Otto) Hulst	lid	Mei 2025	M	1989
L.K.M. (Larissa) Gabriëlse	plv. secretaris	November 2024	V	1968
J. (Jan) Voskuilen (namens de pensioengerechtigden)	plv. voorzitter	November 2026	M	1954

Overzicht relevante nevenfuncties bestuursleden:

<i>Bestuurslid</i>	<i>nevenfunctie</i>
P. van der Wal	Head of Division - General Inspection CACEIS Bank, Netherlands Branch (hierna CBNB)
L.H.E. de Jaeger	Investment consultant bij Montae & Partners
G.J. Kremer	Riskmanager bij MN Services
O.F. Hulst	Beleidsadviseur Pensioenfederatie Mentor werkgroep Pensioenlab, gastdocent pensioenontwikkelingen Erasmus Universiteit en Bestuurder Stichting Coöperatiekring Hart voor Gelderland.
L.K.M. Gabriëlse	Sr. Sales Executive bij CBNB, Bestuurslid en lid van Adviescommissie Beleggingen bij Stichting Fonds 1818
J. Voskuilen	Geen

De bestuursleden zijn met ingang van 23 oktober 2020 ingeschreven in het UBO-register, onderdeel van het Handelsregister van de Kamer van Koophandel.

Bestuurscommissies

Het Bestuur van het pensioenfonds wordt ondersteund door de volgende commissies:

- Financiële- en risicomanagement commissie;
- Beleggingscommissie;
- Communicatiecommissie.

Het dagelijks Bestuur

Het dagelijks Bestuur bestaat uit de voorzitter, Pieter van der Wal en de secretaris, Pol de Jaeger. In spoedeisende gevallen kan het dagelijks Bestuur met mandaat van de overige bestuursleden besluiten nemen.

Sleutelfunctiehouders

Het pensioenfonds beschikt over een sleutelfunctie risicobeheer, actuariel en interne audit. De sleutelfunctie risicobeheer en Actuariële functie vormen de tweede lijn. De Interne Audit Functie vormt de derde lijn.

De Sleutelfunctie Risicobeheer, P. (Peter) van der Knaap, draagt zorg voor een risicomaneagementsysteem dat bestaat uit strategieën, methodes, processen en rapportageprocedures die nodig zijn om op individueel en geaggregeerd niveau de risico's, waaraan het fonds blootstaat of blootgesteld zou kunnen worden, alsook de onderlinge afhankelijkheden en relaties daartussen voortdurend te onderkennen, te meten, te bewaken, te beheren en hierover te rapporteren.

De Actuariële Functie, R. (René) van der Meer van Milliman (tevens de certificerend actuaris van het pensioenfonds), heeft een beoordelende en controlerende taak met betrekking tot de actuariële activiteiten van het pensioenfonds.

De Sleutelfunctie Interne Audit, J. (Jan) Voskuilen, toetst in aanvulling op de werkzaamheden van de 1e en 2e lijn, de opzet, het bestaan en de werking van de besturing, de inrichting en de risicobeheersing. Daarnaast geeft hij het Bestuur mogelijkheden tot verbeteringen in overweging door middel van het doen van aanbevelingen.

Financiële en Risicomanagement commissie

In oktober 2022 is de tenaamstelling van de Financiële en Risicomanagement commissie uitgebreid met Risicomanagement om meer duidelijk te geven aan de inrichting en beheersing van het risicomanagement. Het reglement is hierop aangepast. De Financiële en Risicomanagement commissie bestaat uit de bestuursleden: Otto Hulst, voorzitter en Pieter van der Wal en Thijs Vlasman (medewerker van CBNB). Daarnaast zijn er twee toehoorders te weten Jan Voskuilen en Peter van der Knaap. De Financiële en Risicomanagementcommissie doet tijdens bestuursvergaderingen schriftelijk en/of mondeling verslag van haar activiteiten.

In 2022 heeft de Financiële en Risicomanagement commissie zich onder meer bezig gehouden met:

- de begroting en de kostendekkende premie van 2022;
- het vaststellen van de parameters 2022;
- het verzorgen van de financiële informatieverschaffing van het pensioenfonds, in het bijzonder de jaarrekening en de staten ten behoeve van de toezichthouder, in overeenstemming met van toepassing zijnde wet- en regelgeving;
- de voorbereiding toeslagvoorziening per 1 juli 2022;
- het opvolgen van de aanbevelingen van de externe accountant, de externe (certificerend) actuaris en de visitatiecommissie;
- het eerstelijns risicomanagement en risicobeheer van de niet-financiële risico's.

Beleggingscommissie

De Beleggingscommissie bestaat uit twee bestuursleden, Geert Jan Kremer (voorzitter) en Pol de Jaeger en een externe adviseur van Towers Watson Netherlands B.V., de heer J. (Jeroen) Molenaar (tot augustus 2022). Zij worden ondersteund door een medewerker van CBNB, S. (Sander) Rijpma. Daarnaast wordt de beleggingscommissie ondersteund door een fiduciair adviseur, Sprenkels.

De Beleggingscommissie doet tijdens de bestuursvergaderingen verslag van haar activiteiten en van de beweegredenen achter haar adviezen aan het Bestuur.

Het pensioenfonds heeft het vermogensbeheer van de beleggingen in 2022 uitbesteed aan vier partijen. Dit wordt nader toegelicht op pagina 13 over uitbestede werkzaamheden.

CBNB voert de beleggings- en financiële administratie, waardoor de beleggingen onafhankelijk van de vermogensbeheerders worden geadmistreerd en gewaardeerd. CBNB rapporteert periodiek onder meer over eventuele afwijkingen van de beleggingen met het aan de vermogensbeheerders verstrekte mandaat (compliance monitoring), over verschillen tussen de performance volgens de beleggingsadministratie en de vermogensbeheerders (performance measurement) en over de gelopen risico's in de portefeuille (ex post risicoanalyse).

In 2022 heeft de Beleggingscommissie zich onder meer bezig gehouden met:

- het voeren van een beleggingsbeleid ten opzichte van de strategische benchmark;
- de implementatie van de EMD portefeuille;
- het monitoren van de (risico's in de) beleggingsportefeuille;
- Het mogelijk heroverwegen van de SFDR classificatie;
- het monitoren van de kosten van vermogensbeheer en de transactiekosten en
- het monitoren van de externe vermogensbeheerders.

Communicatiecommissie

De Communicatiecommissie bestaat uit een bestuurslid, Larissa Gabriëlse (voorzitter). Zij wordt ondersteund door drie medewerkers van CBNB, Lisa Wijnalda, Yorick Tervoort en Maurits Daarnhouwer. De Communicatiecommissie doet tijdens de bestuursvergaderingen verslag van haar activiteiten. Zij legt voorgenomen communicatie ter accordering voor aan het Bestuur.

De Communicatiecommissie heeft als doel het communicatiebeleid voor te bereiden en sturing te geven aan de uitvoering hiervan. In het communicatiebeleidsplan staat het algemene communicatiebeleid beschreven en wordt aangegeven welke communicatiemiddelen hiervoor zullen worden ingezet. In dit plan wordt ook gewaarborgd dat het pensioenfonds alle wettelijke informatieverplichtingen nakomt. Naast het communicatiebeleidsplan wordt jaarlijks het communicatiejaarplan opgesteld.

In augustus 2022 heeft het pensioenfonds al zijn actieve deelnemers met het Uniform Pensioenoverzicht geïnformeerd over hun per ultimo 2021 opgebouwde en op te bouwen pensioen. Daarnaast heeft elke Nederlander via de website www.mijnpensioenoverzicht.nl met zijn DigiD de mogelijkheid om een overzicht te krijgen van de door hem opgebouwde en nog op te bouwen pensioenaanspraken bij alle (inclusief vroegere) werkgevers. Om het pensioenbewustzijn bij de deelnemers te vergroten, is er in het najaar van 2022 tijdens de Pensioen3daagse aandacht gevraagd voor mijnpensioenoverzicht.nl.

Tijdens de virtuele jaarvergadering op 7 oktober 2022, georganiseerd door de Communicatiecommissie, heeft het Bestuur een toelichting gegeven op het (boek) jaar 2021 en de ontwikkelingen gedurende de eerste maanden van 2022.

Met ingang van 1 november 2022 is de samenwerking met Keylane en grafische vormgever Total Design opgezegd. Per genoemde datum maakt het pensioenfonds gebruik van de websitediensten van AZL, die ook de pensioenadministrateur is van het fonds. Voor deze overgang is gekozen omdat de website toe was aan een grondige opfrisbeurt en ter verbetering van de digitale informatievoorziening aan de deelnemers.

Middels PF-Updates (nieuwsbrief van het pensioenfonds die vier keer per jaar verschijnt) worden deelnemers geïnformeerd over lopende en actuele zaken.

In 2022 waren dit o.a.

- de voortgang van het pensioenfonds tijdens de Corona uitbraak;
- de financiële situatie van het pensioenfonds;
- de impact van de hoge inflatie op pensioenen;
- de ontwikkeling van de dekkingsgraad en de beleggingen;
- Sustainable Finance Disclosure Regulation
- de ontwikkelingen op het gebied van voor pensioenfondsen relevante wet- en regelgeving en het toezicht op pensioenfondsen;
- het nieuwe pensioenstelsel;
- het toeslagbeleid;
- aandacht voor het UPO overzicht;
- aankondiging virtuele Jaarvergadering van de deelnemers;
- aankondiging nieuwe website;
- introductie van de vertrouwenspersoon met een filmpje op de website;
- aandacht voor de klachtenregeling en
- de Pensioen3daagse in de maand november.

De Communicatie commissie is ook actief op social media en heeft een eigen LinkedIn pagina met inmiddels 188 volgers.

Visitatiecommissie

Het intern toezicht van het fonds wordt uitgeoefend door een Visitatiecommissie. De taken en bevoegdheden van dit orgaan, evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze zijn vastgelegd in de statuten van het fonds, het reglement van de Visitatiecommissie en de ABTN.

Visitatiecommissie

	<i>einde zittingsperiode</i>	<i>geslacht</i>	<i>geboortjaar</i>
A. W. (Anne) Wensink	2025	M	1983
L.E.M. (Lucie) Duynstee	2023	V	1962
M.J.M. (Mechteld) Hendriks	2024	V	1974

De Visitatiecommissie is samengesteld uit onafhankelijke deskundigen met bestuurlijke ervaring. De commissie bestaat uit drie leden, de heer A.W. Wensink, voorzitter (Strategie consultant PME Pensioenfonds), mevrouw L.E.M. Duynstee (bestuurder en toezichthouder bij diverse pensioenfondsen) en mevrouw M.J.M. Hendriks (Raad van toezicht pensioenfonds DNB en eigenaar PUIK pensioenadvies).

De Visitatiecommissie is belast met het interne toezicht. Zij beoordeelt de wijze waarop het pensioenfonds wordt aangestuurd, de beleids- en bestuursprocedures en de risico's op de lange termijn. De Visitatiecommissie rapporteert aan het Bestuur en bespreekt het eindrapport vooraf met het Verantwoordingsorgaan.

Voor het rapport van de Visitatiecommissie wordt verwezen naar pagina 49.

Verantwoordingsorgaan

Verantwoordingsorgaan:

VO	functie	einde zittingsperiode	geslacht	geboortejaar
<i>(gewezen) deelnemers</i>				
J.T. (Jeannet) Bijker	voorzitter	2026	V	1973
A. (Arjan) Tol	lid	2023	M	1970
S. (Soroosh) Nassiri Nezhad	lid	2023	M	1985
B.C. (Barbara) Kampman	lid	2025	V	1965
<i>Pensioengerechtigden</i>				
J.H. (Erik) Bobeldijk	lid	2025	M	1953
N. (Nico) van Leeuwen	lid	2022	M	1939

Het Bestuur heeft een Verantwoordingsorgaan ingesteld dat voldoet aan de Pensioenwet. De taken en bevoegdheden van dit orgaan, evenals de samenstelling, benoeming en werkwijze, zijn vastgelegd in de statuten van het fonds en het reglement van het Verantwoordingsorgaan.

Het Verantwoordingsorgaan bestond in het verslagjaar uit zes personen. De heren S. Nassiri Nezhad en N. van Leeuwen zijn per ultimo 2022 gestopt als lid VO. Ze zijn in 2023 respectievelijk opgevolgd door de heren J.H. (Jan) Damkot en M. (Marcel) Bongers. De voorzitter, mevrouw J.T. (Jeannet) Bijker is in december 2022 per onmiddellijke ingang herbenoemd voor een periode van 4 jaar..

Het Bestuur van het pensioenfonds legt verantwoording af aan het Verantwoordingsorgaan over het beleid en de wijze waarop dit is uitgevoerd.

Het Verantwoordingsorgaan is bevoegd jaarlijks een oordeel te geven over het handelen van het Bestuur aan de hand van het jaarverslag en de jaarrekening en andere relevante informatie, waaronder, indien van toepassing, de bevindingen van de Visitatiecommissie, over het door het Bestuur uitgevoerde beleid, evenals over de beleidskeuzes voor de toekomst.

Het Bestuur heeft het Verantwoordingsorgaan geïnformeerd over onder meer de ontwikkeling in de financiële positie van het pensioenfonds, over de wijze waarop het Bestuur invulling geeft aan de nieuwe verplichtingen van het FTK en over de visie van het Bestuur op de toekomst van het pensioenfonds.

Voor het oordeel van het Verantwoordingsorgaan over het gevoerde beleid in 2022 wordt verwezen naar pagina 57.

Uitbestede werkzaamheden

Administratie

Als administrateur voor het pensioenfonds zorgt AZL N.V (hierna: AZL) voor de pensioen- en deelnemersadministratie, de financiële administratie en de jaarverslaglegging. AZL is tevens per november 2022 de nieuwe websiteprovider van het pensioenfonds.

Vermogensbeheer

Het pensioenfonds heeft het vermogensbeheer van de beleggingen in 2022 uitbesteed aan vier partijen, Nationale Nederlanden Investment Partners (hierna NNIP) thans Goldman Sachs Asset Management (GSAM), a.s.r. hypotheekfonds, ACTIAM en Amundi. NNIP is met een LDI mandaat deels verantwoordelijk voor het vermogensbeheer van de matching portefeuille (afdekken renterisico) en a.s.r. hypotheekfonds voor het andere deel van de matchingportefeuille, ACTIAM is met het E.S.G. mandaat verantwoordelijk

voor het vermogensbeheer van de return portefeuille en Amundi is belast met het EMD mandaat. CBNB (hierna CACEIS) verzorgt de afdekking van het valutarisico. Het pensioenfonds heeft met de vermogensbeheerders afspraken gemaakt over de inrichting van de portefeuille en aan welke benchmark de behaalde beleggingsresultaten worden getoetst.

Compliance Officer en Vertrouwenspersoon

AethiQs BV is de externe deskundige op het gebied van compliance. De Compliance Officer van het fonds is mevrouw K. (Kristle) Jessurun, die tevens ook de vertrouwenspersoon is. Het pensioenfonds beschikt over een Compliance charter, een Gedragscode en een Compliance jaarplan. De leden van het Bestuur, de leden van de Visitatiecommissie en van het Verantwoordingsorgaan hebben gedurende het jaar opgave gedaan van hun relevante nevenfuncties aan de Compliance Officer.

Ambtelijk secretaris

De ambtelijk secretaris, mevrouw S.S.S. (Sharda) Nandelall, ondersteunt het Bestuur bij het voorbereiden en de verslaglegging van alle vergaderingen van het Bestuur, de Beleggingscommissie, de Financiële en Risicomanagement commissie, de Communicatiecommissie en de vergaderingen van het Bestuur met het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie en alles wat daarmee samenhangt.

Bestuursadviseur

Het Bestuur wordt ondersteund door een bestuursadviseur, mevrouw D. (Daphny) Batstra van Sprenkels.

Advisering en certificering

In het verslagjaar zijn de adviserende actuariële werkzaamheden uitgevoerd door Mercer en de adviserende werkzaamheden op het gebied van beleggingen tot augustus 2022 door Willis Towers Watson.

De controle van de jaarrekening is toevertrouwd aan PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.. De actuariële certificering is belegd bij Milliman Pensioenen B.V.

Koepelorganisatie

Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is aangesloten bij de Pensioenfederatie.

Toezichthouders

Het pensioenfonds staat onder toezicht van De Nederlandsche Bank N.V. en de Stichting Autoriteit Financiële Markten.

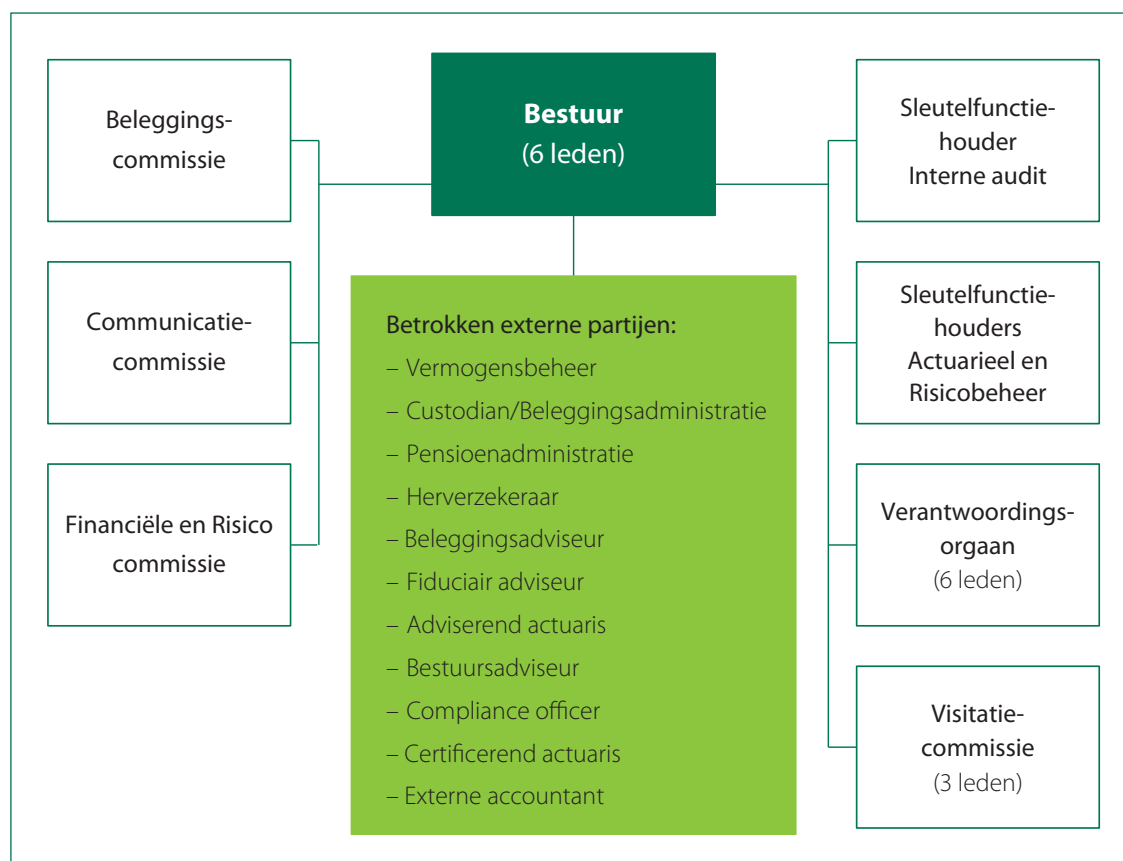
Het pensioenfonds

Statutaire doelstelling

Het fonds stelt zich ten doel het (binnen de perken van zijn middelen – zulks uitsluitend ter beoordeling van het Bestuur –) verstrekken of doen verstrekken van pensioenen en/of overige uitkeringen aan werknemers of gewezen werknemers van de aangesloten ondernemingen en aan hun nagelaten betrekkingen. De pensioenaanspraken worden gefinancierd met bijdragen van werkgever en werknemers. De pensioenregeling voorziet voor alle deelnemers in een ouderdomspensioen, een partnerpensioen en een wezenpensioen.

Het Bestuur heeft de doelstellingen en beleidsuitgangspunten, zoals bedoeld in artikel 102a van de Pensioenwet vastgesteld en vastgelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN). Bij de toetsing van de opdrachtaanvaarding voor de uitvoering van de pensioenregeling zijn deze door het Bestuur als uitgangspunt genomen.

Organisatieschema

Missie, visie, kernwaarden en strategie

Missie

Het pensioenfonds wil een zo goed mogelijke invulling geven aan de uitvoering van de pensioenovereenkomsten die de sponsor (CACEIS Bank Netherlands Branch) heeft afgesloten met haar (gewezen) werknemers. De uitvoering van de overeenkomst dient correct, maatschappelijk verantwoord en (kosten)efficiënt te geschieden. De ambitie is een duurzaam en betrouwbaar pensioenfonds te zijn dat zijn financiële verplichtingen en ambities nu en in de toekomst waar kan maken.

Visie

Ons fonds richt de uitvoering van de pensioenovereenkomst zo in, dat ook in de toekomst de opdracht van sociale partners gewaarborgd blijft. Voor draagvlak en vertrouwen is ons fonds mede afhankelijk van een (kosten-)efficiënte uitvoering van een eenvoudige en toekomstbestendige pensioenregeling. Bij het zo goed mogelijk invulling geven aan de uitvoering van de pensioenovereenkomst zijn er twee hoofdtaken van het pensioenfonds: pensioenbeheer en vermogensbeheer. Bij pensioenbeheer is een moderne en transparante relatie met onze belanghebbenden essentieel. Transparant betekent persoonlijk, begrijpelijk en eerlijk communiceren. Binnen het vermogensbeheer zijn duurzaamheid, risico en rendement onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Binnen de pensioensector nemen kostendruk en regelgeving toe. Ons fonds blijft daarom kijken naar de optimale schaalgrootte en eigen toekomstbestendigheid.

Kernwaarden

Beheerst, efficiënt en transparant.

Strategie

De belangrijkste pijlers voor de strategie van het pensioenfonds voor de komende jaren zijn:

1. Een (kosten)efficiënte en zorgvuldige uitvoering van de pensioenregeling;
2. Transparante en goede communicatie;
3. Draagvlak van het pensioenfonds behouden;
4. Robuuste governance met flexibiliteit en aanpassingsvermogen op toekomstige scenario's (waaronder samenwerking);
5. Vermogensbeheer waarbij risico, rendement en duurzaamheid in verhouding staan.

Financiële positie van het pensioenfonds

(Beleids)dekkingsgraad

Sinds de invoering van het nFTK is de beleidsdekkingsgraad leidend voor alle beleidsmaatregelen. De beleidsdekkingsgraad is het gemiddelde van de feitelijke dekkingsgraad van de afgelopen 12 maanden en is daarmee minder afhankelijk van dagkoersen.

Alle beleidsmaatregelen moeten gebaseerd zijn op deze beleidsdekkingsgraad. Ultimo 2022 bedroeg de beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds 130,8% (ultimo 2021: 122,6%).

Het verloop van de feitelijke dekkingsgraad in het verslagjaar zag er als volgt uit:

Ontwikkeling dekkingsgraad	Werkelijk
Dekkingsgraad per 31 december 2021	128,1%
Nieuwe aanspraken	0,1%
Uitkeringen	0,5%
Toeslagverlening	-2,9%
Wijziging rentetermijnstructuur	59,9%
Beleggingsresultaat	-33,5%
Overige oorzaken ¹⁾	-19,9%
Dekkingsgraad per 31 december 2022	132,3%

Reële dekkingsgraad

Naast de beleidsdekkingsgraad is de reële dekkingsgraad een belangrijke graadmeter voor de financiële positie van het pensioenfonds. De reële dekkingsgraad is de beleidsdekkingsgraad gedeeld door de dekkingsgraad waarbij volledige prijsindexatie is toegestaan. Ultimo 2022 bedroeg de reële dekkingsgraad 97,9% (ultimo 2021: 98,5%). Ultimo 2022 bedroeg de marktwaardedekkingsgraad 131,9% (ultimo 2021: 125,4%). Bij de marktwaarde dekkingsgraad wordt de waarde van de beleggingen en de waarde van de verplichtingen berekend op basis van de marktrente (zonder UFR).

Vereist eigen vermogen

Eind 2022 bedroeg het Vereist Eigen Vermogen (VEV) 117,7% (2021: 115,0%). Het VEV geeft aan welk percentage van de totale pensioenverplichtingen aanwezig moet zijn. Het Minimaal Vereist Eigen Vermogen (MVEV) bedroeg 104,0% (2021: 104,1%).

1) Het effect bij overige oorzaken wordt voornamelijk veroorzaakt door kruiseffecten van de post wijziging RTS met in dit geval het beleggingsresultaat en de omrekening van de overlevingstafel. Deze kruiseffecten worden veroorzaakt door de gehanteerde berekeningsmethodiek.

Pensioenregeling 2022

De pensioenregeling van het pensioenfonds zag er op 31 december 2022 op hoofdlijnen als volgt uit:

Regeling voor werknemers geboren op of na 1 januari 1950

Pensioensysteem	Middelloon, CDC-regeling
Pensioenrichtleeftijd	68 jaar
Opbouw% ouderdomspensioen	1,875%
Opbouw% partnerpensioen, op risico basis	70%
Maximum pensioengevend loon	€ 114.866
Franchise	€ 16.025
Maximum pensioengrondslag	€ 98.841
Pensioenpremie	47,4% van pensioengrondslag

Voor de actuele pensioenreglementen wordt verwezen naar de website van het fonds: www.pensioenfondskasbank.nl.

Premiebeleid

Kostendeekkende en ontvangen premie

Artikel 129 van de Pensioenwet schrijft voor dat de pensioenpremie die het fonds ontvangt minstens gelijk moet zijn aan de kostendeekkende premie zoals berekend conform de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN), tenzij aan de voorwaarden ten aanzien van de hoogte van beleidsdekkingsgraad, indexatie en ongedaan making van kortingen is voldaan. Het fonds maakt geen gebruik van de mogelijkheid om de kostendeekkende premie te dempen.

In de uitvoeringsovereenkomst en de ABTN is vastgelegd hoe de premie wordt berekend die CBNB aan het pensioenfonds verschuldigd is. De verschuldigde premie bestaat uit de kostendeekkende premie zoals vermeld in de Pensioenwet en een structurele opslag van 5% van de som van de pensioengevende salarissom van de werknemers in dienst van CBNB.

Overzicht van de opbouw van de zuivere kostendeekkende premie van het pensioenfonds:

De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld (x € 1.000):

	2022	2021
Onvoorwaardelijke aanspraken	4.313	5.953
Opslag in stand houden vereist vermogen	647	881
Opslag voor uitvoeringskosten	-108	-5
	4.852	6.829

De feitelijke/verschuldigde premie is als volgt samengesteld (x € 1.000):

	2022	2021
Kostendeekkende premie	4.852	6.829
Opslag 5% loonsom	831	1.062
	5.683	7.891

Ontwikkeling deelnemersbestand

Per 31 december 2022 bedroeg het aantal deelnemers 1.943. Dit betekent een afname van 21 deelnemers ten opzichte van de stand per 31 december 2021 (1.964). Deze afname wordt als volgt gespecificeerd:

	Actieve deelnemers	Gewezen deelnemers	Pensioen- gerechtigden	Totaal
Stand per 31 december 2021	310 ²⁾	1.272	382	1.964
Mutaties door:				
Nieuwe toetredingen	0	0	0	0
Ontslag met premievrije aanspraak	-36	36	0	0
Waardeoverdracht		-14	0	-14
Ingang pensioen	-3	-21	28 ¹⁾	4
Overlijden	0	-1	-8	-9
Afkoop	0	0	-2	-2
Andere oorzaken	0	1	-1	0
Mutaties per saldo	-39	1	17	-21
Stand per 31 december 2022	271 ²⁾	1.273	399	1.943
Specificatie pensioengerechtigden			2022	2021
Ouderdomspensioen			303	287
Partnerpensioen			94	93
Wezenpensioen			2	2
Totaal			399	382

De genoemde aantallen in de hiervoor opgenomen tabellen betreffende de aantallen op 'persoonsniveau', conform de opgave aan DNB.

1) Inclusief partner- en wezenpensioen.

2) Inclusief 23 arbeidsongeschikte deelnemers met (gedeeltelijke) vrijstelling van premiebetaling.

Toeslagbeleid en toeslagverlening

In 2015 is in overleg met de sociale partners de risicobereidheid vastgesteld die het pensioenfonds met haar beleggingen wil hebben. De risicobereidheid bepaalt mede in welke mate het fonds mogelijkheden heeft om toeslag te verlenen en de mate waarin het fonds de kans loopt dat moet worden gekort op de pensioenopbouw en de pensioenuitkeringen.

Vastgesteld is dat het pensioenfonds een beperkt risico wil lopen, waardoor naar verwachting de kans op indexatie aanwezig is, maar de kans op (hoge) kortingen op de pensioenopbouw en de pensioenuitkeringen beperkt blijft. Het beleggingsbeleid is in overeenstemming met de mate van risicobereidheid.

In 2020 heeft het Bestuur onder de deelnemers een enquête gehouden om vast te stellen of het gehanteerde beleggingsbeleid nog in overeenstemming was met de wensen van de deelnemers. In 2023 zal opnieuw een enquête worden gehouden, dit in verband met de toekomstkeuzes die het pensioenfonds moet gaan maken nu er vanaf mei 2023 geen actieve deelnemers meer zullen zijn.

Het Bestuur beslist elk jaar of en in hoeverre de pensioenen en de aanspraken kunnen worden verhoogd met maximaal de consumenten prijs index (cpi). De voorwaardelijke verhoging (toeslagverlening) wordt betaald uit de opbrengst van de beleggingen, waarbij de indexatieruimte zoveel mogelijk wordt gebruikt. De indexatieruimte volgt uit de DNB regels voor toekomstbestendig indexeren. Bij een beleidsdekkingsgraad boven 130% kan het Bestuur onder voorwaarden besluiten tot inhaal van in voorgaande jaren onvolledige indexatie (cpi). Een eventuele inhaal van onvolledige indexatie vindt plaats vanaf 2016.

Op basis van de beleidsdekkingsgraad ultimo 2021 heeft het Bestuur conform het toeslagbeleid zoals vastgelegd in de ABTN en de regels van toekomstbestendig indexeren besloten om de pensioenen van de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden per 1 juli 2022 te verhogen.

De beleidsdekkingsgraad per 31 december 2021 bedroeg 122,6%. De prijzen (afgeleide consumentenprijsindexcijfer voor alle bestedingen) stegen volgens het CBS in 2021 met 2,68%.

Op grond van:

- een bestendige gedragslijn en besluitvorming in voorgaande jaren;
- het toeslagbeleid, zoals vastgelegd in de ABTN;
- evenwichtige belangenafweging en
- een geringe impact op de dekkingsgraad,

heeft het bestuur besloten om per 1 juli 2022 aan de actieve deelnemers een maximale toeslag te verlenen van 2,68% en aan de inactieve deelnemers 2,27%.

jaar	Indexatie			Indexatie Achterstand jaar		Cumulatief	
	Cpi	Actieven	Inactieven	Actieven	Inactieven	Actieven	Inactieven
2016	0,30%	0,00%	0,00%	-0,30%	-0,30%	-0,33%	-0,33%
2017	1,40%	0,92%	0,46%	-0,48%	-0,94%	-0,52%	-1,02%
2018	1,72%	1,72%	0,89%	0,00%	-0,83%	0,00%	-0,89%
2019	2,63%	1,05%	0,52%	-1,58%	-2,11%	-1,64%	-2,19%
2020	1,27%	0,00%	0,00%	-1,27%	-1,27%	-1,31%	-1,31%
2021	2,68%	2,68%	2,27%	0,00%	-0,41%	0,00%	-0,41%
Totaal achterstand						-3,81%	-6,16%

Communicatie

Communicatie strategie

De strategische vertrekpunten voor het communicatiebeleid zijn:

- de deelnemer staat centraal,
- de deelnemer krijgt goed inzicht in zijn of haar pensioen,
- de communicatie is toegespitst op het nut voor de deelnemer,
- de deelnemer wordt gemotiveerd om in actie te komen,
- de minimaal verplichte communicatie vanuit de Wet pensioencommunicatie.

De communicatie strategie van het pensioenfonds is gebaseerd op twee pijlers:

Van informeren naar activeren

Onze pensioencommunicatie is gericht op activerende communicatie in plaats van informatieve communicatie. Bij informatieve communicatie worden doelen geformuleerd, een boodschap overgebracht, getoetst of de boodschap begrepen wordt en of de informatie tegemoetkomt aan de behoeften van de doelgroep. Wij willen mensen activeren om iets te gaan doen met hun pensioen. Pensioen wordt relevant bij levensgebeurtenissen ('life events'), zoals een banenswitch, een scheiding of nadering van pensioendatum. Daarom kiezen we die momenten om deelnemers gericht aan te zetten tot actie voor hun pensioen door middel van heldere communicatie.

Relaties bouwen

De bereidheid van ontvangers om zich te verdiepen in hun pensioen is over het algemeen laag, want het gaat om de (verre) toekomst. Deze bereidheid neemt toe naarmate de ontvanger een positief gevoel heeft bij de zender (het pensioenfonds). Voor effectieve communicatie is het dus relevant dat het pensioenfonds aandacht besteedt aan het opbouwen van vertrouwen middels het bouwen aan een goede relatie met de doelgroepen.

Communicatiedoelstelling

Met onze pensioencommunicatie streven wij ernaar om het pensioenbewustzijn en engagement van onze doelgroep te verhogen:

- 1) de pensioendeelnemer weet hoeveel pensioen hij/zij kan verwachten of ontvangt, kan nagaan of dat voldoende is en is zich bewust van de risico's van de pensioenvoorziening.
- 2) onze doelgroep te informeren over de actualiteiten in de pensioensector, wat dit voor impact heeft op het pensioenfonds en wat toekomstige wet- en regelgeving kan betekenen voor het pensioen van de doelgroep.

Met onze thema gerichte campagnes willen wij onze doelgroep:

1. Activeren van eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van voor de pensioensituatie relevante levensgebeurtenissen in werk en privé;
2. Verkrijgen van vertrouwen in het pensioenfonds van de KAS BANK;
3. Informeren over relevante onderwerpen rondom pensioen en het pensioenfonds.

Communicatiemomenten

De nadruk ligt op het gebruik van digitale communicatie middelen. Papieren post blijft mogelijk op nadrukkelijk verzoek van een deelnemer.

Jaarlijks worden er vier digitale communicatiecampagnes gehouden. In overleg met het bestuur worden de onderwerpen van de campagnes vastgesteld. In het communicatie jaarplan 2022 zijn de communicatiecampagnes voor dat jaar uitgewerkt.

De website <https://www.pensioenfondskasbank.nl> is een belangrijk communicatiemiddel en wordt gebruikt om alle doelgroepen te informeren en te activeren. Daarnaast berichten wij op de website over actuele gebeurtenissen en/of geven relevante informatie voor deelnemers, pensioengerechtigden en slapers.

De nieuwsbrief van het pensioenfonds, de PF Update, wordt ieder kwartaal digitaal verstuurd. Verder stuurt de pensioenadministrateur AZL brieven (jaaropgave en uniform pensioenoverzicht) en wordt er via HR gecommuniceerd.

In 2022 is de traditionele kennissessie, die wordt georganiseerd tijdens de jaarvergadering van de deelnemers, in de eerste week van oktober gehouden. In verband met Covid-19 is ook dit jaar een virtuele jaarvergadering voor de deelnemers georganiseerd, welk goed is ontvangen. De deelnemers konden tijdens deze vergadering vragen stellen aan het Bestuur en hier is goed gebruik van gemaakt.

Nieuwe website

Op 31 oktober 2022 is de nieuwe website gelanceerd. AZL is de nieuwe host en functioneel beheerder. Een eigentijdse website in een taalniveau dat aansluit bij de deelnemers. Ook staan op de website aanvullende landingspagina's voor o.a. de klachten- en geschillenprocedure en de ontwikkelingen aangaande het nieuwe Pensioenakkoord.

Pensioen 1-2-3 en Pensioenvergelijker

Pensioen 1-2-3 biedt deelnemers informatie over de belangrijkste onderdelen van de pensioenregeling. De deelnemer bepaalt zelf hoe gedetailleerd hij de informatie tot zich neemt: op hoofdlijnen (laag 1), met toelichting op de hoofdlijnen (laag 2) of gedetailleerd (laag 3). De Pensioen 1-2-3 is op de website van het pensioenfonds te vinden: <https://www.pensioenfondskasbank.nl/medewerker/documenten/pensioen-1-2-3/>.

De Pensioenvergelijker is een checklist die de deelnemer helpt om twee regelingen met elkaar te vergelijken. Het pensioenfonds heeft de Pensioenvergelijker al gevuld met informatie over de eigen pensioenregeling. Deze is terug te vinden op de website van het pensioenfonds.

Deelnemersportaal

Via de website van het pensioenfonds is het eenvoudig om snel in te zien wat de huidige stand is van het pensioen om te bepalen hoe de toekomst er financieel uit komt te zien. Via het portaal kunnen deelnemers ook hun gegevens aanpassen. Zo kan het privé-emailadres worden opgevoerd, zodat men altijd relevante informatie van het pensioenfonds via een e-mailalert kan ontvangen. Zo blijft men nuttige informatie ontvangen, ook wanneer men met pensioen is of niet meer bij de bank werkt.

Social Media

Het pensioenfonds is actief op social media en heeft een eigen pagina op LinkedIn. Zo worden er eenvoudig en snel berichten en relevante informatie zoals de hoogte van de actuele dekkingsgraad ter informatie geplaatst. Er zijn op dit moment 188 volgers.

Beleggingen

Terugblik op 2022

In 2022 is de beleggingsagenda voornamelijk bepaald door de toevoeging van een allocatie naar EMD binnen de portefeuille, evaluatie van de valuta overlay, ALM monitor en aandacht voor duurzaamheidswetgeving.

Implementatie Emerging Market Debt:

Uit de ALM-studie van 2020 is naar voren gekomen dat direct lending en/of emerging market debt (EMD) waarde kunnen toevoegen aan de beleggingsportefeuille van het pensioenfonds.

Het fonds heeft de investeerbaarheid van direct lending en EMD onderzocht aan de hand van het opstellen van investment cases. Hieruit is geconcludeerd dat beide categorieën investeerbaar zijn voor het pensioenfonds. Uiteindelijk is gebleken dat op de markt zeer beperkte, tot geen, mogelijkheden zijn voor direct lending die aansluiten op de risico/rendement- en kosten-vereisten uit de ALM-studie. Voor EMD zijn deze mogelijkheden wel beschikbaar. Het pensioenfonds heeft daarom in 2022 een zoektraject geïnitieerd om het meest aantrekkelijke EMD beleggingsfonds te zoeken.

Het pensioenfonds heeft, op basis van het zoektraject, juli 2022 besloten om 10% van de portefeuille te alloceren naar het 'Emerging Markets Blend Fund' van Amundi. De volledige allocatie naar het 'Collateralized Bonds Fund' van NN IP, tegenwoordig GSAM (7% strategische allocatie volgens het bel. plan 2022) is hiervoor geliquideerd. Voor de overige 3% is de strategische allocatie van 14% verlaagd naar 11% van de euro credit portefeuille. In december is de transitie succesvol afgerond.

Evaluatie valuta overlay:

Op dit moment is CACEIS de beheerder van het valuta overlay mandaat, waarbinnen momenteel enkel USD wordt afgedekt met onderliggende notional van +/- 75 mln USD volgens een strategische hedge ratio van 70%. In 2022 heeft het pensioenfonds dit mandaat geëvalueerd en tevens een offerte-uitvraag voor deze dienstverlening gedaan bij twee andere vermogensbeheerders van het pensioenfonds.

De conclusie van dit onderzoek was dat een alternatieve inrichting en/of dienstverlener voor de valuta overlay niet zou leiden tot verbetering van de huidige situatie. Zowel op het gebied van kosten als operationele uitvoering. Derhalve is besloten CACEIS aan te houden als beheerder van de valuta overlay.

ALM monitor:

SPKB laat eens per drie jaar een uitgebreide ALM-studie uitvoeren. De meest recente ALM-studie dateert uit 2020. Sinds de aanvang van de studie zijn de rente en inflatie sterk gestegen. De dekkingsgraad van SPKB is in deze periode ook stevig toegenomen.

Deze ontwikkelingen op de financiële markten geven het pensioenfonds aanleiding om de ALM-uitgangspunten en uitkomsten te toetsen aan de actualiteit. Met als centrale vraag: vormt de ALM-studie nog een solide basis voor het beleid of zou het beleggingsbeleid heroverwogen moeten worden? De centrale conclusie uit dit onderzoek is dat de recente economische ontwikkelingen weliswaar extreem zijn, echter dat deze niet buiten de scenario's (zowel stochastisch als deterministisch) zoals gebruikt in de laatste ALM-studie vallen. In ieder geval qua dekkingsgraad, rendement en rente ontwikkeling (de recente extreme inflatie valt wel buiten de projecties uit de ALM).

Al met al ziet het pensioenfonds in de ontwikkeling van de financiële markten geen directe aanleiding om het strategisch beleggingsbeleid aan te passen of te heroverwegen. Echter, wanneer de mogelijke scenario's met betrekking tot de toekomst van het pensioenfonds zich verder uitkristalliseren, is het pensioenfonds voornemens een analyse uit te voeren voor o.a. het beschermen van de dekkingsgraad.

Duurzaamheidswetgeving

Vanaf 1 januari 2023 is de SFDR level 2 wetgeving van kracht. Momenteel classificeert SPKB de pensioenregeling als SFDR artikel 6. SPKB heeft de nodige compliance checks uitgevoerd om met zekerheid vast te stellen dat het pensioenfonds compliant is met betrekking tot de verplichtingen die voortkomen uit de SFDR & EU Taxonomie wetgeving. In aanvulling hierop heeft SPKB dit ook gedaan voor de vereisten van SRD II en IORP II wetgeving.

Indien het pensioenfonds in de toekomst zou opteren om de pensioenregeling aan te passen naar een SFDR art. 8 regeling, zou dit aanvullende verplichtingen voor rapportage en communicatie met zich meebrengen. SPKB heeft in 2022 onderzocht in hoeverre externe dienstverleners kunnen ondersteunen in het voldoen aan deze verplichtingen. In 2023 zal nader onderzocht worden of een aanpassing van de huidige classificatie naar art. 8 opportuun is voor het pensioenfonds.

Strategisch beleggingsbeleid

De beleggingsportefeuille bestaat uit een matching portefeuille en een rendementportefeuille.

De matchingportefeuille heeft het doel om het renterisico van de verplichtingen af te dekken. Deze portefeuille 49% (strategische norm) van het belegd vermogen en bestaat uit een LDI mandaat en een woninghypothekenfonds. De matchingportefeuille is opgebouwd uit staatsobligaties, renteswaps, geldmarktfondsen en hypotheke. Het LDI mandaat wordt beheerd door GSAM en het hypothekenfonds door a.s.r. vermogensbeheer.

De rendementportefeuille beslaat 51% (strategische norm) van het vermogen en bestaat uit aandelen, investment grade bedrijfsobligaties en obligaties uit opkomende landen. Actiam belegt voor SPKB de aandelenportefeuille middels een mandaat. De aandelenportefeuille wordt actief belegd conform een impact gedreven ESG-strategie. GSAM beheert de investment grade bedrijfsobligaties binnen een beleggingsfonds. Amundi beheert de obligaties uit opkomende landen ook binnen een beleggingsfonds. Beide beleggingsfondsen worden actief beheerd.

De portefeuille zag er op 31 december 2022 als volgt uit ¹⁾

Categorie	Feit	Norm	Min	Max	Benchmark
Matching	45,5%	49,0%	39,0%	59,0%	
• LDI (GSAM)	33,7%	38,3%	27,4%	49,3%	Verplichtingenbenchmark
• Hypotheken (a.s.r.)	11,3%	10,7%	8,2%	13,2%	
• Cash	0,5%	0,0%	0,0%	5,0%	
Return	54,5%	51,0%	41,0%	61,0%	
• Aandelen (Actiam) incl. valutatermijncontracten (Caceis)	29,7%	30,0%	27,0%	33,0%	MSCI World ACWI NTR
• Obligaties – Sustainable credits (GSAM)	14,0%	11,0%	8,0%	14,0%	Bloomberg Barclays Euro Aggregate Corporate TR Index
• Obligaties – Opkomende landen (Amundi)	10,8%	10,0%	6,0%	14,0%	50% JPM ELM PLUS + 50% JPM EMBI Global Diversified Hedged
Totaal	100%				

Risicoafdekking

In 2022 heeft geen wijziging plaatsgevonden in het beleid ten aanzien van het afdekken van het renterisico. Het economische renterisico (op basis van de 6-maands Euribor swapcurve) werd, net als het voorgaande jaar, voor 60% afgedekt.

Op het gebied van valutarisico's hebben ook geen wijzigingen plaatsgevonden. Enkel het valutarisico op de USD wordt nog steeds voor 70% afgedekt. Het risico op overige valuta wordt niet afgedekt, omdat hier ook geen substantiële investeringen in zijn.

De risico's in de beleggingsportefeuille worden beheerd op basis van het vereist eigen vermogen, het risicobudget en bandbreedtes rondom de strategische gewichten. Het risicobudget is op basis van de ALM-studie herijkt. Daarnaast is beleid bepaald voor bepaalde risicofactoren, zoals renterisico, valutarisico, kredietrisico en tegenpartijrisico.

Resultaat

De waarde van de portefeuille en de verdeling van het vermogen over de verschillende beleggingscategorieën aan het einde van het jaar ten opzichte van de situatie aan het begin van het jaar wordt weergegeven in de toelichting op de balans. Het belegde vermogen ultimo 2022 bedraagt circa € 324 miljoen en het vermogen is met circa € 149 mln. gedaald ten opzichte van de stand ultimo 2021 (€ 473 mln.).

Het rendement op het vermogen bedraagt circa -26,5% over 2022. De matching portefeuille heeft een negatief rendement van -35,9% behaald. De return portefeuille heeft tevens een negatief resultaat behaald met -18,44%. De valuta-afdekking heeft met 1,1%-punt negatief bijgedragen aan het rendement.

Het rendement van de portefeuille was lager dan het benchmarkrendement van -23,9% met een relatief rendement van -3,4%. De return portefeuille heeft een underperformance van -4,8% behaald. Dit wordt bijna volledig veroorzaakt door de aandelenportefeuille, waar sprake is van een underperformance ten aanzien van de benchmark van -7,4%. De bedrijfsobligaties hebben binnen de verwachting gepresteerd. De matching portefeuille heeft een underperformance van -2,3% behaald. Dit kan voornamelijk verklaard worden door de spread ontwikkelingen bij zowel de hypotheek als de staatsobligaties in de portefeuille.

De performancecijfers zijn gebaseerd op de rapportages van Caceis.

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)

Het fonds neemt maatschappelijk verantwoord beleggen mee in de vaststelling van het beleggingsbeleid. In 2019 heeft het bestuur hiertoe een MVB-beleid opgesteld, hetgeen geüpdatet zal worden in 2023 naar meer actuele normen omtrent MVB.

Het huidige MVB-beleid is voornamelijk financieel gemotiveerd. Het fonds heeft de overtuiging dat bedrijven die in de bedrijfsvoering rekening houden met ESG-maatstaven op de lange termijn betere resultaten behalen dan bedrijven die dat niet doen.

Het fonds beoogt met het beleggingsbeleid geen ecologische of sociale kenmerken te promoten of een ecologische of sociale doestelling na te streven.

Het fonds heeft het vermogensbeheer van de beleggingsportefeuille uitbesteed. Vermogensbeheerders voeren doorgaans een eigen MVB-beleid. Hieronder wordt kort het MVB-beleid per beheerder samengevat.

ACTIAM hanteert de ACTIAM Fundamental Investment Principles. Dit is gebaseerd op internationale verdragen, conventies, best practices, zoals de UNPRI en UN Global Compact Principles (UNGCP). Het beleid is beschikbaar op de website. ACTIAM rapporteert ook over dit beleid. De bijbehorende links zijn:

- Duurzaam beleggingsbeleid:
https://www.actiam.com/491aac/siteassets/4_verantwoord/documenten/en/a-actiamsustainable-investment-policy.pdf
- Uitsluitingen bedrijven:
https://www.actiam.com/492e0e/siteassets/4_verantwoord/documenten/nl/vb-uitsluitingen_bedrijven.pdf

- Engagementbeleid:
https://www.actiam.com/491aac/siteassets/4_verantwoord/documenten/en/d-actiamsustainable-investment-instruments.pdf
(vanaf 2.3.2)
- Stembeleid:
https://www.actiam.com/4925e6/siteassets/4_verantwoord/documenten/en/responsibleinvestments_voting-policy.pdf

a.s.r. heeft de UNPRI onderschreven. Verder stelt a.s.r. ESG centraal in de hypotheekoplossingen met verschillende mogelijkheden binnen het hypotheekaanbod zoals een energiebesparingsdepot.

GSAM heeft de UNPRI en UN Global Compact Principles (UNGCP) onderschreven. GSAM belegt niet in bedrijven die deze principes schenden. Het beleid verantwoordelijk beleggen is integraal onderdeel van het beleggingsproces van GSAM.

Voor de vastrentende beleggingen die GSAM beheert voor SPKB betekent dit dat beleggingen in vastrentende waarden, uitgegeven door bedrijven die de UNGCP schenden, zijn uitgesloten.

Amundi heeft de UNPRI onderschreven. Amundi heeft een eigen intern ESG-ratingproces ontwikkeld op basis van de 'Best-in-Class'-aanpak. De aan elke activiteitensector aangepaste ratings zijn erop gericht bedrijven te beoordelen op ESG.

Uitvoeringskosten

In dit hoofdstuk doet het pensioenfonds verslag van de in het verslagjaar gemaakte uitvoeringskosten. Conform de wettelijke voorschriften worden daarbij drie categorieën kosten onderscheiden: de administratieve uitvoeringskosten (ofwel kosten pensioenbeheer), de kosten vermogensbeheer en de transactiekosten. Van ieder van deze drie categorieën zijn in de tabel hieronder de totaalbedragen in euro opgenomen en de betreffende ratio. De ratio's zijn:

- Kosten pensioenbeheer: als bedrag in euro per deelnemer en pensioengerechtigde
- Kosten vermogensbeheer: als percentage van het in het verslagjaar gemiddeld belegde vermogen
- Transactiekosten: als percentage van het in het verslagjaar gemiddeld belegde vermogen.

	2022		2021	
	Kosten x € 1.000	Ratio	Kosten x € 1.000	Ratio
Kosten pensioenbeheer	116	€ 173,13	183	€ 264,45
Kosten vermogensbeheer	1.522	0,41%	1.643	0,38%
Transactiekosten	520	0,14%	718	0,16%

Kosten pensioenbeheer

De kosten voor pensioenbeheer in 2022 bedroegen 116 (2021: 183).

	2022	2021
Governance kosten	111	64
Controlekosten	-27	84
Advieskosten	0	3
Overige kosten	32	32
	116	183

De governancekosten zijn in 2022 toegenomen met name door de toename van de bestuursvergoedingen (bestuurs- en commissieleden die niet (meer) werkzaam zijn bij CBNB ontvangen een bestuursvergoeding).

In het vierde kwartaal van 2021 zijn een aantal bestuursleden uit dienst getreden bij CBNB waardoor de bestuursvergoedingen, met name in 2022, voor het pensioenfonds zijn toegenomen.

De controlekosten zijn in 2022 negatief. Dit komt doordat de accountantskosten over 2021 en 2022 zijn betaald door en voor rekening van de werkgever. In 2021 was hiervoor bij het pensioenfonds een raming opgenomen. Deze raming is in boekjaar 2022 vrijgevallen waardoor de kosten in 2022 negatief zijn.

In totaal zijn de pensioenuitvoeringskosten in 2022 gedaald ten opzichte van 2021.

Naast bovenstaande kosten, neemt de werkgever uitvoeringskosten (administratiekosten, accountantskosten en advieskosten) voor haar rekening. Voor 2022 bedroeg dit in totaal ca 743 (2021: 540).

De vermelde bedragen sluiten aan op de bedragen die zijn vermeld in de jaarrekening. Voor een verdere specificatie wordt verwezen naar toelichting [15] in de 'Toelichting op de staat van baten en lasten'!

Om de kosten per deelnemer te berekenen is conform de aanbeveling van de Pensioenfederatie het aantal deelnemers gedefinieerd als de som van het aantal actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Gewezen deelnemers tellen dus niet mee in deze berekening.

	2022	2021
Aantal actieve deelnemers	271	310
Aantal pensioengerechtigde deelnemers	399	382
	670	692

Kosten vermogensbeheer

Kosten van het vermogensbeheer zijn vastgesteld op look through basis en kunnen in twee categorieën worden onderscheiden:

- de eerste categorie betreft de kosten zoals die in de jaarrekening zijn verwerkt, waaronder de beheervergoeding van de vermogensbeheerder(s), het bewaarloon, kosten van ondersteuning bij het vermogensbeheer, kosten accountant betreffende het vermogensbeheer en kosten met betrekking tot de beleggingsadministratie;
- de tweede categorie betreft kosten die rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn dus niet inbegrepen in de kosten van de vermogensbeheerder(s) zoals opgenomen in de jaarrekening.

Daarnaast worden er nog transactiekosten en aan- en verkoopkosten gemaakt.

Het gemiddeld belegd vermogen bedroeg in 2022 € 367.930.459 (2021: € 436.019.463). De vermogensbeheerkosten zijn in absolute zin iets gedaald ten opzichte van 2021, maar doordat het gemiddeld belegd vermogen flink is afgenomen, zijn de kosten uitgedrukt als percentage van het gemiddeld belegd vermogen in 2022 toegenomen.

In onderstaande tabellen zijn de kosten (x € 1.000) voor 2021 en 2022 weergegeven:

	2022		
	Directe kosten	Indirecte kosten	Totale kosten
Beheerkosten			
Vastgoed	8	1	9
Aandelen	403	36	439
Vastrentende waarden	91	382	473
Overige	0	10	10
Totaal beheerkosten	502	429	931
Overige vermogensbeheerkosten			
Beleggingsadvies	102	0	102
Bewaarloon	48	0	48
Beleggingsadministratie	224	0	224
Overige beleggingskosten	40	177	217
Totaal overige vermogensbeheerkosten	414	177	591
Totaal kosten vermogensbeheer, exclusief transactiekosten	916	606	1.522
Transactiekosten			
Vastgoed	0	8	8
Aandelen	0	400	400
Vastrentende waarden	6	84	90
Overige	0	22	22
Totaal transactiekosten	6	514	520
Totaal kosten vermogensbeheer, inclusief transactiekosten	922	1.120	2.042

	2021		
	Directe kosten	Indirecte kosten	Totale kosten
Beheerkosten			
Vastgoed	12	0	12
Aandelen	565	8	573
Vastrentende waarden	90	397	487
Overige	0	18	18
Totaal beheerkosten	667	423	1.090
Overige vermogensbeheerkosten			
Beleggingsadvies	116	0	116
Bewaarloon	44	0	44
Beleggingsadministratie	155	0	155
Overige beleggingskosten	34	204	238
Totaal overige vermogensbeheerkosten	349	204	553
Totaal kosten vermogensbeheer, exclusief transactiekosten	1.016	627	1.643
Transactiekosten			
Vastgoed	0	13	13
Aandelen	0	655	655
Vastrentende waarden	0	45	45
Overige	0	5	5
Totaal transactiekosten	0	718	718
Totaal kosten vermogensbeheer, inclusief transactiekosten	1.016	1.345	2.361

Governance

Bestuur

Het Bestuur heeft in 2022 achtmaal vergaderd (reguliere bestuursvergaderingen). Het Bestuur heeft in het voorjaar van 2022 drie keer met de Visitatiecommissie overlegd. Met het Verantwoordingsorgaan heeft het Bestuur vijf keer vergaderd. Naast deze reguliere vergaderingen heeft het Bestuur tijdens drie strategiebijeenkomsten stil gestaan bij de toekomstverkenning van het pensioenfonds.

In 2022 is een aantal beleidsbesluiten genomen. Daarnaast heeft het bestuur uitgebreid stil gestaan bij de ontwikkelingen rond de Wet toekomst pensioenen en bij de werkgever CACEIS Bank Nederland Branch. Deze ontwikkelingen en de impact hiervan op de toekomst van het pensioenfonds, zijn een vast onderwerp op de bestuursagenda. In het jaar 2022 heeft het bestuur naast de reguliere werkzaamheden extra stilgestaan bij de onderstaande onderwerpen.

Beleid & Strategie

Toekomst pensioenfonds

Hoog op de bestuurlijke agenda staat het onderwerp toekomst pensioenfonds. Sinds november 2020 biedt de werkgever CACEIS Bank Nederland Branch haar nieuwe werknemers een idc-regeling aan. Deze regeling wordt uitgevoerd door a.s.r. De werkgever is voornemens om eveneens de pensioenopbouw van de werknemers die al voor november 2020 in dienst van de werkgever waren onder te brengen bij a.s.r. Hierover hebben gedurende 2022 gesprekken met de ondernemingsraad plaatsgevonden. In 2022 heeft de werkgever de uitvoeringsovereenkomst met het pensioenfonds pro forma opgezegd. Met dit signaal wist het bestuur dat het fonds binnen niet al te lange tijd een gesloten fonds zonder premieopbouw zou worden. Daarnaast wordt steeds meer duidelijk over de contouren van het nieuwe pensioenstelsel. Beide ontwikkelingen hebben gevolgen voor het pensioenfonds. Het bestuur kan hier echter niet zelfstandig opereren en is grotendeels afhankelijk van wat de werkgever en de ondernemingsraad hierover afspreken.

Op basis van de dekkingsgraad van het fonds, de hoogte van de kosten per deelnemer en de continuïteit van de bezetting van het bestuur en het verantwoordingsorgaan, ziet het bestuur geen reden van zorg rond de continuïteit van het fonds. Echter het feit dat het fonds een gesloten fonds wordt, het geringe aantal actieve deelnemers en de ontwikkelingen rond het nieuwe pensioenstelsel, zijn voor het bestuur aanleiding om over de toekomst van het pensioenfonds na te denken. Aan de hand van verschillende scenario's onderzoekt het bestuur hoe de toekomst van het fonds er uit kan zien.

Daarbij wordt ook gekeken of het bestuur een verzoek van de werkgever en de ondernemingsraad om over te gaan naar het nieuwe pensioenstelsel evenwichtig vindt voor alle belanghebbenden. Bij dit proces worden het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie nauw betrokken. Bij de diverse scenario's wordt expliciet stil gestaan bij de evenwichtige belangenafweging.

Integriteit

Het bestuur heeft integriteit hoog op de bestuursagenda staan. Het bestuur heeft dit onderwerp onder meer besproken tijdens de actualisering van de jaarlijkse systematische integriteitsrisico analyse (SIRA). De integrity risk appetite is vastgesteld op laag (4). Dit wil zeggen dat er zeer weinig risico mag worden genomen op het gebied van integriteit. Het onderwerp Cybercrime heeft binnen de SIRA extra aandacht gekregen. Dit heeft geresulteerd in een extra awareness sessie op het gebied van cybercrime binnen het bestuur. Als onderdeel van de SIRA is het risico op fraude binnen het Pensioenfonds geanalyseerd. Het bestuur concludeert dat het voldoende beheersmaatregelen heeft getroffen om dit risico binnen de risicohouding te laten vallen. Daarnaast heeft het Bestuur geconstateerd dat de beheersing van het risico op fraude bij uitbestedingspartners, een operationeel risico is.

Vanuit de inzichten uit de SIRA is het integriteitsbeleid en de incidentenregeling geactualiseerd. Daarnaast is de Klokkenluidersregeling aangepast tot de Regeling melding (vermoeden) van onregelmatigheid, integriteitsincidenten en mistanden.

De compliance officer is onder meer belast met de controle op de naleving van de gedragscode. Over 2022 heeft de compliance officer geen bijzonderheden geconstateerd.

Voor de deelnemers van het fonds zijn met name het privacybeleid en het privacy statement belangrijk. De meest recente versie staat op de website van het fonds. De onderwerpen met betrekking tot integriteit vormen geen aanleiding om stil te staan bij evenwichtige belangenafweging.

Risicomanagement

In 2022 heeft verdere ontwikkeling van het integraal risicomanagement plaatsgevonden. Bij de jaarlijkse risico analyse heeft een toets plaatsgevonden op de volledigheid van alle financiële en niet-financiële risico's die het bestuur signaleert (en of deze risico's voldoende zijn beheerst). Vanaf medio 2022 wordt het bestuur via een risicorapportage vanuit sleutelfunctie risicobeheer geïnformeerd over de beheersing van de risico's op het gebied van vermogensbeheer en pensioenbeheer. Eind 2022 heeft vanuit de Sleutelfunctie Interne Audit, een audit plaatsgevonden. Tijdens deze audit is geconstateerd dat de opzet en het bestaan van het integrale risicomanagement goed zijn ingeregeld, maar dat de aantoonbaarheid van de werking een verdere verdieping behoeft. Deze aanbeveling wordt in 2023 opgevolgd.

Eigenrisicobeoordeling

In 2021 heeft een eigenrisicobeoordeling (ERB) plaatsgevonden. Omdat de uitkomsten van de ERB ook voor 2022 van belang zijn, geeft het bestuur er de voorkeur aan om de uitkomsten van 2021 hieronder te herhalen.

De eigenrisicobeoordeling moet wettelijk gezien een maal per drie jaar plaats vinden of bij specifieke gebeurtenissen. De ERB is een integrale analyse en beoordeling van:

- De risico's waarmee het fonds geconfronteerd is of in de toekomst aan kan worden blootgesteld.
 - Het gaat om de materiële risico's, zowel op de korte als op de lange termijn.
 - Het gaat om die risico's die gevolgen kunnen hebben voor de mogelijkheden van het fonds om aan haar strategische doelstellingen te kunnen voldoen.
- De consequenties van deze risico's voor de pensioenen van deelnemers en voor het fonds zelf.
- De effectiviteit van het risicobeheer – inclusief de (feitelijke) beheersmaatregelen – en de doelmatigheid daarvan.

De ERB geeft het pensioenfonds inzicht in de materiële risico's en mogelijke consequenties hiervan voor het behalen van haar strategische doelstellingen, de financiële positie en de pensioenen van de deelnemers. Daarnaast wordt in de ERB een oordeel gegeven over de effectiviteit en de doelmatigheid van het risicobeheer.

Het bestuur heeft op basis van een aantal wettelijke scenario's en een aantal toekomstige scenario's een analyse gedaan wat de impact van deze scenario's is op het behalen van de strategische doelstellingen.

Hieronder treft u de samenvatting:

	1. Kosten efficiënte en zorgvuldige uitvoering van de pensioen-regeling	2. Transparante en goede communicatie	3. Draagvlak stakeholders	4. Robuuste governance	5. Vermogensbeheer optimale mix kosten, risico, rendement en duurzaamheid
Economisch risico: Daling aandelen Inflatie Recessie	●	●	●	●	●
Opkomende risico's: Klimaat 1,5 Double shock	●	●	●	●	●
Ontwikkeling deelnemers: Gesloten fonds: Aantal deelnemers neemt sterk af	●	●	●	●	●
Wet – en regelgeving: Toename uitvoeringskosten	●	●	●	●	●
Ontwikkeling pensioenlandschap: NPS- Invaren	●	●	●	●	●
Ontwikkeling omgeving: Caceis stopt vergoeding uitvoeringskosten	●	●	●	●	●

Zwart - geen directe invloed; rood – sterke negatieve impact; geel – heeft enige impact; groen – heeft kleine impact.

Het bestuur heeft op de rode en gele conclusies aanvullende acties geformuleerd, die in de loop van 2022 zijn uitgewerkt.

De acties vanuit de ERB zijn opgenomen in de integrale actielijst van het bestuur en zijn vandaar uit verder geadresseerd. De acties rond de ontwikkelingen van het deelnemersaantal, de toename uitvoeringskosten, NPS en positie sponsor zijn meegenomen in het project toekomstverkenning. De acties rond de effectiviteit van het risicobeheer zijn onderdeel van de herstructurering risicobeheer.

Een tweede onderdeel van de ERB betreft het self assessment van het bestuur en de sleutelfunctiehouder risicobeheer op de effectiviteit en doelmatigheid van het risicobeheer. Deze effectiviteit en doelmatigheid wordt ingeschat tussen de voldoende en sterk.

Fondsdocumenten

Naast de bovengenoemde specifieke beleidsdocumenten, heeft het bestuur conform het rooster van herziening nog een aantal specifieke (beleids)documenten) geactualiseerd. Het strategisch beleggingsbeleid is in januari 2022 vastgesteld. Dit beleid wordt besproken in het bestuursverslag in het hoofdstuk 'Beleggingen'.

Het informatiebeveiligingsbeleid is geactualiseerd. Tot slot zijn alle wijzigingen vast gelegd in de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (de handleiding voor het beheren van het pensioenfonds).

Pensioenreglement

Het pensioenreglement 2016 dat in januari 2018 is aangepast, heeft in 2022 geen wijzigingen ondergaan.

Het meest actuele pensioenreglement en de meest actuele reglementen zijn beschikbaar op de website van pensioenfonds van de KAS BANK: <https://www.pensioenfondskasbank.nl/medewerker/documenten/statuten-en-reglementen/>.

Geschikt bestuur

Zelfevaluatie

Het bestuur heeft geïnvesteerd in zijn eigen geschiktheid. Jaarlijks evalueert het bestuur zijn eigen functioneren. Hierbij wordt gekeken of het bestuur en de bestuursleden nog voldoen aan de kwaliteitseisen voor een goed bestuurder en de deskundigheidseisen. Deze zelfevaluatie vindt eveneens plaats binnen de verschillende commissies. Uit deze evaluaties kwamen geen bijzonderheden naar voren.

Geschiktheid

Het geschiktheidsbeleid en het opleidingsplan zijn vastgelegd in het Beleidsplan geschiktheid Bestuur pensioenfonds KAS BANK. Onderdeel van dit geschiktheidsbeleid is het rooster van aftreden van het Bestuur en het opleidingsplan en de registratie van de genoten opleidingen.

De bestuursleden zijn zich bewust van de toegevoegde waarde van permanente kennisontwikkeling. De bestuursleden hebben in 2022 diverse relevante seminars en themadagen van onder andere de Pensioenfederatie, DNB en partijen in de markt bijgewoond. Het belangrijkste scholingsthema betrof onderwerpen gerelateerd aan de Wet toekomst pensioenen.

Diversiteit

Het Bestuur heeft diversiteitsbeleid. Het Bestuur en de commissies streven naar diversiteit van de samenstelling van de leden. Het Bestuur bestaat in 2022 uit 5 mannen, waarvan 1 vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden en 1 man onder de 40 jaar en 1 vrouw. Het Verantwoordingsorgaan bestaat in 2022 uit twee vrouwen en vier mannen.

Bij het wervingsbeleid van nieuwe leden wordt er rekening gehouden met de diversiteit van de samenstelling van de organen.

Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens

De Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens biedt pensioenfondsen een kader om de Algemene Verordening Gegevensbescherming na te leven. Onderdeel van de gedragslijn is dat pensioenfondsen jaarlijks verklaren of zij zich hebben gehouden aan de gedragslijn.

Het fonds houdt zich aan de Gedragslijn Verwerking Persoonsgegevens voor Pensioenfondsen en ziet er op toe dat zijn uitbestedingspartners eveneens voldoen aan de Gedragslijn.

Beloningsbeleid

Pensioenfondsen moeten zorgvuldig omgaan met de beloningen aan hun leden van het Bestuur, het Verantwoordingsorgaan en de Visitatiecommissie. Het beloningsbeleid moet niet aanzetten tot het nemen van meer risico's dan voor het fonds aanvaardbaar is. Dit is als uitgangspunt genomen bij het beloningsbeleid van het pensioenfonds. Daarnaast geldt ook dat het pensioenfonds samenwerkt of activiteiten uitbesteedt aan partijen, die ook een beloningsbeleid hebben dat in lijn ligt met het beleid van het pensioenfonds.

Het beloningsbeleid ziet op de bestuursleden, leden van het Verantwoordingsorgaan en de leden van de Visitatiecommissie. De leden van het Bestuur van het pensioenfonds ontvangen geen vergoeding, met uitzondering van de externe bestuurder(s). Deze ontvangen een vacatievergoeding van 18.486 euro per jaar (1.540,50 euro per maand in 2022, deze wordt jaarlijks geïndexeerd met de CPI alle bestedingen). De externe leden van het Verantwoordingsorgaan ontvangen een vacatievergoeding die is afgeleid van de vacatievergoeding van het bestuur en gerelateerd is aan de omvang van de werkzaamheden, voor 2022 bedraagt deze 4.622 euro per jaar. Met dit beloningsbeleid sluit het fonds aan bij richtlijnen beheerst beloningsbeleid van De Nederlandsche Bank (DNB).

De beloning van de leden van de Visitatiecommissie wordt vastgesteld op het moment dat de scope van hun opdracht bekend is. Uitgangspunt hierbij is dat het een vaste vergoeding betreft die in redelijke verhouding staat tot de gedragen verantwoordelijkheden, de aan deze functie gestelde eisen en het tijdsbeslag.

De opleidingskosten en reiskosten die bestuursleden maken worden vergoed door het pensioenfonds. Door een groeiende hoeveelheid wet- en regelgeving, is het relevant dat bestuursleden hun deskundigheid op peil houden. In het boekjaar 2022 hebben meerdere bestuursleden een opleiding gevolgd om hun kennis te vergroten. Opleidings- en reiskosten worden ook voor leden van het Verantwoordingsorgaan vergoed. Opleidingskosten van de Visitatiecommissie worden niet door het fonds vergoed.

Het fonds kent geen prestatiebeloning of andere variabele beloningselementen. In 2022 is niet afgeweken van het beloningsbeleid.

Het bestuur ziet er bij zijn uitbestedingspartners op toe dat ook bij de uitbestedingspartners wordt voldaan aan de richtlijn beheerst beloningsbeleid. Dit onderwerp komt ter sprake bij de periodieke evaluatie.

Betaalde vergoedingen Bestuur, Visitatiecommissie en Verantwoordingsorgaan (x € 1.000):

	2022	2021
Bestuursvergoedingen	-74	-32
Vergoedingen Visitatiecommissie	-18	-18
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	-14	-4
Totaal	-106	-54

Naleving wet- en regelgeving

In 2022 zijn aan het pensioenfonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door de toezichthouders De Nederlandsche Bank N.V. en/of de Stichting Autoriteit Financiële Markten en/of Autoriteit Persoonsgegevens geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

Klachten en geschillen

Het pensioenfonds kent een Klachten- en Geschillenregeling. Deze is eveneens op de website van het fonds in te zien. Een deelnemer kan een klacht indienen als deze van mening is dat bij de uitvoering van de pensioenreglementen zijn rechten zijn geschaad. Het bestuur past in 2023 de klachten – en geschillenregeling aan conform de Gedragslijn goed omgaan met klachten van de Pensioenfederatie.

Hieronder treft u een overzicht van de klachten en geschillen die in 2022 hebben plaatsgevonden

	2022
Aantal klachten	2
Aard van de klachten:	Toeslagverlening Oriënterende pensioenberekening
Uitkomsten	Ongegrond (2)
Aard van de geschillen	n.v.t.
Uitkomsten	n.v.t.

Naleving Code pensioenfondsen

De Code pensioenfondsen is bedoeld voor alle pensioenfondsen met een statutaire zetel in Nederland. Het doel van de Code pensioenfondsen is belanghebbenden het vertrouwen in pensioenfondsen te herstellen. Bij verantwoording over de naleving van de Code pensioenfondsen geldt het principe 'pas toe of leg uit'. Afwijking van de norm is mogelijk als daar een goede reden voor is.

In oktober 2018 is de Code pensioenfondsen gewijzigd. De Code Pensioenfondsen is gerubriceerd naar acht thema's: vertrouwd waarmaken, verantwoordelijkheid nemen, integer handelen, kwaliteit nastreven, zorgvuldig benoemen, gepast belonen, toezicht houden en inspraak waarborgen en transparantie bevorderen. Aan alle normen is voldaan.

De Code Pensioenfondsen wordt periodiek beoordeeld door de Monitoringscommissie. De Monitoringscommissie heeft de aanbeveling gedaan om deelnemers van pensioenfondsen op een overzichtelijke manier te informeren over alle normen. Het pensioenfonds voldoet aan alle normen, en in onderstaande tabel wordt de vindplaats weergegeven van acht normen.

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 5 Het Bestuur legt verantwoording af over het beleid dat het voert, de gerealiseerde uitkomsten van dit beleid en de beleidskeuzes die het eventueel voor de toekomst maakt. Het Bestuur weegt daarbij de verschillende belangen af van de groepen die bij het pensioenfonds betrokken zijn. Ook geeft het Bestuur inzicht in de risico's van de belanghebbenden op korte en lange termijn, gerelateerd aan het overeengekomen ambitieniveau.	Ja	Het bestuur legt verantwoording af in het jaarverslag en overlegt ten minste twee keer per jaar met het VO. Bij alle relevante besluiten vindt een evenwichtige belangenafweging plaats. Op de strategiedagen worden verschillende scenario's besproken en de risico's die daarbij komen kijken.

Rapportagenorm	Voldoet het fonds aan de norm?	Vindplaats toelichting jaarverslag of website
Norm 31 De samenstelling van fondsorganen is wat betreft geschiktheid, complementariteit, diversiteit, afspiegeling van belanghebbenden en continuïteit, vastgelegd in beleid. Zowel bij de aanvang van een termijn, als ook tussentijds bij de zelfevaluatie vindt een check plaats.	Ja	Het fonds heeft een geschiktheidsbeleid en -plan en diversiteitsbeleid.
Norm 33 In zowel het Bestuur als in het VO is er tenminste één vrouw en één man. Er zitten in het bestuur zowel mensen van boven als van onder de 40 jaar in. Het Bestuur stelt een stappenplan op om diversiteit in het Bestuur te bevorderen.	Deels	Voor het bestuur geldt dat voldaan wordt aan deze norm. Per oktober/november 2022 kent het VO geen leden onder de 40 jaar.
Norm 47 Het intern toezicht betreft deze Code bij de uitoefening van zijn taak.	Ja	De visitatiecommissie rapporteert over de naleving van de code in het jaarverslag.
Norm 58 Het Bestuur geeft publiekelijk inzicht in missie, visie en strategie.	Ja	De missie , visie en strategie zijn opgenomen in het bestuursverslag, publiekelijk toegankelijk via de website.
Norm 62 Het Bestuur legt zijn overwegingen omtrent verantwoord beleggen vast en zorgt ervoor dat deze beschikbaar zijn voor belanghebbenden.	Ja	De overwegingen zijn vastgelegd in de investment beliefs (beleggingsovertuigingen) en de Verklaring omtrent verantwoord beleggen, opgenomen in de ABTN, is publiekelijk te raadplegen op de website.
Norm 64 Het Bestuur rapporteert in het jaarverslag over de naleving van de interne gedragscode (zoals bedoeld in de normen 15 en 16) en deze Code, net als over de evaluatie van het functioneren van het Bestuur.	Ja	In het bestuursverslag wordt gerapporteerd over de evaluatie van het functioneren van het bestuur, de naleving van de gedragscode en de Code Pensioenfondsen
Norm 65 Het Bestuur zorgt voor een adequate klachten- en geschillenprocedure die voor belanghebbenden eenvoudig toegankelijk is. In het jaarverslag rapporteert het Bestuur over de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.	Ja	De klachten- en geschillenprocedure is te raadplegen op de website. In het bestuursverslag wordt aandacht besteedt aan de afhandeling van klachten en de veranderingen in regelingen of processen die daaruit voortvloeien.

Impact Covid-19/Corona virus

In 2020 werd de wereld overvallen door COVID-19. Inmiddels hebben de gevolgen van dit virus, op dit moment, geen gevolgen meer op de dagelijkse gang van zaken van het fonds. Het bestuur heeft echter geleerd van de situatie en heeft in zijn functioneren meer nadruk gelegd op de borging van de continuïteit van uitvoering.

Vanwege de expertise maakt het pensioenfonds zoveel mogelijk gebruik van het Business continuity plan van de sponsor. Dit plan voorziet in de continuïteit van de bereikbaarheid en de IT-voorzieningen van het fonds. Dit plan wordt als toereikend ervaren. Ook bij de uitbestedingspartijen is opgevraagd op welke wijze zij de continuïteit van de werkzaamheden kunnen waarborgen. De Uitbestedingspartijen hebben eveneens de noodzakelijke maatregelen getroffen om de continuïteit van de bedrijfsprocessen te waarborgen.

Terug kijkend op de COVID-19 periode, is het Bestuur van mening dat de gevolgen van COVID-19 nauwelijks materieel negatief effect gehad heeft op de financiële positie van het fonds, en geen impact op de werkzaamheden van het fonds heeft gehad.

Uitbestedingsbeleid

Het pensioenfonds heeft mede gezien haar beperkte omvang bedrijfsprocessen uitbesteed aan andere partijen. Aan uitbesteding zijn risico's verbonden. Het Bestuur van het pensioenfonds heeft daarom beleid vastgesteld met betrekking tot de beheersing van risico's die samenhangen met uitbesteding van (delen van) bedrijfsprocessen.

Het uitbestedingsbeleid van het pensioenfonds is in overeenstemming met de 'Beleidsregel Uitbesteding' van De Nederlandsche Bank.

In de uitvoering van haar kernactiviteiten, het administreren, beheren en uitbetalen van de pensioenen en het vermogensbeheer, staan zowel betrouwbaarheid als maximale kwaliteit van de dienstverlening voorop. De belangen van (gewezen) deelnemers, uitkeringsgerechtigden en overige belanghebbenden mogen geen gevaar lopen doordat het pensioenfonds delen van haar werkzaamheden heeft uitbesteed aan derden. Het Bestuur besteedt veel aandacht aan het beoordelen van de wijze waarop de uitbestede processen worden uitgevoerd en houdt hierover nauw contact met de contractpartners.

Het doel van het uitbestedingsbeleid is het waarborgen van de continuïteit en de constante kwaliteit van de dienstverlening.

Het Bestuur toetst regelmatig of de manier waarop de uitbestede activiteiten of processen worden uitgevoerd in overeenstemming is met de gemaakte afspraken. Het Bestuur doet dit door middel van:

- het monitoren van de uitvoerders via het laten uitvoeren van periodieke audits bij de uitvoerder of te laten rapporteren over de stand van zaken met betrekking tot de aanbevolen verbeteringen in de ISAE 3402-rapportage of een daarmee vergelijkbare verklaring;
- de maandelijkse- en kwartaalrapportages van de uitvoerder, waarin naast de gebruikelijke informatie ook wordt gerapporteerd over klachten, incidenten en uitzonderingen;
- het actuariële rapport van de certificerende actuaaris;
- de rapportages van de accountant;
- het periodiek overleg en de evaluatie met de uitvoerder over de uitvoering van de dienstverlening.

Risicoparagraaf

Inrichting integraal risicomanagement

Risicomanagement is binnen Pensioenfonds van de KAS BANK een integraal onderdeel van de bedrijfsvoering, en vormt de basis voor de besluitvorming en uitvoering op zowel strategisch als operationeel niveau. Het effectief beheersen van risico's draagt bij aan de realisatie van de doelstellingen van het fonds.

Het fonds hanteert voor de sturing op doelstellingen en daaraan gerelateerde risico's een integrale risicomanagement aanpak. Deze aanpak draagt bij aan een beheerste en integere bedrijfsvoering binnen het fonds. De inrichting van het integraal risicomanagement is in het IRM-beleid vastgelegd.

Het integraal risicomanagement van het fonds is gebaseerd op een aantal uitgangspunten:

- Uitgangspunt 1: Het Bestuur hanteert een integrale risicobenadering.
- Uitgangspunt 2: Het Bestuur bevordert en borgt de risicocultuur binnen het pensioenfonds.
- Uitgangspunt 3: Het Bestuur geeft extra aandacht aan de risicomanagementprocessen van de partijen waaraan activiteiten zijn uitbesteed.
- Uitgangspunt 4: Een governance dat gebaseerd is op onafhankelijkheid is ondersteunend aan het Bestuur om de eindverantwoordelijkheid te kunnen nemen over risicomanagement.

Risico Governance

Het risicomanagement is ingericht volgens het 'Three Lines of Defence' (3LoD) model. Het fonds vult de defensielinies als volgt in:

De eerste defensielinie wordt gevormd door het Bestuur en de bestuurscommissies. Het Bestuur is beleidsbepalend en draagt de eindverantwoordelijkheid voor het risicomanagement. De bestuurscommissies hebben een uitvoerende en monitorende verantwoordelijkheid voor het risicobeheer.

De tweede defensielinie wordt gevormd door de sleutelfuncties Risicobeheer, de Compliance Officer en de Actuariële Functie. De sleutelfunctie Risicobeheer heeft een toetsende, onderzoekende, en adviserende rol richting de bestuurscommissies en het Bestuur. De sleutelfunctiehouder rapporteert materiële bevindingen en aanbevelingen m.b.t. het risicomanagement aan het Bestuur. De Sleutelfunctiehouder wordt in zijn werkzaamheden ondersteund door de risicocommissie. De Compliance Officer is verantwoordelijk voor het stimuleren van en toezien op naleving van geldende maatschappelijke normen en wettelijke en interne regels. Het fonds heeft de sleutelfunctie Actuariële Functie uitbesteed aan de certificerend actuaris. De sleutelfunctie Actuariële Functie toetst het proces dat moet leiden tot een juiste en volledige pensioenvoorziening gedurende het jaar.

De derde defensielinie wordt gevormd door de sleutelfunctie Interne Audit. Het houderschap van de sleutelfunctie Interne Audit is belegd bij een bestuurslid. De vervuller is een externe deskundige. De derde defensielinie toetst of het risicomanagement in de eerste en de tweede lijn volgens het vastgestelde beleid van het fonds wordt uitgeoefend.

Risicomanagementstrategie en beleid

De missie, visie en de strategische doelstellingen van het Pensioenfonds van de KAS BANK enerzijds en de risicobereidheid van het Bestuur anderzijds zijn kader stellend voor het managen van risico's.

Het Bestuur heeft op basis van de missie en visie van het fonds strategische doelstellingen vastgesteld op het terrein van financieel beleid en optimale dienstverlening. Daarnaast heeft het Bestuur de risicobereidheid vastgesteld. De risicobereidheid is de mate van risico die het Bestuur bereid is te nemen in het nastreven van zijn doelstellingen. De afweging tussen het beperken en bewust lopen van risico's is derhalve gebaseerd op de doelstellingen enerzijds, en de risicobereidheid van het Bestuur anderzijds.

Op het gebied van de optimale dienstverlening is de risicobereidheid overwegend risicomijdend. De risicobereidheid is nader vertaald naar beleidskaders in verschillende domeinen.

De risicohouding per domein betreft:

- Operationeel: ziet toe op uitvoering, uitbesteding & IT. De risicohouding hierbij is laag.
- Besturing: ziet toe op governance, cultuur, compliance & integriteit. De risicohouding hierbij is laag.
- Reputatie: ziet toe op draagvlak, communicatie, ESG & stakeholdermanagement. De risicohouding hierbij is laag.
- Financieel: ziet toe op de financiële doelstellingen & balansbeheer. De risicohouding hierbij is gebalanceerd.

De domeinen Operationeel, Besturing en Reputatie zijn richtinggevend aan de besluitvoering en uitvoering. Deze lage risicobereidheid vertaalt zich in het nastreven van een foutloze en betrouwbare uitvoering en verantwoording daarover in verhouding tot de kosten die hiervoor gemaakt kunnen worden. Het fonds stelt hoge eisen aan de uitbestedingspartijen en ziet daarop toe. Het Bestuur is zich er echter ook van bewust dat als er gestreefd wordt naar een zeer lage risicohouding (totaal geen fouten), de kosten hiervan buitenproportioneel zijn voor de omvang van het fonds.

Bij het behalen van de financiële doelstellingen zoekt het Bestuur steeds naar optimale balans tussen (verwachte) rendementen, risico's, kosten en duurzaamheid. Deze risicobereidheid vertaalt zich naar een gebalanceerd strategisch beleggingsbeleid. Bij de totstandkoming van dit beleid kent het pensioenfonds zowel een korte- als langetermijnrisicohouding.

Kortetermijnrisicohouding

De kortetermijnrisicohouding wordt gemeten aan de hand van de vereiste dekkingsgraad met bijbehorende bandbreedtes. Indien op enig moment de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad zich buiten deze bandbreedtes bevindt, is dit een eerste indicatie dat het gevoerde beleid niet in lijn is met de doelstellingen van het fonds. Het fonds heeft de risicohouding voor de korte termijn vastgesteld op een vereiste dekkingsgraad tussen de 111% en 119%. Gedurende 2022 heeft de daadwerkelijke vereiste dekkingsgraad (VEV) binnen deze bandbreedtes gelegen en heeft het fonds haar beleid niet hoeven aanpassen.

Langetermijnrisicohouding

De langetermijnrisicohouding komt tot uitdrukking in de jaarlijks terugkerende haalbaarheidstoets. De belangrijkste uitkomst waarnaar in de haalbaarheidstoets gekeken wordt, is het pensioenresultaat. Het pensioenresultaat is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Conform de risicobereidheid van het fonds heeft het Bestuur een pensioenresultaat en ondergrenzen vanuit verschillende scenario's gedefinieerd die aansluiten op de lange termijn risicohouding van het fonds. Het pensioenresultaat en ondergrenzen zijn door het Bestuur vastgesteld en vastgelegd in de ABTN vanuit de volgende drie situaties:

- de situatie dat het fonds precies beschikt over het vereist eigen vermogen;
- de situatie dat het fonds precies beschikt over de feitelijke dekkingsgraad;
- de situatie van een slechtweerscenario van de feitelijke dekkingsgraad.

Risicomanagement processen

De integrale risicomanagement processen zijn onderdeel van de strategische en operationele bedrijfsvoering van het fonds en passend bij de inrichting van de organisatie en de governance.

Deze risicomanagement processen worden continu doorlopen, zodat op het gebied van risicomanagement een zelflerende en zelfsturende organisatie bestaat, die zich bewust is van de impact van de verschillende risico's en de onderlinge samenhang, alsook van de opties voor beheersing en de verschillende consequenties hiervan.

Het fonds maakt onderscheid tussen strategische en operationele risico's. Strategische risico's betreffen de risico's die het realiseren van de strategische doelstellingen van het fonds in de weg kunnen staan. Operationele risico's kunnen het nakomen van de operationele doelstellingen van het fonds in de weg staan. Binnen de operationele risico's wordt onderscheid gemaakt tussen de financiële risico's en de niet-financiële risico's.

Financiële risico's	Definitie
Renterisico (S1)	Het fonds is gevoelig voor wijzigingen in de rente omdat de rentegevoeligheid van de beleggingen en de rentegevoeligheid van de verplichtingen niet gelijk zijn (de zogenaamde duration mismatch).
Marktrisico (S2, S4)	Het fonds loopt het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden.
Valutarisico (S3)	Het fonds belegt in buitenlandse waardepapieren, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro.
Kredietrisico (S5)	Het fonds loopt het risico van financiële verliezen als gevolg van faillissementen, betalingsonmacht of kredietverslechtering van tegenpartijen.
Verzekeringstechnisch risico (S6)	Het risico dat het fonds loopt met haar deelnemers op het gebied van sterfte en arbeidsongeschiktheid.

Financiële risico's	Definitie
Liquiditeitsrisico (S7)	Het risico voor het fonds dat er onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen te kunnen voldoen en/ of het verlies dat beleggingen niet snel verkocht kunnen worden.
Concentratierisico (S8)	Het risico dat kan ontstaan bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.
Operationeel risico (S9)	Het risico dat ontstaat als gevolg van het falen of tekortschieten van interne processen, menselijke en technische tekortkomingen en onverwachte externe gebeurtenissen.
Beleggingsrisico (S10)	De risico's die het fonds loopt binnen haar vastgoed- en aandelenportefeuille.

Niet-financiële risico's	Definitie
Besturing	ziet toe op risico's m.b.t. governance, cultuur, compliance, & integriteit.
Operationeel	ziet toe op risico's m.b.t. uitvoering, uitbesteding & IT.
Reputatie	ziet toe op risico's m.b.t. draagvlak, communicatie, ESG & stakeholdermanagement.

Voornaamste risico's en onzekerheden van het fonds

In de komende jaren zal er binnen het Bestuur onverminderd aandacht zijn voor (opkomende) trends en ontwikkelingen die zich afspelen in en om het pensioenlandschap. Deze (opkomende) trends en ontwikkelingen bieden weliswaar kansen, maar zullen zeker ook de nodige onzekerheden met zich meebrengen.

Het fonds heeft in 2021 een eigenrisicobeoordeling (ERB) uitgevoerd die onder meer inzichtelijk maakt welke trends en ontwikkelingen de strategische doelstellingen van het fonds kunnen bedreigen. Naast de verplichte financiële risico's en klimaatrisico's, gaat de ERB in op de toekomstbestendigheid van het fonds. De conclusies van de ERB zijn beschreven in het Hoofdstuk 'Governance'. Een deel van de conclusies vormen in 2022 en in 2023 de basis voor een verdere verkenning van de toekomst van het fonds.

Daarnaast ziet het Bestuur de nodige risico's met betrekking tot de implementatie van het nieuwe pensioenstelsel. De afhankelijkheid van de werkgever en de ondernemingsraad hierin is groot. De transitie naar het nieuwe pensioenstelsel wordt in relatie met de toekomst van het fonds bekeken.

Het Bestuur voert jaarlijks een risico analyse uit op de operationele risico's. Dit betreffen zowel de financiële risico's als de niet-financiële risico's. In 2022 is deze risico analyse in lijn gebracht met het IRM-beleid. Bij deze risico analyse is extra aandacht besteed aan de analyse van de ESG-risico's en de IT-risico's. Met betrekking tot de ESG-risico's concludeert het bestuur dat de beheersmaatregelen voldoende werken om het netto risico binnen de risicohouding te laten vallen. Binnen het IT-risico heeft het Bestuur een aandachtspunt. Dit betreft de afhankelijkheid van de IT-infrastructuur van CBNB. Dit aandachtspunt vormt voor het Bestuur aanleiding om zich te oriënteren op een volledige onafhankelijkheid van de infrastructuur van CBNB. Inmiddels heeft het Bestuur een voorgenomen oplossing. Hierop wordt in het derde kwartaal van 2023 een risico analyse uitgevoerd.

Eind 2022 heeft vanuit de Sleutelfunctie Interne Audit een audit plaatsgevonden op het functioneren van het risicomanagement en de Sleutelfunctie Risicobeheer. Uit deze audit vloeide een aantal aanbevelingen, die voor het bestuur aanleiding vormen om de werking van het integraal risicomanagement in 2023 naar een hoger volwassenheidsniveau te brengen.

Vooruitblik 2023

Wij volgen de ontwikkelingen die zich afspelen in de maatschappij, in en om het pensioenlandschap, binnen de branche en binnen het fonds op de voet en bespreken deze op regelmatige basis tijdens bestuursvergaderingen en strategiebijeenkomsten. Deze ontwikkelingen kunnen kansen bieden, maar ook de nodige onzekerheden met zich meebrengen. Wij zien voor 2023 een aantal trends en onzekerheden voor het fonds.

Wet Toekomst Pensioenen

De aanstaande veranderingen in het pensioenstelsel brengen veel onzekerheden met zich mee. De overgang naar het nieuwe pensioenstelsel is een zeer ingrijpend en complex proces, waarbij een groot beroep zal moeten worden gedaan op het verandervermogen van pensioenfondsen en hun uitvoerders. De consequenties van de keuzes naar aanleiding van het nieuwe stelsel hebben potentieel grote impact op de deelnemers en organisatie van het fonds. Er is vanuit de wetgeving inmiddels meer duidelijkheid, maar over de daadwerkelijke invulling van het wettelijk kader wordt nog steeds gesproken.

Omdat het pensioenfonds de uitvoerder van de pensioenregeling is, is het pensioenfonds voor de invulling van de pensioenregeling afhankelijk van de afspraken die de werkgever en de ondernemingsraad hierover maken. Mochten de werkgever en de ondernemingsraad het fonds verzoeken tot invaren in een van de twee pensioenregelingen, dat zal het bestuur dit verzoek toetsen op evenwichtigheid en uitvoerbaarheid.

Toekomst eigen pensioenfonds

Sinds 1 november 2020 brengt CBNB zijn nieuwe werknemers onder in een idc-regeling uitgevoerd door a.s.r. Hierdoor komen er geen nieuwe deelnemers bij het pensioenfonds. Vanaf 1 mei 2023 zal vanuit de werkgever geen premieopbouw meer plaatsvinden in het fonds. Het fonds wordt hiermee een gesloten fonds. In het licht van de Wet Toekomst Pensioenen en de ontwikkelingen bij CBNB, is het voor het pensioenfonds van de KAS BANK wenselijk om zich te bezinnen op zijn eigen toekomst. In diverse strategiedagen heeft het Bestuur alternatieven bepaald en een routekaart met mijlpalen ontwikkeld. Daarnaast is aan de hand van maatmensberekeningen inzichtelijk geworden wat de gevolgen voor de (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden zijn bij de verschillende opties.

Naast de onderwerpen gerelateerd aan de toekomst van het pensioenfonds, heeft het bestuur voor 2023 enkele andere speerpunten benoemd.

Datakwaliteit

Een van de voorbereidingen om voor welke toekomstige keuze ook gereed te zijn is een assurance onderzoek op de datakwaliteit van het fonds. Om te kunnen voldoen aan de eisen op het gebied van datakwaliteit heeft het bestuur een project datakwaliteit ingericht. Hierbij werd in kaart gebracht welke datastromen het fonds kent, bij wie de deze data zijn belegd en wat de kwaliteit van deze data is. Deze verkenning van de datakwaliteit heeft er in geresulteerd dat het bestuur in 2023 een verdere verdieping op het thema datakwaliteit heeft geagendeerd.

Cybercrime

Een tweede speerpunt voor 2023 is het verder uitwerken van het onderwerp cybersecurity. Het bestuur heeft periodiek awareness sessies op dit onderwerp en heeft voor zijn bestuurlijke omgeving de indruk dat het risico voldoende wordt beheerst. In 2023 wil het fonds verder in kaart brengen hoe de uitbestedingspartners omgaan het cyberberrisico en de beheersing daarvan.

Oorlog in Oekraïne

Sinds eind februari 2022 is de oorlog in Oekraïne nog steeds gaande. Er is sprake van een grote humanitaire ramp en de gedachten van het bestuur blijven uitgaan naar alle slachtoffers van deze inval. De oorlog heeft daarnaast ook gevolgen voor de economie en de financiële markten. De oorlog en de daardoor opgelegde sancties aan Rusland hebben directe gevolgen voor de voedsel- en energiemarkten en dragen nog steeds bij aan de toegenomen inflatie. Het bestuur volgt nauwlettend de ontwikkelingen op de financiële markten en anticipeert op eventuele veranderingen.

Tot slot kan gemeld worden dat het pensioenfonds niet geraakt is door de bankencrisis (Silicon Valley Bank en Credit Suisse) in maart 2023.

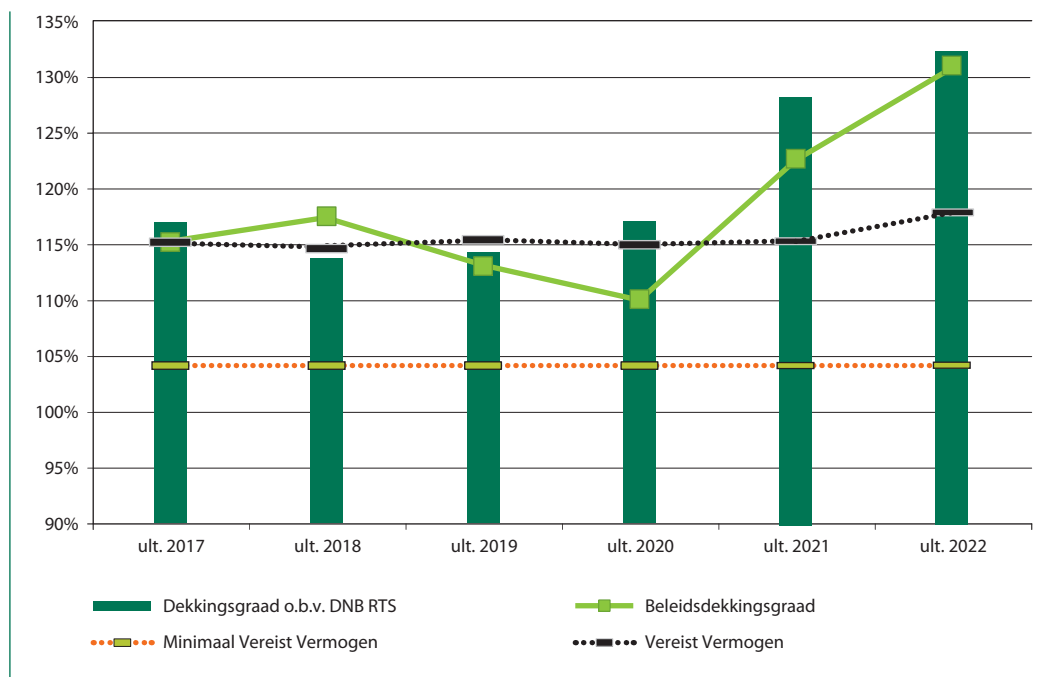
Alles overziend verwacht het Bestuur dat 2023 wederom een impactvol jaar zal worden.

Actuariële paragraaf

Financiële positie

De dekkingsgraad wordt gedefinieerd als de waarde van de beleggingen gedeeld door de totale technische voorzieningen (hierna: TV). Per 31 december 2022 bedroeg de dekkingsgraad op basis van de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (hierna: dekkingsgraad) 132,3%. De beleidsdekkingsgraad (twaalfmaands gemiddelde dekkingsgraad) bedroeg per 31 december 2022 130,8%.

Onderstaande grafiek geeft een overzicht van het verloop over de afgelopen jaren van de dekkingsgraden en het (Minimaal) Vereist Vermogen.

De dekkingsgraad van het pensioenfonds steeg van 128,1% per 31 december 2021 naar 132,3% per 31 december 2022. De beleidsdekkingsgraad bedraagt ultimo 2021 130,8%. Getoetst aan de beleidsdekkingsgraad, was het op basis van het FTK gedefinieerde Minimaal Vereist Vermogen (104,0%) voor nominale pensioenaanspraken hiermee per 31 december 2022 aanwezig. Het Vereist Vermogen (117,7%) (ook wel 'vereiste dekkingsgraad') was per 31 december 2022 hiermee tevens aanwezig.

Voor het oordeel over de vermogenspositie en de toereikendheid van de technische voorzieningen wordt verwezen naar het oordeel van de certificerend actuaaris in de actuariële verklaring.

Resultaat

Het resultaat van het pensioenfonds toonde in 2022 een negatief saldo van € 18.545.000, volgend op een positief resultaat over 2021 van € 33.927.000. Het resultaat op beleggingen, inclusief wijziging rentetermijnstructuur (hierna: RTS), is doorgaans de meest significante (en volatiele) post in de bepaling van het jaarresultaat. In 2022 bedraagt dit beleggingsresultaat € 6.628.000 negatief. Als gevolg van de gestegen rente voor waardering van de technische voorzieningen daalde de waarde van de technische voorzieningen, wat het beleggingsresultaat positief beïnvloedde. De afdekking van het renterisico en het verlies op zakelijke waarden hadden een grotere negatieve invloed op het beleggingsresultaat dan de waarde daling van de technische voorzieningen. Uiteindelijk heeft dit geresulteerd in een negatief beleggingsresultaat.

Het meest significante resultaat in 2022 was de toeslagverlening, hetgeen in een verlies (€ 8.120.000) resulteert omdat deze uit de fondsmiddelen wordt gefinancierd.

Verder zijn de overlevingsgrondslagen aangepast door toepassing van de Prognosetafel AG2022 (€ 1.958.000 negatief) en correctiefactoren ervaringssterfte (€ 1.980.000 negatief). Daarnaast zijn in 2022 verschillende andere grondslagenonderzoeken uitgevoerd met als gevolg een wijziging van de grondslagen (€ 23.000 negatief) voor leeftijdsverschil, partnerfrequenties en reservering wezenpensioen.

In onderstaand overzicht is de actuariële analyse van het saldo van baten en lasten (x € 1.000) opgenomen:

	2022	2021
Actuariële analyse van het saldo		
Premies en koopsommen	1.478	1.943
Beleggingsresultaat (inclusief wijziging RTS)	-6.628	32.809
Toeslagverlening	-8.120	0
Sterfte	-1.042	-770
Arbeidsongeschiktheid	-239	-203
Kosten	0	0
Mutaties / diversen	-33	148
Wijziging actuariële grondslagen	-3.961	0
Totaal saldo van baten en lasten	-18.545	33.927

Resultaten financiële opzet

De feitelijk door de werkgever af te dragen premie (feitelijke premie) over 2022 was hoger dan de kostendekkende premie (inclusief solvabiliteitsopslag). De feitelijke premie is gebaseerd op het beleidskader van het fonds.

Technische voorzieningen

De totale technische voorzieningen (TV) zijn per 31 december als volgt vastgesteld (x € 1.000):

	2022	2021
Technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds (exclusief excassokosten)	237.748	337.428
Voorziening excassokosten	7.167	10.166
Totale technische voorzieningen voor risico van het pensioenfonds	244.915	347.594
Technische voorzieningen voor risico van de herverzekeraar	1.146	1.447
Totale technische voorzieningen (TV)	246.061	349.041

De TV per 31 december 2022 zijn gewaardeerd op basis van de RTS die door DNB per deze datum is gepubliceerd.

De TV zijn vastgesteld als contante waarde van de opgebouwde aanspraken. Voor (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers is de vaststelling gebaseerd op de in uitzicht gestelde pensioenaanspraken.

In de TV is tevens begrepen de TV voor toekomstige uitkeringen voor niet opgevraagde pensioenen, zijnde € 318.000. Het bedrag aan niet gedane uitkeringen in verband met niet opgevraagde pensioenen tot ultimo 2022 bedraagt € 238.000 waarvan € 201.000 betrekking heeft op één gepensioneerde die sinds 2009 onvindbaar is. Voor de niet gedane uitkeringen wordt een voorziening getroffen als er sprake is van een significante impact. Dit wordt jaarlijks gemonitord. Het bestuur heeft beoordeeld dat er per 31 december 2022 geen sprake is van een significante impact.

Vastgesteld te Amsterdam, 16 juni 2023

Bestuur Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Pieter van der Wal, voorzitter

Jan Voskuilen, vice-voorzitter

Pol de Jaeger, secretaris

Larissa Gabriëlse

Otto Hulst

Geert Jan Kremer

Visitatiecommissie

Rapport visitatie Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK 2022

Ingevolge de statuten van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK (hierna: het fonds) is het intern toezicht bij het fonds ingericht door middel van een visitatiecommissie. De visitatiecommissie brengt een rapport van bevindingen uit aan het bestuur en verantwoordt zich over de uitvoering van haar taken aan het verantwoordingsorgaan. Dit rapport is als volgt opgebouwd:

1. Algemene conclusie;
2. Verantwoording;
3. Bevindingen en aanbevelingen.

Algemene conclusie

De visitatiecommissie constateert dat er in 2022 belangrijke stappen zijn gezet, onder andere voor wat betreft de toekomst van het pensioenfonds. Het bestuur toont veel inzet en maakt werk van het scenariodenken. De visitatiecommissie adviseert om deze lijn door te zetten en gemaakte besluiten onderbouwd vast te leggen.

Naast de discussies die worden gevoerd omtrent de toekomst van het pensioenfonds heeft het bestuur aandacht voor de 'going concern'-situatie. Op beide gebieden (going concern en toekomst) heeft de visitatiecommissie diverse aanbevelingen geformuleerd, waarbij de inrichting en zichtbaarheid van het risicomanagement een belangrijk aandachtspunt is.

De visitatiecommissie concludeert dat het fonds in voldoende mate voldoet aan de gestelde normen (zie hoofdstuk twee), wel zijn er dus verschillende aanbevelingen en verbeterpunten. Deze komen uitgebreider aan bod in onderdeel drie van dit rapport.

Verantwoording

Het fonds hanteert het paritair bestuursmodel. Het intern toezicht bij het fonds is ingericht door middel van een visitatiecommissie. De visitatiecommissie bestaat uit Anne Wensink (voorzitter), Mechteld Hendriks en Lucie Duynstee.

De wettelijke taakopdracht voor de visitatiecommissie is toezicht houden op het bestuursbeleid en de algemene gang van zaken in het pensioenfonds. Daarnaast ziet de visitatiecommissie ten minste toe op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur. De visitatiecommissie betreft de Code Pensioenfonds bij zijn taak, alsmede de Code van de Vereniging Intern Toezicht Pensioensector.

De visitatiecommissie heeft met het bestuur, de sleutelfunctiehouder risicobeheer, en de sleutelfunctiehouder interne audit gesproken. De visitatiecommissie spreekt ook tenminste tweemaal per jaar met het verantwoordingsorgaan, waarbij in ieder geval verantwoording door de visitatiecommissie wordt afgelegd over de uitvoering van de taken. Naast deze gesprekken, baseert het intern toezicht zich op relevante documentatie. De visitatiecommissie kan middels een digitale vergadertool (iBabs) alle vergaderstukken en fondsdocumenten inzien.

In 2022 heeft de visitatiecommissie haar werkwijze geëvalueerd. Uit deze evaluatie is naar voren gekomen dat de aanpassing van de rapportage de effectiviteit van de commissie heeft verbeterd. De effectiviteit van de commissie blijft echter wel een aandachtspunt. Aan de hand van de opvolging van de aanbevelingen uit dit rapport zal de commissie volgend jaar opnieuw de effectiviteit toetsen.

Bevindingen en aanbevelingen

Hieronder worden de bevindingen toegelicht aan de hand van een normenkader waarin de verschillende onderwerpen en beleidsterreinen aan bod komen. De aanbevelingen zijn doorlopend genummerd.

a) Algemeen

Norm: Het bestuur van het fonds geeft zo goed mogelijk uitvoering aan de pensioenregeling. Daartoe zijn de doelstellingen van het fonds en de gehanteerde uitgangspunten (in overleg met andere organen) vastgesteld. Tevens heeft het bestuur een visie op een toekomstbestendige uitvoering. Het beleid van het bestuur en de overwegingen die daaraan ten grondslag liggen zijn voldoende kenbaar.

De visitatiecommissie constateert dat er strategische kaders zijn gesteld, strategische doelstellingen zijn geformuleerd en het bestuur van het fonds op beheerste wijze uitvoering geeft aan de pensioenregeling.

Het bestuur heeft in 2022 diverse strategiedagen gehouden waarbij uitgebreid is gesproken over de toekomst van het fonds. Inmiddels is duidelijk dat het pensioenfonds per 1 mei 2023 een gesloten fonds wordt. De visitatiecommissie constateert dat het bestuur in 2022 stappen heeft gemaakt in het uitwerken van diverse scenario's voor de toekomst van het fonds. De visitatiecommissie heeft hier waardering voor.

Nu vaststaat dat het pensioenfonds een gesloten fonds wordt, kan het bestuur nog gericht aan de slag met het dossier toekomst. De visitatiecommissie beveelt het bestuur aan om de ingezette lijn voor wat betreft het scenario-denken door te zetten en op dit gebied volgende stappen te maken. De visitatiecommissie constateert dat de onderbouwing van besluiten en de afwegingen die gemaakt worden voor wat betreft de toekomst van het fonds veel beter worden vastgelegd. De visitatiecommissie gaat er van uit dat dit wordt gecontinueerd. Volgens de visitatiecommissie kan het opzetten van een projectstructuur voor het toekomstdossier (inclusief WTP) hierbij behulpzaam zijn. De visitatiecommissie adviseert het bestuur dit in gang te zetten en vervolgens te komen tot een concrete projectplanning met duidelijke mijlpalen.

Tot slot zou het aanbrengen van een splitsing in de bestuursagenda in een 'going concern'-agenda en een 'toekomst'-agenda kunnen bijdragen aan het op een gestructureerde- en overzichtelijke wijze behandelen van de vraagstukken die horen bij de fase waarin het fonds zich bevindt.

Aanbevelingen

1. Ga door met het scenario-denken en het nemen van stappen in het toekomstdossier;
2. Blijf alle stappen, besluiten, criteria en onderbouwingen vastleggen;
3. Maak van het toekomstdossier een project. Zet een projectstructuur op, en maak een concrete planning met mijlpalen;
4. Overweeg om de agenda van de bestuursvergadering te splitsen in een 'going concern'-gedeelte en een 'toekomst'-agenda.

b) Governance

Norm: Het bestuursmodel is passend voor het fonds en functioneert. Hierbij is de structuur van het fonds zodanig dat goede besturing bij voortduring is geborgd. Voorts zijn de individuele bestuursleden en het bestuur als geheel voldoende geschikt, wordt er rekening gehouden met diversiteit en is er sprake te van een duidelijke verdeling van taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden.

Vanwege verloop bij de sponsor zijn er veel bestuursleden zonder dienstbetrekking bij de sponsor (vier van de zes, deze zijn voormalige medewerkers van de werkgever). De visitatiecommissie constateert dat dit zeker niet ten koste gaat van de kwaliteit en de inzet van het bestuur (sterker nog: hiermee ontstaat meer een blik van buiten). De visitatiecommissie heeft waardering voor de inzet van alle bestuurders en de ondersteuning van het bestuur.

Het fonds heeft al enige tijd geen zelfevaluatie gehouden onder begeleiding van een externe deskundige en beveelt aan dit in 2023 wel te doen.

De visitatiecommissie meent dat de commissiestructuur werkt. De splitsing van de Financiële en Risicomanagement commissie in een gedeelte financieel en een gedeelte risicomanagement is dienstig voor de bespreking en zichtbaarheid van het risicobeheer. Toch kan de verankering van het risicomanagement worden verbeterd. De visitatiecommissie heeft kennisgenomen van het auditrapport risicomanagement waarin opmerkingen zijn gemaakt over de zichtbaarheid van de risicobeheerfunctie en de organisatie van het risicomanagement. Ook heeft de visitatiecommissie kennisgenomen van de bestuurlijke dynamiek die naar aanleiding van de audit is ontstaan. De visitatiecommissie herkent het beeld dat de werkzaamheden van de risicobeheerfunctie niet in alle gevallen (aantoonbaar) wordt uitgevoerd en dat dit mogelijk te maken heeft met de inrichting van de risicobeheerfunctie. Ook ondersteunen wij de conclusie van het bestuur om terug te gaan naar de basis: de eerste, tweede en derde lijn (wie doet wat en hoe zijn de rollen verdeeld). De visitatiecommissie ziet hier een zekere urgentie, omdat een goed werkend risicomanagement essentieel is met het oog op de veranderende omgeving waarin het pensioenfonds verkeert (het fonds beraadt zich op de toekomst, vanaf mei aanstaande is het een gesloten fonds, en de nieuwe wetgeving toekomst pensioenen wordt hoogstwaarschijnlijk realiteit). Een goed en helder ingericht risicomanagement heeft een positief effect op de besluitvormingsprocessen en de bestuurlijke kracht om te komen tot goed onderbouwde besluiten.

Aanbevelingen

5. Verricht in 2023, bij voorkeur in de eerste helft van het jaar, een zelfevaluatie onder begeleiding van een externe partij.
6. Zorg in 2023 voor een herziening van de inrichting van het risicomanagement zodat er een beter werkend, en beter zichtbaar risicomanagement kan ontstaan.

c) Beheerste en integere bedrijfsvoering

Norm: Het bestuur bewaakt de beheerste bedrijfsvoering van het fonds. Het bestuur heeft een visie op de uitvoering van de activiteiten van het pensioenfonds (inclusief een aanvaardbaar niveau van de kosten) en heeft zicht op de uitbestedingsketen. Daarbij is het bestuur in control en worden partijen waar werkzaamheden aan worden uitbesteed op regelmatige basis geëvalueerd.

De visitatiecommissie ziet dat het bestuur jaarlijks evaluaties houdt van uitbestedingspartijen. De visitatiecommissie meent dat het bestuur een visie heeft op de uitvoering van activiteiten en zicht heeft op de uitbestedingsketen.

Voor wat betreft de uitbesteding van de pensioenadministratie adviseert de visitatiecommissie om spoedig het gesprek aan te gaan met AZL inzake de wederzijdse verwachtingen omtrent de Wet Toekomst Pensioenen. Door tijdig het gesprek aan te gaan, wederzijdse verwachtingen uit te spreken en deze vast te leggen wordt voorkomen dat het fonds voor onplezierige verrassingen komt te staan. Om te bewerkstelligen dat hierin stappen gemaakt worden is het een overweging om één bestuurslid aan te wijzen als contactpersoon bij AZL. Denk ook na over een 'plan B' in het geval AZL de gewenste taken niet kan uitvoeren.

Aanbevelingen

7. Ga tijdig het gesprek aan met AZL inzake de wederzijdse verwachtingen omtrent de Wet Toekomst Pensioenen, en leg deze verwachtingen vast;
8. Overweeg een bestuurslid verantwoordelijk te maken voor de toekomst-discussie met AZL;
9. Denk na over een plan B voor de uitvoering van het pensioenbeheer.

d) Financiële opzet

Norm: Het fonds heeft een deugdelijke financiële opzet. De financiële opzet is zodanig dat de pensioenregeling ook op de lange termijn kan worden waargemaakt.

De financiële opzet van het fonds verandert in 2023 doordat er vanaf 1 mei 2023 sprake zal zijn van een gesloten pensioenfonds. Hierdoor veranderen de kasstromen en ook de financiering van de kosten. Het is van belang om een beëindigings- of voortzettingsovereenkomst op te stellen nu de uitvoeringsovereenkomst met de werkgever wordt opgezegd. In deze overeenkomst (tussen werkgever en pensioenfonds) kunnen onder andere de financiële aspecten rond het beëindigen van de uitvoeringsovereenkomst in kaart worden gebracht en vastgelegd worden wie voor welke kosten verantwoordelijk is.

Aanbeveling

10. Stel een beëindigings- of voortzettingsovereenkomst op.

e) Besluitvorming en evenwichtige belangenafweging

Norm: De vergaderorde is passend en functioneert. Tevens is de besluitvorming afgewogen en transparant en is er sprake van een aantoonbare evenwichtige belangenafweging

De visitatiecommissie constateert dat het bestuur bij het nemen van beleidsbeslissingen de belangen van de verschillende partijen op een evenwichtige wijze afweegt.

De visitatiecommissie adviseert om, ter voorbereiding op toekomstige ontwikkelingen, uitgangspunten te formuleren voor evenwichtige belangenafweging. De visitatiecommissie acht het van groot belang dat alle afwegingen in dit kader worden vastgelegd en dat de keuzes inzake evenwichtige belangenafweging gedurende dit gehele traject worden vastgelegd. Op deze wijze kan achteraf gemotiveerd worden aangegeven op welke wijze de belangen van de diverse belanghebbenden zijn gewogen.

Aanbeveling

11. Formuleer uitgangspunten voor evenwichtige belangenafweging. Een mogelijkheid is dat dit wordt betrokken bij het toekomstdossier.

f) Risicomanagement

Norm: De organisatorische opzet van het risicomanagement is adequaat. In de besluitvorming is zichtbaar dat het bestuur expliciet rekening houdt met de acht door het bestuur vastgestelde beleidsuitgangspunten voor het risicomanagementbeleid. Ook stelt het pensioenfonds de risicohouding na overleg met de sociale partners en in overleg met het verantwoordingsorgaan vast en is de risicohouding consistent verwerkt in de risicobeheersing.

In 2022 is er ten opzichte van het jaar daarvoor nauwelijks een verbetering ten aanzien van de werking van het risicomanagement opgetreden. De werking van het risicomanagement moet verbeterd worden. Een goed werkend risicomanagement is essentieel bij alle onderwerpen die er op dit moment bij het fonds spelen, denk bijvoorbeeld aan toekomstdossier, de wet toekomst pensioenfondsen, datakwaliteit en ICT.

Eind 2022 heeft er een audit plaatsgevonden om de werking van het risicomanagement te toetsen. De conclusie van het bestuur is hier dat om te beginnen de inrichting van het risicomanagement verbeterd moet worden. In paragraaf b (governance) hebben wij reeds een aanbeveling hierover gedaan.

Naast een goede beheersing van de going concern-risico's is het van belang om voortdurend een beeld te hebben van de mogelijke risico's die verbonden zijn aan het toekomstdossier. Wij bevelen daarom aan om een risico self assessment (RSA) uit te voeren over dit onderwerp.

Tot slot bevelen wij aan om te onderzoeken of het nodig is om een Eigenrisicobeoordeling (ERB) te doorlopen naar aanleiding van de opzegging door de werkgever van de uitvoeringsovereenkomst. De risicohouding afgeleid van de risicobereidheid is een startpunt voor de risicobeheersing. De risicohouding zal getoetst moeten worden nu het pensioenfonds een gesloten pensioenfonds wordt.

Aanbevelingen

12. Voer een risico self assessment uit over het toekomstdossier. Bespreek periodiek de risico's en de effectiviteit van de (eventueel genomen) beheersmaatregelen;
13. Onderzoek of een ERB nodig is naar aanleiding van het worden van een gesloten pensioenfonds en toets in ieder geval de risicohouding nu het pensioenfonds gesloten wordt.

g) Vermogensbeheer en balansmanagement

Norm: De strategie en het beleid zijn onderbouwd, actueel en consistent met doelen en uitgangspunten. Het beleggingsbeleid is in overeenstemming met de ambitie van het fonds, de verplichtingen van het fonds en de vastgestelde risicohouding. In dit beleid is expliciet aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen en het beleid wordt gemonitord.

De visitatiecommissie constateert dat het fonds een actueel en onderbouwd beleggingsbeleid heeft dat wordt gemonitord. De portefeuille is overzichtelijk, de beheersing is gestructureerd. Het fonds heeft de opzet van de beleidsdocumenten aangepast. Zo is er een onderscheid gemaakt tussen een strategisch beleggingsbeleid en een jaarlijks beleggingsplan. Dit juichen wij toe.

De zichtbaarheid van de risicomangementfunctie in de beleggingscommissie kan worden verbeterd – in lijn met de eerdergenoemde opmerkingen over het risicomangement in paragrafen b en f. Het is aan te bevelen dat over voorstellen en notities die in de beleggingscommissie worden behandeld een risico-opinie wordt geschreven door de tweede lijn.

Het bestuur heeft investment beliefs geformuleerd die de richting van het te voeren beleggingsbeleid aangeven. In het strategisch beleid zijn deze beliefs beknopt opgenomen, en wordt voor nadere onderbouwing verwezen naar een uitgebreider beleidsdocument. In het overzicht van beleidsdocumenten op iBabs staat dat dit document is opgenomen in het beleggingsplan. In het beleggingsplan wordt weer verwezen naar een apart document. Voor een grotere zichtbaarheid en doorleving is het aan te bevelen om deze uitgangspunten integraal op te nemen in het strategisch beleggingsbeleid.

De betrokken partijen bij het vermogensbeheer worden volgens een vast stramien geëvalueerd, waarbij aandachtspunten en vervolgacties worden geformuleerd. Het is aan te bevelen om vast te leggen aan welke maatstaf in het normenkader partijen moeten voldoen (bij welk niveau is het voldoende, onvoldoende of excelleert een partij?).

Tot slot vraagt de visitatiecommissie om aandacht voor het beleid omtrent maatschappelijk verantwoord beleggen. De ontwikkelingen op dit gebied gaan snel en stakeholders stellen steeds hogere eisen hieromtrent. Het fonds is voornemens om in 2023 het huidige MVB-beleid te evalueren

en verder te ontwikkelen. Wij juichen die toe en kijken uit naar de vorderingen op dit gebied.

Aanbevelingen

14. Draag zorg dat op voorstellen en notities die in de beleggingscommissie worden besproken een risico-opinie van de tweede lijn wordt toegevoegd;
15. Voeg de uitgeschreven investment beliefs toe aan het strategisch beleggingsbeleid;
16. Leg vast aan welke maatstaf in het normenkader dat gebruikt wordt bij evaluaties externe partijen moeten voldoen.

h) Communicatie

Norm: Het bestuur zorgt voor een adequaat communicatiebeleid en monitort de naleving hiervan. Het bestuur communiceert op transparante, begrijpelijke en pro-actieve manier met alle belanghebbenden over het beleid, de ontwikkelingen bij het fonds en de consequenties daarvan voor de belanghebbenden. Het bestuur meet de effectiviteit van de ingezette communicatiemiddelen periodiek.

De visitatiecommissie constateert dat de communicatiecommissie een communicatiebeleid en een communicatiejaarplan heeft opgesteld.

Afgelopen jaar is erg veel aandacht besteed aan het vernieuwen van de website. De visitatiecommissie spreekt zijn waardering uit voor het resultaat.

De visitatiecommissie constateert dat de leden van de communicatie veel tijd besteden aan de (werkzaamheden die voortvloeien uit) de communicatiecommissie. Nu er veel zaken op het fonds afkomen voor wat betreft de toekomst is het wellicht een overweging om kritisch te kijken naar de werkzaamheden van de communicatiecommissie en, indien nodig, het takenpakket te wijzigen of werkzaamheden anders in te richten. De visitatiecommissie benadrukt het belang van het invulling geven aan de (wettelijke) eisen die gelden voor communicatie in het geval van invaren.

Aanbeveling

17. Heroverweeg, gezien hetgeen er de komende periode op het fonds afkomt, het takenpakket van de communicatiecommissie.
18. Besteed, indien van toepassing, nadrukkelijk aandacht aan de communicatie inzake invaren.

i) Code Pensioenfondsen

Norm: Het bestuur leeft de normen van de Code Pensioenfondsen na, rapporteert zo nodig over normen of geeft gemotiveerd aan waarom van een norm wordt afgeweken.

De visitatiecommissie constateert dat het bestuur een rapportage heeft opgesteld over de wijze waarop al dan niet voldaan wordt aan de Code Pensioenfondsen.

Aanbeveling

Geen nadere aanbeveling.

j) Opvolging aanbevelingen

Norm: Het bestuur gaat adequaat om met opvolgingen van de aanbevelingen die het bestuur heeft ontvangen van de certificerend actuaris, de accountant, de sleutelfunctiehouders en de visitatiecommissie. Ook geeft het bestuur inzicht in de follow-up van deze aanbevelingen.

De visitatiecommissie constateert dat het bestuur de aanbevelingen van de certificerend actuaris, de accountant, de sleutelfunctiehouders en de visitatiecommissie heeft besproken. Ook de opvolging van de diverse aanbevelingen is aan de orde geweest in het bestuur, hetgeen de visitatiecommissie positief acht. Wel signaleert de visitatiecommissie dat enkele aanbevelingen (nog) niet zijn opgepakt vanwege organisatorische redenen.

Aanbeveling

19. Voeg de verschillende aanbevelingen die gemaakt worden samen in een integraal overzicht en bespreek deze zo snel mogelijk. Zet bij deze eerste bespreking de aanbevelingen in de tijd uit wanneer deze inhoudelijk ter hand worden genomen. Bespreek de integrale actielijst ten minste eenmaal per kwartaal in het algemeen bestuur.

Reactie Bestuur op het verslag van de Visitatiecommissie

Mevrouw Duijnsteet neemt afscheid als voorzitter en lid van de visitatiecommissie. Wij danken haar voor haar werkzaamheden, de gesprekken en de adviezen in de afgelopen periode.

Het bestuur dankt de commissie voor haar werkzaamheden en de duidelijke rapportage. Het bestuur onderschrijft de aandachtspunten uit het rapport en neemt de aanbevelingen over.

Verantwoordingsorgaan

Verslag Verantwoordingsorgaan over het jaar 2022

Inleiding

Het Verantwoordingsorgaan (VO) maakt met dit verslag gebruik van haar bevoegdheid om een oordeel uit te spreken over het beleid van het bestuur, de wijze waarop het beleid is uitgevoerd en de keuzes van het bestuur betreffende de toekomst van het fonds.

De indeling van deze oordeelsvorming sluit aan bij de negen thema's uit de Code Pensioenfondsen.

1. Vertrouwen waarmaken
2. Verantwoordelijkheid nemen
3. Integer handelen
4. Kwaliteit nastreven
5. Zorgvuldig benoemen
6. Gepast belonen
7. Toezicht houden en inspraak waarborgen
8. Transparantie bevorderen
9. Toekomst

De onderwerpen die het afgelopen jaar veel aandacht hebben gekregen zijn:

- De toekomst van de bestaande pensioenregeling
- Consequenties van de nieuwe pensioenwetgeving voor het PF KAS BANK

Deze onderwerpen komen ook aan de orde onder het thema Toekomst. Het VO heeft in 2022 twaalf keer vergaderd, waarvan vijf keer samen met het bestuur van het Pensioenfonds. Daarnaast heeft het VO twee gesprekken met de Visitatiecommissie gehad. De vergaderingen hebben deels hybride plaats gevonden. De samenstelling van het VO is in 2022 niet gewijzigd.

Het VO heeft in 2022 gebruik gemaakt van haar adviesrecht door positief te adviseren met betrekking tot de herziening van het Reglement VO en het Beloningsbeleid.

Uitgangspunten voor onze oordeelsvorming zijn mede gebaseerd op:

- Het rapport van de Visitatiecommissie d.d. 2 mei 2023
- De conclusies en bevindingen uit het verslag van de accountant d.d. 16 juni 2023
- De compliance rapportage d.d. 08 juni 2023
- Het actuariële rapport d.d. 16 juni 2023
- Het concept jaarverslag 2022

Oordeel

Het oordeel van VO is positief over het beleid van het bestuur, de wijze waarop het beleid is uitgevoerd en het scenario denken van het bestuur betreffende de toekomst van het fonds. Daarbij is zij van mening dat het bestuur bij haar besluitvorming op evenwichtige wijze rekening heeft gehouden met alle belanghebbenden van het fonds.

Bevindingen

Vertrouwen waarmaken

In de gezamenlijke vergaderingen heeft het bestuur verslag gedaan over de uitvoering van het beleid en de gemaakte keuzes onderbouwd. Belangrijke onderwerpen zoals de update van de Actuariële en Bedrijfstechnische Nota (ABTN), de jaarlijkse kostenbegroting, de vaststelling van de premie, de indexatie, de uitkomst van de strategiedagen en de franchise zijn toegelicht en besproken met het VO.

Wij onderschrijven het in 2022 gecontinueerde strategische beleggingsbeleid en de aandacht voor ESG beleggen van het fonds. Gezien de geopolitieke situatie in de wereld en ontwikkeling van de rente heeft het fonds in 2022 te maken gehad met tegenvallende beleggingsresultaten, dit in tegenstelling tot de resultaten in voorgaande jaren.

In 2022 is er aandacht geweest voor de versterking van de inrichting van het risicomanagement. Het VO ondersteunt deze richting.

Op basis van alle overleggen, verslagen en informatie heeft het VO een goed beeld gekregen van de wijze waarop het bestuur haar taak heeft uitgevoerd en spreekt zij haar vertrouwen in het bestuur uit.

Verantwoordelijkheid nemen

Het bestuur heeft de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van de pensioenregeling aanvaard. De aanvaarding heeft mede plaatsgevonden op basis van de haalbaarheidstoets. Het VO heeft ingestemd met de uitkomsten van de haalbaarheidstoets die zijn gebaseerd op de lange termijn risicohouding (bereidheid).

Op basis van overlegde documentatie is geborgd dat een kostendekkende premie, conform afspraken en vastgelegd in de ABTN, in rekening is gebracht en door de sponsor is betaald.

Het VO heeft ingestemd met de onderbouwing van het bestuur voor de besluitvorming inzake de indexatie. Op basis van de verstrekte documentatie is het VO van oordeel dat het bestuur voldoende aandacht heeft voor de evenwichtige belangenbehartiging bij de uitvoering van de regeling.

Integer handelen

Het bestuur bevordert een cultuur van integriteit en compliance.

Het VO heeft geconstateerd dat met de verschillende beleidsdocumenten, zoals de gedragscode, klokkenluidersregeling en incidentenregeling het bestuur een cultuur van integriteit en compliance bevordert.

Het VO heeft kennisgenomen van de compliance rapportage; hieruit is gebleken dat er geen integriteitsschendingen hebben plaats gevonden.

Kwaliteit nastreven

Het bestuur bestaat uit gekwalificeerde leden die allen een eigen expertise inbrengen op de verschillende aandachtsgebieden die nodig zijn voor het op deskundige wijze besturen van het Pensioenfonds. Daarnaast wordt het kennisniveau verbreed door de inbreng

van de externe leden van het bestuur, die allen relevante ervaring hebben en werkzaam zijn in verschillende onderdelen van de pensioensector.

Zowel het bestuur als het VO evalueren jaarlijks hun eigen en gezamenlijk functioneren. Deze evaluatie heeft op 27 juni 2022 plaatsgevonden.

In 2022 heeft het VO diverse seminars en een cursusdag gevolgd om de ontwikkeling van het pensioenstelsel te volgen en om zo haar taak als toezichthouder goed uit te kunnen blijven oefenen.

Het VO oordeelt positief over het (kennis)niveau van het bestuur en diverse commissies.

Zorgvuldig benoemen

In 2022 hebben er geen wijzigingen in het bestuur plaatsgevonden. Wel zijn er verkiezingen georganiseerd voor twee VO leden en is de voorzitter van het VO herbenoemd.

Het VO is van mening dat het fonds zorgvuldig heeft gehandeld bij de uitvoering van het benoemingsbeleid. Hiermee wordt de continuïteit gewaarborgd en blijft het kennisniveau op orde.

Gepast belonen

Het beloningsbeleid wordt periodiek geëvalueerd en geactualiseerd. In 2021 is het bestaande Beloningsbeleid geactualiseerd en per 2022 ingevoerd.

Bestuurders of deelnemers van de verschillende commissies of het VO met een actief dienstverband binnen CACEIS ontvangen geen aparte beloning voor de werkzaamheden die zij voor het pensioenfonds uitvoeren. Bestuurders of deelnemers van de verschillende commissies of het VO die niet in actieve dienst zijn, krijgen een beloning conform het vastgelegde en goedgekeurde beloningsbeleid. In 2021 is besloten deze beloningen vanaf 2022 te indexeren. Het bestuur hanteert geen prestatie gerelateerde beloningen.

Het VO kan zich vinden in het gehanteerde beloningsbeleid.

Toezicht houden en inspraak waarborgen

Conform de Code Pensioenfondsen heeft het bestuur verantwoording aan het VO afgelegd over de beleidskeuzes, de wijze waarop het beleid is uitgevoerd, de keuzes van het bestuur betreffende de toekomst van het fonds.

Het VO waardeert de open communicatie van het bestuur. Het bestuur stelt fondsdocumenten beschikbaar en de bestuursleden geven mondelinge toelichting bij de beleidsdocumenten.

Het VO constateert dat de kwaliteit en tijdige aanlevering van de diverse documentatie nog verder verbeterd kan worden, dit zou het functioneren van het VO meer optimaliseren.

Jaarlijks wordt overleg gevoerd met de Visitatiecommissie en dit overleg heeft bijgedragen aan het beeld dat het VO heeft ten aanzien van het functioneren van het bestuur.

Op basis van het bovenstaande concludeert het VO dat het bestuur toezicht en inspraak waarborgt, maar dat de kwaliteit en tijdigheid van de vergaderstukken blijvende aandacht verdient.

Transparantie bevorderen

Het bestuur streeft openheid na, legt verantwoording af over het gevoerde beleid en communiceert over de missie, visie en strategie.

Het VO heeft geconstateerd dat het bestuur de verschillende middelen zoals het bestuursverslag, de jaarvergadering, de ABTN, de website van het pensioenfonds, de PF-updates en ook social media gebruikt om aan haar informatieverplichting te voldoen en gebruikt deze middelen voldoende om verantwoording af te leggen over het gevoerde beleid.

Toekomst

De toekomst van het Pensioenfonds en alle ontwikkelingen op dit gebied is een continue onderwerp van gesprek tussen het bestuur en het VO. Dit onderwerp is door het bestuur tijdens de strategiedagen verder uitgediept.

Het bestuur heeft in 2022 aandacht besteed aan het scenario denken en gewerkt aan een verdere uitwerking van de verschillende scenario's voor de toekomst van het pensioenfonds.

De sponsor heeft eerder besloten om in 2023 een andere regeling aanbieden aan haar werknemers, waardoor het Pensioenfonds een gesloten fonds zal worden. Verdere uitwerking van de verschillende toekomstscenario's en de onderbouwing van de keuze worden hierdoor nog belangrijker.

Het VO adviseert aan het bestuur om in 2023 de mogelijke alternatieven voor de toekomst van het pensioenfonds nog verder uit te werken op basis van heldere en vooraf gedefinieerde criteria en mijlpalen die de te nemen keuze goed onderbouwen. Dit bevordert het monitoren van de voortgang en vastlegging van gemaakte keuzes.

Aanbevelingen

Het VO is van mening dat het bestuur voldoende follow up heeft gegeven aan ons rapport van vorig jaar.

Voor 2023 bevelen wij de volgende punten aan:

- Het conform planning uitwerken van de toekomstscenario's waarbij vooraf criteria worden vastgesteld en mijlpalen worden gedefinieerd.
- Het continu aandacht houden voor de transparante communicatie van de oplossingsmogelijkheden voor de te maken keuzes inclusief de daarbij behorende onderbouwingen en voor- en nadelen.

Terugblik en verwachting

Het VO kijkt positief terug op het functioneren van het bestuur en wil het bestuur bedanken voor de goede samenwerking in 2022.

Gezien alle ontwikkelingen in de pensioensector en het veranderen van de pensioenregeling vanuit de sponsor in 2023 verwachten wij dat de toekomst van het pensioenfonds een nog prominentere plek op de agenda van het bestuur zal moeten krijgen.

Wij hechten veel waarde aan een constructieve samenwerking met het bestuur in 2023 gezien deze belangrijke ontwikkelingen.

Verantwoordingsorgaan Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Jeannet Bijker
Marcel Bongers
Jan Damkot
Erik Bobeldijk
Barbara Kampman
Arjan Tol

Reactie Bestuur op het verslag van het Verantwoordingsorgaan

Het bestuur onderschrijft het verslag van het VO en dankt het VO voor de vele jaren prettige en professionele samenwerking. De keuzes die het bestuur in de komende periode moet gaan maken zijn bepalend voor de toekomst van het pensioenfonds. Het bestuur ziet het overleg met en de advisering door het VO met vertrouwen tegemoet.

Eind 2022 is de heer van N. (Nico) van Leeuwen afgetreden als lid van het VO wegens het bereiken van de maximale zittingstermijn. Het bestuur dankt de heer van Leeuwen voor de fijne samenwerking en zijn bijdragen in de overlegvergaderingen van het bestuur met het VO.

Jaarrekening

Balans per 31 december

(na bestemming saldo van baten en lasten; in duizenden euro)

Activa	2022	2021
Beleggingen voor risico pensioenfondsen [1]		
Vastgoedbeleggingen	2.271	3.207
Aandelen	91.056	148.361
Vastrentende waarden	228.749	295.972
Derivaten	9.528	26.624
	331.604	474.164
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [2]	1.146	1.447
Vorderingen en overlopende activa [3]	1.065	1.945
Liquide middelen [4]	4.678	145
Totaal activa	338.493	477.701

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Passiva	2022	2021
Stichtingskapitaal en reserves [5]	79.550	98.095
Technische voorzieningen		
Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds [6]	244.915	347.594
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen [7]	1.146	1.447
	246.061	349.041
Beleggingen voor risico pensioenfonds [1]		
Derivaten	8.000	1.643
Kortlopende schulden en overlopende passiva [8]	4.882	28.922
Totaal passiva	338.493	477.701

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de balans, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

	2022	2021
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen [9]		
Directe beleggingsopbrengsten	5.886	6.500
Indirecte beleggingsopbrengsten	-124.515	-1.579
Directe kosten van vermogensbeheer	-922	-1.016
	-119.551	3.905
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers [10]	5.683	7.891
Saldo van overdrachten van rechten [11]	-1.521	-538
Pensioenuitkeringen [12]	-5.894	-5.665
Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfondsen [13]		
Pensioenopbouw	-4.095	-5.658
Toeslagverlening	-8.120	0
Rentetoevoeging	1.715	2.026
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	6.125	5.831
Wijziging marktrente	111.208	26.878
Resultaat op kanssystemen	-1.042	-832
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.470	552
Wijzigingen actuariële grondslagen	-3.961	0
Overige wijzigingen	-621	-236
	102.679	28.561
Herverzekering [14]	175	-44
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten [15]	-116	-183
Saldo van baten en lasten	-18.545	33.927

[..] De tussen haken vermelde nummers verwijzen naar corresponderende nummers in de toelichting op de staat van baten en lasten, die een integraal onderdeel uitmaakt van de jaarrekening.

Bestemming van het saldo

Algemene reserve

	2022	2021
	-18.545	33.927

Kasstroomoverzicht

(in duizenden euro)

	2022	2021
Pensioenactiviteiten		
Ontvangsten		
Premiebijdragen van werkgevers en werknemers	5.420	9.544
Uitkeringen uit herverzekering	393	251
Overgenomen pensioenverplichtingen	70	50
Overige	0	1
	5.883	9.846
Uitgaven		
Uitgekeerde pensioenen	-5.887	-5.664
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.591	-587
Premies herverzekering	-279	-257
Pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-284	-339
	-8.041	-6.847
Beleggingsactiviteiten		
Ontvangsten		
Directe beleggingsopbrengsten	4.520	6.605
Verkopen en aflossingen beleggingen	314.522	208.689
	319.042	215.294
Uitgaven		
Aankopen beleggingen	-289.361	-201.088
Directe kosten van vermogensbeheer	-1.126	-888
Betaald collateral	-21.797	-16.200
	-312.284	-218.176
Mutatie liquide middelen	4.600	117
Saldo liquide middelen 1 januari	78	-39
Saldo liquide middelen 31 december	4.678	78
Saldo liquide middelen 31 december	4.678	145
Schulden aan kredietinstellingen	0	-67 ¹⁾
	4.678	78

1) Opgenomen onder de kortlopende schulden.

Grondslagen voor waardering en resultaatbepaling

Inleiding

Het doel van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK, statutair gevestigd te Amsterdam (hierna: het pensioenfonds) is het nu en in de toekomst verstrekken van uitkeringen aan gepensioneerden en nabestaanden ter zake van ouderdom en overlijden; tevens verstrekt het pensioenfonds uitkeringen aan arbeidsongeschikte deelnemers. Het pensioenfonds geeft invulling aan de uitvoering van de pensioenregeling van CBNB.

Overeenstemmingverklaring

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9 Boek 2 BW, met uitzondering van artikel 390 en met inachtneming van de Richtlijnen voor de Jaarverslaggeving (RJ610).

Algemene grondslagen

Continuïteit

Het Bestuur schat in dat het pensioenfonds de middelen heeft om het pensioenfonds in de nabije toekomst voort te zetten. Het Bestuur is niet op de hoogte van materiële onzekerheden die aanleiding zouden kunnen geven tot twijfel over de continuïteit van het pensioenfonds. Op basis van de dekkingsgraad van het pensioenfonds, de hoogte van de kosten per deelnemer en de continuïteit van de bezetting van het bestuur en het verantwoordingsorgaan, ziet het bestuur geen reden van zorg rond de continuïteit van het pensioenfonds. De jaarrekening is daarom gebaseerd op de aanname dat het pensioenfonds haar activiteiten zal voortzetten.

Gehanteerde grondslagen bij de opstelling van de jaarcijfers

De grondslagen voor financiële verslaggeving zijn op alle in deze jaarrekening vermelde perioden voor het pensioenfonds consistent toegepast met uitzondering van de schattingswijziging zoals toegelicht op de volgende pagina. De jaarcijfers worden gepresenteerd in duizenden euro's, tenzij anders weergegeven. In tabellen opgenomen berekeningen zijn gebaseerd op niet-afgeronde bedragen; er kunnen zich daarom afrondingsverschillen voordoen. De euro fungeert als de functionele valuta van het pensioenfonds.

Vergelijking met voorgaand jaar

De gehanteerde grondslagen van waardering en van resultaatbepaling zijn ongewijzigd ten opzichte van het voorgaande jaar, tenzij anders vermeld.

Waarderingsgrondslagen

De jaarrekening is opgesteld op basis van historische kostprijs met uitzondering van de onderstaande activa en passiva:

- Toelichting 1, Beleggingen voor risico pensioenfonds;
- Toelichting 6 en 7, Technische voorzieningen.

Baten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen wanneer een vermeerdering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermeerdering van een actief of een vermindering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld. Lasten worden verwerkt wanneer een vermindering van het economisch potentieel, samenhangend met een vermindering van een actief of een vermeerdering van een verplichting, heeft plaatsgevonden, waarvan de omvang betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Baten en lasten worden in de Staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Schattingen en veronderstellingen

De opstelling van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW vereist dat het Bestuur oordelen vormt en schattingen en veronderstellingen maakt die van invloed zijn op de toepassing van grondslagen en de gerapporteerde waarde van activa en verplichtingen, en van baten en lasten. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Herzieningen van schattingen worden opgenomen in de periode waarin de schatting wordt herzien, en in toekomstige perioden waarvoor de herziening gevolgen heeft.

In het bijzonder wordt informatie over belangrijke punten van schattingsonzekerheden en kritische oordelen bij de toepassing van de grondslagen die het meest van invloed zijn op de in de jaarrekening opgenomen bedragen gegeven in de volgende onderdelen van de toelichting:

- Toelichting 1, waardering van derivaten;
- Toelichting 6 en 7, waardering van de technische voorzieningen.

Schattingswijzigingen 2022

In 2022 zijn de technische voorzieningen voor risico pensioenfondsen verhoogd met 3.961 als gevolg van de volgende schattingswijzigingen:

- Toepassing van de aangepaste prognosetafel AG2022 (verhoging van 1.958)
- Wijziging ervaringssterfte (verhoging van 1.980)
- Wijziging partnerfrequenties (verhoging van 83)
- Wijziging leeftijdsverschil (verhoging van 438)
- Wijziging opslag wezenpensioen (verlaging van 498)

Het effect van deze schattingswijzigingen op de technische voorziening ad 3.961 is in 2022 als mutatie in het resultaat verwerkt. Door deze schattingswijzigingen is de feitelijke dekkingsgraad met 2,2%-punt gedaald.

Verwerking van waardeveranderingen van beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen. Alle waardeveranderingen van beleggingen, inclusief valutakoersverschillen, worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsopbrengsten risico pensioenfondsen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Deze waardering is onderdeel van de waardering tegen reële waarde. Baten en lasten voortvloeiende uit transacties in vreemde valuta's worden omgerekend tegen de koers per transactiedatum. Alle valutakoersverschillen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten opgenomen onder Beleggingsresultaten risico pensioenfondsen.

Saldering van een actief en een verplichting

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met de gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Specifieke grondslagen

Financiële instrumenten

Algemeen

De financiële instrumenten van het pensioenfonds bestaan uit de beleggingen voor risico pensioenfonds.

Een financieel instrument wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de toekomstige economische voordelen naar het pensioenfonds zullen toevloeien en de waarde daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld. Een verplichting wordt in de balans opgenomen wanneer het waarschijnlijk is dat de afwikkeling daarvan gepaard zal gaan met een uitstroom van middelen en de omvang van het bedrag daarvan betrouwbaar kan worden vastgesteld.

Indien een transactie ertoe leidt dat nagenoeg alle of alle toekomstige economische voordelen en alle of nagenoeg alle risico's met betrekking tot een actief of een verplichting aan een derde zijn overgedragen, wordt het actief of de verplichting niet langer in de balans opgenomen. Verder worden activa en verplichtingen niet meer in de balans opgenomen vanaf het tijdstip waarop niet meer wordt voldaan aan de voorwaarden van waarschijnlijkheid van de toekomstige economische voordelen en betrouwbaarheid van de bepaling van de waarde. Dit betekent dat transacties worden verwerkt op handelsdatum en niet op afwikkelingsdatum. Als gevolg hiervan kan sprake zijn van een post 'nog af te wikkelen transacties'. Deze post kan zowel een actief als een passief zijn.

Waardering bij eerste opname

Financiële instrumenten worden bij de eerste opname verwerkt tegen reële waarde plus eventuele direct toerekenbare transactiekosten. De reële waarde is het bedrag waarvoor een actief kan worden verhandeld of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde partijen die tot een transactie bereid en die onafhankelijk van elkaar zijn. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de transacties niet in het kader van executie of liquidatie worden uitgevoerd.

Na eerste opname worden aandelen, vastrentende waarden en derivaten als volgt gewaardeerd:

Vastgoedbeleggingen

Beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd tegen de per balans geldende beurskoers.

Niet-beursgenoteerde (indirecte) vastgoedbeleggingen worden gewaardeerd op de per ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Aandelen

Beursgenoteerde aandelen en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in aandelen die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Dividenden worden in de Staat van baten en lasten verantwoord onder beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten) op het moment dat het recht van de entiteit wordt gevestigd. In het geval van beursgenoteerde effecten is dit de datum waarop het aandeel ex-dividend gaat. Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Vastrentende waarden

Beursgenoteerde vastrentende waarden en participaties in beursgenoteerde beleggingsinstellingen zijn gewaardeerd tegen de per balansdatum geldende beurskoers inclusief overlopende interest. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden met een beursnotering worden gewaardeerd tegen de ultimo verslagperiode laatst bekende koers. Participaties in beleggingsfondsen in vastrentende waarden die geen beursnotering kennen worden gewaardeerd op de ultimo verslagperiode berekende intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers welke uitgaan van waardering op marktwaarde.

Couponrente wordt in de Staat van baten en lasten verantwoord onder beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (directe beleggingsopbrengsten). Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Derivaten

Derivaten worden gewaardeerd op reële waarde, te weten de relevante marktnoteringen, en inclusief overlopende interest of, als die niet beschikbaar zijn, de waarde die wordt bepaald met behulp van waarderingsmodellen. De derivaten met een negatieve waarde zijn opgenomen op de passiva zijde van de balans.

Alle gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen worden verantwoord in de Staat van baten en lasten onder Beleggingsresultaten voor risico pensioenfonds (indirecte beleggingsopbrengsten).

Securities lending

Beleggingen die in het kader van een securities-lendingcontract worden uitgeleend, blijven deel uitmaken van de balans en worden gewaardeerd conform de grondslag voor waardering en resultaatbepaling zoals die geldt voor deze beleggingen. Als onderpand ontvangen geldmiddelen worden opgenomen onder beleggingen. Indien als onderpand ontvangen geldmiddelen zijn herbelegd, worden deze beleggingen opgenomen onder de desbetreffende beleggingscategorie. De schuld uit hoofde van de ontvangen zekerheden is opgenomen onder de overige schulden. Indien uit hoofde van een securities-lendingprogramma als zekerheid beleggingen zijn ontvangen worden deze beleggingen en de daarmee samenhangende verplichtingen niet in de balans opgenomen. Alle uit het securities-lendingprogramma voortvloeiende baten en lasten worden volgens het toerekenbeginsel over de looptijd van de betreffende transacties verantwoord onder de (in)directe beleggingsopbrengsten. Het pensioenfonds heeft in 2022 geen deel van de aandelen- en obligatiebeleggingen beschikbaar voor het in bruikleen geven van effecten.

Herverzekeringsdeel technische voorzieningen

Het herverzekeringsdeel technische voorziening betreft de contante waarde van de nog te ontvangen termijnen van de herverzekeraar voor de arbeidsongeschiktheidsrente (i.v.m. premievrijstelling voor de huidige arbeidsongeschikten). De contante waarde is berekend op basis van de grondslagen voor waardering van de technische voorziening voor risico fonds. De te ontvangen uitkeringen worden verondersteld niet te wijzigen gedurende de uitkeringsperiode. Het pensioenfonds heeft haar overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico vanaf 1 januari 2019 verzekerd bij ElipsLife.

Het betreft hier het overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet. Er is geen sprake van een afslag in verband met kredietrisico.

Overige activa, vorderingen en overlopende activa

Overige activa, vorderingen en overlopende activa worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden vorderingen gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten) onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid.

Liquide middelen

Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Stichtingskapitaal en reserves

Stichtingskapitaal en reserves worden bepaald door het bedrag dat resteert nadat alle actiefposten en posten van het vreemd vermogen, inclusief de voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds en overige technische voorzieningen, volgens de van toepassing zijnde waarderingsgrondslagen in de balans zijn opgenomen.

Voorziening pensioenverplichtingen

De voorziening voor pensioenverplichtingen wordt gewaardeerd op actuele waarde (marktwaarde). De actuele waarde wordt bepaald op basis van de contante waarde van de beste inschatting van toekomstige kasstromen die samenhangen met de op balansdatum onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen. Onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen zijn de opgebouwde nominale aanspraken. De contante waarde wordt bepaald met gebruikmaking van de rekenrente.

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen is uitgegaan van de op de balansdatum geldende pensioenreglementen en van de over de verstreken deelnemersjaren verworven aanspraken. Jaarlijks wordt door het Bestuur besloten of toeslagen op de opgebouwde pensioenaanspraken worden verleend. Alle per balansdatum bestaande besluiten tot toeslagverlening (ook voor besluiten na balansdatum voor zover sprake is van ex ante condities) zijn in de berekening begrepen. Er wordt geen rekening gehouden met toekomstige salarisontwikkelingen.

Bij de bepaling van de actuariële uitgangspunten wordt uitgegaan van voor de toezichthouder acceptabele grondslagen, waarbij rekening wordt gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen. De berekeningen zijn uitgevoerd op basis van onder meer de volgende actuariële grondslagen en veronderstellingen:

- Rekenrente: De renteterminstructuur ultimo boekjaar zoals gepubliceerd door De Nederlandsche Bank;
- Sterftekansen: ontleend aan door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2022 (2021: prognosetafel AG 2020), met correctiefactoren op de sterftekansen gebaseerd op inkomensklasse 'Hoog' volgens het Mercer Model 2023 (2021: inkomensklasse 'hoog-midden' volgens het Mercer Model 2019);
- Voor partnerpensioen is aangenomen dat de vrouwelijke partner drie jaar (2021: idem) jonger is dan de verzekerde man en de mannelijke partner één jaar (2021: drie jaar) ouder dan de verzekerde vrouw;
- Gehuwdheid: bij de vaststelling van de voorziening voor het uitgesteld partnerpensioen wordt uitgegaan van leeftijdsafhankelijke gehuwdheidskansen zoals gepubliceerd bij de overlevingstabellen van het AG over de waarnemingsperiode 1980-1985, waarbij voor onbepaald en uitruilbaar partnerpensioen vanaf leeftijd 65 (2021: leeftijd 68) de partnerfrequentie gelijk is aan 1;
- De opslag voor dekking van excassokosten is 3,0% van de voorziening;
- De opslag voor het wezenpensioen bedraagt 2% (2021: 5%) van de technische voorziening van het uitgesteld nabestaandenpensioen bij uitgesteld ouderdompensioen.

Mutaties in de voorziening pensioenverplichting als gevolg van onder meer toeslagen, uitkeringen, pensioenopbouw en wijziging markttrente worden verantwoord in de Staat van baten en lasten.

Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de voorziening pensioenverplichtingen van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdompensioen. Verder is hierin begrepen het effect van de individuele salarisontwikkeling.

Toeslagverlening

Per 1 juli 2022 is een toeslag verleend van 2,68% aan actieven. Voor slapers en pensioentrekkenden bedroeg de toeslag 2,27%. In 2021 is geen toeslag verleend.

Rentetoevoeging

De technische voorziening wordt vastgesteld op basis van een door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. Onder deze post is de voor de technische voorziening benodigde interest opgenomen, waarbij van de éénjaarsrente primo boekjaar van de rentetermijnstructuur is uitgegaan. Deze rente gelijk aan -0,486% (2021: -0,533%).

Wijziging marktrente

Door het pensioenfonds wordt bij de vaststelling van de technische voorziening onder andere rekening gehouden met de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur (RTS) ultimo boekjaar. Gemiddeld gewogen met de technische voorziening kwam de nominale rente eind 2022 voor het pensioenfonds ongeveer overeen met een rekenrente van 2,6% (2021: 0,6%).

Overige schulden en overlopende passiva

Overige schulden en overlopende passiva worden bij eerste opname gewaardeerd op reële waarde. Na eerste opname worden schulden gewaardeerd op geamortiseerde kostprijs (gelijk aan de nominale waarde indien geen sprake is van transactiekosten).

Resultaatbepaling

Algemeen

De in de staat van baten en lasten opgenomen posten zijn in belangrijke mate gerelateerd aan de in de balans gehanteerde waarderingsgrondslagen voor beleggingen en de voorziening pensioenverplichtingen. Zowel gerealiseerde als ongerealiseerde resultaten worden rechtstreeks verantwoord in het resultaat.

Directe beleggingsopbrengsten

Onder de directe beleggingsopbrengsten wordt in dit verband verstaan:

- rente;
- dividend;
- soortgelijke opbrengsten.

Indirecte beleggingsopbrengsten

Onder indirecte beleggingsopbrengsten worden de volgende resultaten opgenomen:

- waardeveranderingen van beleggingen;
- valutaverschillen inzake deposito's en bankrekeningen in buitenlandse valuta en valutatermijntransacties.

Kosten vermogensbeheer

Onder de kosten vermogensbeheer worden de kosten opgenomen die verband houden met het beheer van de beleggingen.

Premiebijdragen (van werkgevers en werknemers)

Onder premiebijdragen van werkgevers en werknemers wordt verstaan de aan derden in rekening gebrachte c.q. te brengen bedragen voor de in het verslagjaar verzekerde pensioenen onder aftrek van kortingen. Premies zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben. Extra stortingen en opslagen op de premie zijn eveneens als premiebijdragen verantwoord.

Saldo overdrachten van rechten

De post saldo overdrachten van rechten bevat het saldo van bedragen uit hoofde van overgenomen dan wel overgedragen pensioenverplichtingen.

Pensioenuitkeringen

De pensioenuitkeringen betreffen de aan deelnemers uitgekeerde bedragen inclusief afkopen. De pensioenuitkeringen zijn toegerekend aan het verslagjaar waarop zij betrekking hebben.

Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico van het pensioenfonds

Pensioenopbouw

Bij de pensioenopbouw zijn aanspraken en rechten over het boekjaar gewaardeerd naar het niveau dat zij op balansdatum hebben.

Rentetoevoeging

De rentetoevoeging wordt berekend over de beginstand van de voorziening pensioenverplichtingen en de mutaties hierin gedurende het jaar.

Onttrekking voor pensioenuitkeringen en pensioenuitvoerings- en administratiekosten

Vooraf wordt een actuariële berekening gemaakt van de toekomstige pensioenuitvoerings- en administratiekosten (met name excassokosten) en pensioenuitkeringen die in de voorziening pensioenverplichtingen worden opgenomen. Deze post betreft de vrijval ten behoeve van de financiering van de kosten en uitkeringen van het verslagjaar.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft haar overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico vanaf 1 januari 2019 verzekerd bij ElipsLife. Het betreft hier het overlijdens- en het arbeidsongeschiktheidsrisico. Uitgaande herverzekeringspremies worden verantwoord in de periode waarop de herverzekering betrekking heeft. Vorderingen uit herverzekeringscontracten op risicobasis worden verantwoord op het moment dat de verzekerde gebeurtenis zich voordoet.

Pensioenuitvoerings- en administratiekosten

De pensioenuitvoerings- en administratiekosten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Overige baten en lasten

Overige baten en lasten zijn toegerekend aan de periode waarop ze betrekking hebben.

Bestemming van het saldo

Het saldo wordt toegevoegd aan de algemene reserve.

Kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht is conform de directe methode opgesteld. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenuitvoeringsactiviteiten en beleggingsactiviteiten.

Verbonden partijen

Er is sprake van een relatie tussen de verbonden partijen, tussen het pensioenfonds en de sponsor Caceis en tussen het pensioenfonds en de bestuurders van het pensioenfonds.

Transacties met verbonden partijen

Betreffende de uitvoeringsovereenkomst tussen het pensioenfonds en Caceis met betrekking tot de financiering van de aanspraken en de uitvoering van de regeling is het volgende relevant:

- de wijze waarop de premie wordt vastgesteld;
- de wijze waarop en de termijnen waarin de premie moet worden voldaan;
- de procedures die van toepassing zijn bij het niet-nakomen van de verplichting tot premiebetaling van de sponsor;
- procedures die gelden bij het opstellen en wijzigen van het pensioenreglement;
- voorwaarden waaronder toeslagverlening (indexatie) plaatsvindt; en
- uitgangspunten en procedures die van toepassing zijn ten aanzien van de besluitvorming over vermogensoverschotten en vermogenstekorten.

Er hebben zich gedurende het verslagjaar, net als in 2021, met uitzondering van vacatievergoeding (zie toelichting staat van baten en lasten) geen transacties voorgedaan tussen het pensioenfonds en bestuurders van het pensioenfonds.

Belastingen

De activiteiten van het pensioenfonds zijn vrijgesteld van belastingheffing in het kader van de vennootschapsbelasting.

Toelichting op de balans per 31 december

(in duizenden euro)

Activa

[1] Beleggingen voor risico pensioenfonds

Categorie	Stand ultimo 2021	Aankopen/Verstrekingen	Verkopen aflossingen	Waarde veranderingen	Stand ultimo 2022
Vastgoedbeleggingen	3.207	758	-692	-1.002	2.271
Aandelen	148.361	65.812	-95.645	-27.472	91.056
Vastrentende waarden	295.972	222.792	-237.029	-52.986	228.749
Derivaten	24.981	0	18.290	-41.743	1.528
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	472.521	289.362	-315.076	-123.203	323.604
Derivaten met een negatieve waarde (passiva zijde)	1.643				8.000
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds activa zijde	474.164				331.604

Verdeling beleggingen activa/passiva

	2022			2021		
	Activa	Passiva	Totaal	Activa	Passiva	Totaal
Vastgoedbeleggingen	2.271	0	2.271	3.207	0	3.207
Aandelen	91.056	0	91.056	148.361	0	148.361
Vastrentende waarden	228.749	0	228.749	295.972	0	295.972
Derivaten	9.528	-8.000	1.528	26.624	-1.643	24.981
Totaal beleggingen	331.604	-8.000	323.604	474.164	-1.643	472.521

De beleggingen kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2022		2021	
	€	%	€	%
Vastgoedbeleggingen				
Indirect vastgoed	2.271	100,0	3.207	100,0
	2.271	100,0	3.207	100,0
Aandelen				
Aandelen	91.056	100,0	148.361	100,0
	91.056	100,0	148.361	100,0
Vastrentende waarden				
Obligaties	46.696	20,4	77.404	26,2
Vastrentende beleggingsfondsen	118.136	51,7	138.606	46,8
Geldmarktfondsen	63.917	27,9	79.962	27,0
	228.749	100,0	295.972	100,0
Derivaten				
Valutaderivaten	2.539	166,2	-1.274	-5,1
Rentederivaten	-1.011	-66,2	26.255	105,1
	1.528	100,0	24.981	100,0

Methodiek bepaling marktwaarde

Niveau 1: De waarde van de belegging is gebaseerd op direct waarneembare marktnoteringen in een actieve markt.

Niveau 2: Actuele waarde wordt vastgesteld aan de hand van onafhankelijke taxaties.

Niveau 3: De waarde wordt direct of indirect vastgesteld aan de hand van de netto contante waarde berekening. Daarnaast vallen derivaten die volgens een waarderingsmethode worden vastgesteld, waarbij gebruik is gemaakt van waarneembare marktdata, onder deze categorie.

Niveau 4: Andere geschikte methoden. ¹⁾

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand
					ultimo 2022
Vastgoed	2.271	0	0	0	2.271
Aandelen	91.056	0	0	0	91.056
Vastrentende waarden	191.557	0	0	37.192	228.749
Derivaten	0	0	1.528	0	1.528
Totaal belegd vermogen	284.884	0	1.528	37.192	323.604

Categorie	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	Niveau 4	Stand
					ultimo 2021
Vastgoed	3.207	0	0	0	3.207
Aandelen	148.361	0	0	0	148.361
Vastrentende waarden	249.886	0	0	46.086	295.972
Derivaten	0	0	24.981	0	24.981
Totaal belegd vermogen	401.454	0	24.981	46.086	472.521

Beleggingen o.b.v. lookthrough / Aansluiting met risicoparagraaf

Categorie	Stand	liquide	ver- schuiving	Stand	Stand
	ultimo 2022			middelen	risico- paragraaf 2022
Vastgoedbeleggingen	2.271	0	0	2.271	3.207
Aandelen	91.056	0	0	91.056	148.361
Vastrentende waarden	228.749	0	-9.007	219.742	287.462
Overige	0	4.575	8.417	12.992	8.437
Totaal exclusief derivaten	322.076	4.575	-590	326.061	447.467
Derivaten	1.528	0	590	2.118	24.987
Totaal inclusief derivaten	323.604	4.575	0	328.179	472.454

1) Financiële instrumenten die middels een andere geschikte methode zijn gewaardeerd zijn o.a. Hedge funds, Equity funds, Infrastructure funds en Commodity funds die geen direct waarneembare marktnotering hebben in een actieve markt. De waarde van deze financiële instrumenten wordt ontleend aan de op lokale grondslagen gebaseerde meest recente opgaven van de desbetreffende fondsmanagers.

	2022	2021
[2] Herverzekingsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	1.447	1.324
Mutatie	-301	123
Stand per 31 december	1.146	1.447
De post 'Herverzekingsdeel technische voorzieningen' betreft de elders verzekerde aanspraken met een resterende looptijd van langer dan vijf jaar.		
[3] Vorderingen en overlopende activa		
Vorderingen op verzekeringsmaatschappijen	251	137
Terugvorderbare dividendbelasting	167	127
Te vorderen dividend	92	80
Vordering m.b.t. uitgegeven/verstrekt cash collateral	0	1.600
Vorderingen uit hoofde van beleggingstransacties	555	0
Overige vorderingen	0	1
	1.065	1.945
Alle vorderingen hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.		
[4] Liquide middelen		
ING Bank N.V. ¹⁾	103	145
Liquide middelen beschikbaar voor beleggingen	4.575	0
	4.678	145

De liquide middelen staan volledig ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

1) Met een kredietlimiet van 350.

Passiva	2022		2021	
[5] Stichtingskapitaal en reserves				
Stand per 1 januari	98.095		64.168	
Saldobestemming boekjaar	-18.545		33.927	
Stand per 31 december	79.550		98.095	
Totaal eigen vermogen	79.550		98.095	
Het minimaal vereist eigen vermogen bedraagt	9.963	104,0%	14.149	104,1%
Het vereist eigen vermogen bedraagt	43.483	117,7%	52.210	115,0%
De beleidsdekkingsgraad is		130,8%		122,6%
De aanwezige dekkingsgraad is		132,3%		128,1%
De aanwezige dekkingsgraad wordt berekend door het pensioenvermogen te delen door de pensioenverplichtingen.				
De berekening is als volgt: $(79.550 + 246.061) / 246.061 = 132,3\%$				
De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2022 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds over voldoende middelen beschikt.				
Technische voorzieningen				
[6] Voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds				
Stand per 1 januari	347.594		376.155	
Mutatie boekjaar volgens Staat van baten en lasten	-102.679		-28.561	
Stand per 31 december	244.915		347.594	

	2022	2021
[7] Herverzekeringsdeel technische voorzieningen		
Stand per 1 januari	1.447	1.324
Invalideren/revalideren	33	289
Herverzekerde inkoop arbeidsongeschikten	-135	-130
Toeslagverlening	43	38
Rentetoevoeging	-7	-8
Wijziging marktrente	-226	-55
Overige wijzigingen	-9	-11
Stand per 31 december	1.146	1.447
De post 'Herverzekeringsdeel technische voorzieningen' betreft de elders verzekerde aanspraken met een resterende looptijd van langer dan één jaar.		
Totaal technische voorzieningen	246.061	349.041
De technische voorzieningen zijn als volgt opgebouwd		
Actieve deelnemers ¹⁾	50.061	78.773
Gewezen deelnemers	117.439	177.206
Pensioengerechtigden	77.415	91.615
Herverzekeringsdeel technische voorzieningen	1.146	1.447
	246.061	349.041
[8] Kortlopende schulden en overlopende passiva		
Schulden aan kredietinstellingen	0	67
Verplichting uit hoofde van ontvangen collateral	3.175	26.572
Schulden aan aangesloten ondernemingen	1.502	1.765
Belastingen en sociale premies	132	125
Schulden uit hoofde van kosten vermogensbeheer	48	252
Schulden uit hoofde van kosten onafhankelijke accountant	0	60
Schulden uit hoofde van kosten actuaris	25	18
Schulden uit hoofde van overige kosten	0	63
	4.882	28.922

De kortlopende schulden en overlopende passiva hebben een resterende looptijd van korter dan één jaar.

1) Inclusief arbeidsongeschikte deelnemers.

Niet in de balans opgenomen activa en verplichtingen

Het pensioenfonds heeft meerjarige overeenkomsten afgesloten met AZL te Heerlen inzake de uitvoering van het pensioenbeheer en met Caceis te Amsterdam inzake de uitvoering van de beleggingsadministratie. De overeenkomst met AZL heeft een looptijd van 5 jaar (van 1-1-2015 tot 1-1-2020). Deze Overeenkomst is vervolgens voor onbepaalde termijn verlengd, behoudens voorafgaande schriftelijke en aangetekende opzegging door AZL met inachtneming van een termijn van 12 kalendermaanden of door het Fonds met inachtneming van een termijn van 6 kalendermaanden. Ook gedurende de verlengingsperiode gelden genoemde termijnen en wijze van opzegging. Voor 2023 bedraagt de basisvergoeding inclusief omzetbelasting € 0,3 miljoen. De overeenkomst met Caceis is aangegaan voor onbepaalde tijd. Voor 2023 bedraagt de basisvergoeding inclusief omzetbelasting € 0,26 miljoen.

Per jaareinde lopen er geen juridische procedures tegen het pensioenfonds en heeft het pensioenfonds tevens geen juridische procedures aangespannen tegenover derden.

Toelichting op de staat van baten en lasten

(in duizenden euro)

Betaalde vergoedingen Bestuur, Visitatiecommissie en Verantwoordingsorgaan

	2022	2021
Bestuursvergoedingen	-74	-32
Vergoedingen Visitatiecommissie	-18	-18
Vergoedingen Verantwoordingsorgaan	-14	-4
Totaal	-106	-54

Overige bezoldigingen

Gedurende het boekjaar 2022 waren geen overige bezoldigingen van toepassing.

Personeel

Gedurende het boekjaar 2022 had het pensioenfonds geen personeelsleden in dienst.

	2022	2021
[9] Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds		
Directe beleggingsopbrengsten		
Vastgoedbeleggingen	101	98
Aandelen	2.295	2.095
Vastrentende waarden	1.411	1.410
Derivaten	1.985	2.683
Subtotaal	5.792	6.286
Banken en overige	54	133
Opbrengst rebates	40	81
Totaal directe beleggingsopbrengsten	5.886	6.500

	2022	2021
Indirecte beleggingsopbrengsten		
<i>Waardeveranderingen</i>		
– Vastgoedbeleggingen	-1.002	816
– Aandelen	-27.472	28.540
– Vastrentende waarden	-52.986	-11.289
– Derivaten	-41.743	-19.769
– Valutaverschillen	-1.312	123
Totaal indirecte beleggingsopbrengsten	-124.515	-1.579
In de indirecte beleggingsopbrengsten zijn de indirecte kosten opgenomen die via de beleggingsfondsen rechtstreeks ten laste van het beleggingsrendement zijn gebracht. Deze kosten zijn verdisconteerd in de koersen van de betreffende beleggingsfondsen. De indirecte beleggingskosten bedroegen in totaal 1.120 (2021: 1.345).		
Directe kosten van vermogensbeheer		
Beheerkosten:		
– Vastgoed	-8	-12
– Aandelen	-403	-565
– Vastrentende waarden	-91	-90
Transactiekosten:		
– Vastrentende waarden	-6	0
Bewaarloon	-48	-44
Beleggingsadministratie	-224	-155
Beleggingsadvies	-102	-116
Bankkosten e.d.	-40	-34
Totaal directe kosten vermogensbeheer	-922	-1.016
De directe kosten vermogensbeheer omvatten de zichtbare ('directe') kosten die het fonds op factuurbasis betaalt. De transactiekosten zijn deels gesaldeerd met de beleggingsopbrengsten. De transactiekosten kunnen niet betrouwbaar worden vastgesteld, omdat deze verrekend zijn in de aan- en verkoopprijzen.		
Totaal beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfondsen	-119.551	3.905
[10] Premiebijdragen van werkgevers en werknemers		
Periodieke premies aandeel werkgever	5.057	7.093
Periodieke premies aandeel werknemer	626	798
	5.683	7.891

	2022	2021
Kostendeekkende premie	4.852	6.829
Feitelijke premie	5.683	7.891
De kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:		
Onvoorwaardelijke aanspraken	4.313	5.953
Opslag in stand houden vereist vermogen	647	881
Opslag voor uitvoeringskosten	-108	-5
	4.852	6.829
De feitelijke/verschuldigde premie is als volgt samengesteld:		
Kostendeekkende premie	4.852	6.829
Opslag 5% loonsom	831	1.062
	5.683	7.891
<i>Toelichting</i>		
De verschuldigde premie wordt vastgesteld op basis van de kostendeekkende premie. Bij de berekening van de kostendeekkende premie wordt de door DNB voorgeschreven RTS gebruikt. Naast de kostendeekkende premie is structureel een opslag verschuldigd van 5% van de som van de pensioengevende salarissom. De totale kostendeekkende premie over 2022 bedraagt 4.852 (2021: 6.829). Het fonds maakt geen gebruik van de mogelijkheid om de kostendeekkende premie te dempen.		
[11] Saldo van overdrachten van rechten		
Overgenomen pensioenverplichtingen	70	49
Overgedragen pensioenverplichtingen	-1.591	-587
	-1.521	-538
[12] Pensioenuitkeringen		
Pensioenen		
Ouderdompensioen	-4.865	-4.713
Partnerpensioen	-1.003	-936
Wezenpensioen	-12	-8
Subtotaal	-5.880	-5.657
Andere uitkeringen		
Afkoopsommen	-14	-8
Totaal pensioenuitkeringen	-5.894	-5.665

	2022	2021
[13] Mutatie voorziening pensioenverplichtingen voor risico pensioenfonds		
Pensioenopbouw	-4.095	-5.658
Toeslagverlening	-8.120	0
Rentetoevoeging	1.715	2.026
Onttrekkingen pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten	6.125	5.831
Wijziging marktrente	111.208	26.878
Resultaat op kanssystemen	-1.042	-832
Wijziging uit hoofde van overdracht van rechten	1.470	552
Wijzigingen actuariële grondslagen	-3.961	0
Overige wijzigingen	-621	-236
	102.679	28.561
[14] Herverzekering		
Premies herverzekering	-218	-295
Uitkeringen uit herverzekering	393	251
	175	-44
[15] Pensioenuitvoerings- en administratiekosten		
Administratiekosten	0	0
Governance		
– Bestuurskosten (vergoedingen)	-74	-32
– Verantwoordingsorgaan (vergoedingen)	-14	-4
– Visitatiecommissie (vergoedingen)	-18	-18
– Opleidingskosten	-5	-9
– Overige kosten governance	0	-1
Totaal governance	-111	-64
Controlekosten		
– Onafhankelijke accountant: controle van de jaarrekening ¹⁾	60	-61
– Actuaris: certificering en actuariële sleutelfunctie	-33	-23
Totaal controlekosten	27	-84

De accountantskosten over 2021 en 2022 zijn betaald door en voor rekening van de werkgever. In 2021 was hiervoor bij het pensioenfonds een raming opgenomen. Deze raming is in boekjaar 2022 vrijgevallen waardoor de kosten in 2022 negatief zijn.

1) De kosten voor de controle van de jaarrekening (incl. basisgegevens en verslagstaten) zijn € 53 (2021: € 50) excl. BTW. Er zijn geen niet-controlediensten en/of overige diensten in 2022 en 2021 verleend.

	2022	2021
Advieskosten		
– Compliance	0	0
– Overige advieskosten	0	-3
Totaal advieskosten	0	-3
Overige kosten		
– Bijdrage DNB	-19	-20
– AFM	-2	-2
– Contributie Pensioenfederatie	-11	-9
– Overige kosten	0	-1
Totaal overige kosten	-32	-32
Totaal pensioenuitvoerings- en administratiekosten	-116	-183
<p>Naast bovenstaande kosten, neemt de werkgever uitvoeringskosten voor haar rekening. Voor 2022 bedroeg dit in totaal ca 743 (2021: 540). Dit is inclusief administratie- en accountantskosten.</p>		
Saldo van baten en lasten	-18.545	33.927

	2022	2021
Actuariële analyse van het saldo		
Premies en koopsommen	1.478	1.943
Beleggingsresultaat (inclusief wijziging RTS)	-6.628	32.809
Toeslagverlening	-8.120	0
Sterfte	-1.041	-770
Arbeidsongeschiktheid	-239	-203
Kosten	0	0
Mutaties / diversen	-34	148
Wijziging actuariële grondslagen	-3.961	0
Totaal saldo van baten en lasten	-18.545	33.927

Risicoparaagraaf

(bedragen in duizenden euro)

Solvabiliteitsrisico

In de risicoparaagraaf binnen het bestuursverslag is het beleid rond risicobeheersing uiteengezet. Hierna worden een aantal specifieke risico's toegelicht en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico dat het fonds loopt is het risico dat het niet over genoeg solvabiliteit beschikt. Indien het fonds niet solvabel is bestaat het risico dat het fonds de premie moet verhogen of dat een beperkte of geen toeslagverlening kan plaatsvinden voor (delen van) het deelnemersbestand. In het uiterste geval dient het fonds verworven pensioenaanspraken en pensioenrechten te verminderen. Hoe solvabel het pensioenfonds is wordt getoetst aan de hand van de beleidsdekkingsgraad. De beleidsdekkingsgraad wordt berekend als de 12-maands voortschrijdend gemiddelde dekkingsgraad. Hoeveel eigen vermogen het fonds aan dient te houden gegeven de financiële risico's die het loopt (na afdekking) op de balans komt tot uitdrukking in de door DNB voorgeschreven solvabiliteitstoets. Onder het huidige FTK geldt hierbij dat de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling afgezet wordt tegen de beleidsdekkingsgraad om te bepalen of het pensioenfonds in een tekort situatie verkeert.

De verschillende standaard risicofactoren hierin worden benoemd onder de noemer S1 tot en met S6 en de S10. Hierna zijn de uitkomsten weergegeven voor de verschillende risicocategorieën op basis van de strategische beleggingsmix ultimo 2022 van 117,7% en 2021 van 115,0%.

	2022		2021	
	€	%	€	%
Renterisico (S1)	12.484	5,1	3.762	1,1
Aandelen- en vastgoedrisico (S2)	26.082	10,6	36.218	10,4
Valutarisico (S3)	7.628	3,1	10.807	3,1
Kredietrisico (S5)	12.321	5,0	15.893	4,6
Verzekeringstechnisch risico (S6)	7.460	3,0	11.683	3,3
Actief beheer risico (S10)	9.174	3,7	12.713	3,6
Diversificatie- en correlatie-effect ¹⁾	-31.666	-12,8	-38.866	-11,1
Totaal Vereist Eigen Vermogen	43.483	17,7	52.210	15,0
Aanwezige dekkingsgraad		132,3		128,1
Beleidsdekkingsgraad		130,8		122,6
Minimaal vereiste dekkingsgraad		104,0		104,1
Vereiste dekkingsgraad		117,7		115,0

1) Het elimineren van risico's die niet gelijktijdig in de markt optreden.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds is per 31 december 2022 hoger dan de vereiste dekkingsgraad op basis van de strategische verdeling volgens het standaardmodel, waardoor het pensioenfonds over voldoende middelen beschikt. Ultimo boekjaar 2022 bedraagt de beleidsdekkingsgraad 130,8%. Afgezet tegen de beleidsdekkingsgraad van 2021 van 122,6%, is de beleidsdekkingsgraad toegenomen met 8,2%-punt.

Renterisico

Het renterisico wordt veroorzaakt, doordat de rentegevoeligheid van de verplichtingen afwijkt van de rentegevoeligheid van de beleggingen. Het Pensioenfonds kent een langere looptijd voor pensioenverplichtingen dan voor de beleggingen. Door gebruik te maken van rentederivaten wordt de looptijd van de beleggingen verlengd.

Onderstaande duratie cijfers geven meer inzicht.

Duratie van de vastrentende waarden (inclusief rentederivaten) 13,6 jaar (2021: 18,2 jaar).

Duratie van de pensioenverplichtingen 19,1 jaar (2021: 21,4 jaar).

Voor de vaststelling van het renterisico bij het Vereist Eigen Vermogen worden de kasstromen van de rentegevoelige beleggingen afgezet tegen de kasstromen van de voorziening pensioenverplichtingen. Vervolgens worden beide kasstromen afgezet tegen door DNB bepaalde renteschokken die per looptijd verschillen. Op basis van deze renteschokken kan de impact op de technische voorziening en de impact op alle rentegevoelige beleggingen worden berekend. Overeenkomstig kan een afdekkingspercentage worden berekend. Rentegevoeligheid is één van de belangrijkste factoren bij de bepaling van de (strategische) assetallocatie van de portefeuille.

	Strategische verdeling 2022	
	in €	%
Impact op technische voorziening voor risico pensioenfonds	31.500	
Impact op de rentegevoelige beleggingen	19.016	
Renterisico	12.484	5,1
Afdekkingspercentage		60%

De procentuele renteafdekking is berekend op basis van de marktrente (exclusief UFR).

Het pensioenfonds kijkt bij afdekking van het renterisico naar de rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen voor de swapcurve. Ten behoeve van het vaststellen van het renterisico in het vereist eigen vermogen wordt de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen gebaseerd op de door DNB gepubliceerde rentetermijnstructuur. De vastrentende waarden worden gewaardeerd op de swapcurve. Het (verplicht) hanteren van twee verschillende rentecurves kan gevolgen hebben voor de hoogte van de renteafdekking; een effect op de ene rentecurve kan namelijk een ander effect op de andere rentecurve tot gevolg hebben. Bovenstaande renteafdekking o.b.v. de berekening van het renterisico binnen het vereist eigen vermogen van 60% wijkt in 2022 niet af van de strategische renteafdekking van 60%.

Derivaten

Het renterisico is onder andere afgedekt door middel van renteswaps.

De afdekking van het renterisico is vastgesteld op 60% met een bandbreedte van 55-65%. Eind 2022 was het renterisico van de verplichtingen voor 60% (2021: 60%) afgedekt met de portefeuille vastrentende waarden en met renteswaps. Op basis van de UFR is de hedge ratio 65%. Het pensioenfonds stuurt de rentehedge overigens op basis van de dagcurve en niet de UFR curve, omdat de dagcurve een beter beeld van de economische werkelijkheid geeft.

Rentederivaten per 31 december

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Rentederivaten per 31 december 2022	158.934	6.989	-8.231	-1.242
Rentederivaten per 31 december 2021	137.452	26.609	-349	26.260

Het pensioenfonds gebruikt derivaten hoofdzakelijk om marktrisico's af te dekken. Een van de belangrijkste risico's uit het gebruik van derivaten is het kredietrisico. Dit is het risico dat tegenpartijen niet aan hun betalingsverplichtingen kunnen voldoen. Dit risico wordt beperkt door alleen transacties aan te gaan met te goeder naam en faam bekend staande partijen. Per 31 december 2022 zijn dit RBS Plc, Nomura, Rabobank en ING voor rentederivaten en Caceis voor valutaderivaten. Ook worden contracten zo veel mogelijk afgesloten op basis van standaardvoorwaarden, zodat posities van het pensioenfonds adequaat worden afgedekt door verkregen onderpanden en zekerheden. Onderpand wordt op dagbasis uitgewisseld voor de rente derivaten. Voor de valutatermijn affaires wordt geen onderpand uitgewisseld, vanwege de korte looptijd van de contracten en daardoor lagere exposure.

Collateral

Het pensioenfonds heeft eind 2022 € 6,3 miljoen aan onderpand ontvangen in de vorm van liquiditeiten als gevolg van positieve waardeontwikkeling van de derivaten. Het ontvangen onderpand staat niet ter vrije beschikking.

Het pensioenfonds heeft eind 2022 € 9,5 miljoen aan onderpand verstrekt in de vorm van liquiditeiten, waarvan € 0,5 miljoen pending, als gevolg van negatieve waardeontwikkeling van de derivaten.

Hoogte buffer

Op basis van de Vereist Eigen Vermogen berekeningen bedraagt de buffer voor het strategisch renterisico 12.484 (5,1%) ultimo 2022.

Aandelen- en vastgoed risico

Het pensioenfonds loopt het risico dat haar beleggingen in aandelen, vastgoed en hedgefonds en private equity en infrastructuur in waarde dalen. In het beleggingsbeleid wordt met dergelijke risico's rekening gehouden door ondermeer een toepassing van voldoende spreiding in de beleggingsportefeuille naar categorieën, markten en dergelijke. De volatiliteit van de marktwaarden (prijrisico's) van beleggingen wordt periodiek geëvalueerd en kan leiden tot bijstellingen in het vermogensbeheer. In onderstaande tabel wordt de verdeling naar de verschillende aandelen en vastgoed categorieën getoond.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Verdeling Aandelen en Vastgoed per categorie:</i>				
Ontwikkelde markten (Mature markets)	85.380	91,5	131.669	86,9
Opkomende markten (Emerging markets)	7.947	8,5	19.899	13,1
	93.327	100,0	151.568	100,0

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor zowel het feitelijk als het strategisch aandelen- en vastgoedrisico rekening gehouden met de door DNB voorgeschreven schokken die variëren overeenkomstig de risicograad van het type belegging. De buffer voor het strategisch aandelen- en vastgoedrisico bedraagt 26.082 (10,6%).

Valutarisico

Het valutarisico wordt veroorzaakt, doordat de verplichtingen van het pensioenfonds in euro's luiden terwijl een gedeelte van de beleggingen van het pensioenfonds in andere valuta luiden. Het pensioenfonds loopt het risico dat haar buitenlandse beleggingen dalen in waarde als gevolg van valutakoersontwikkelingen. Het pensioenfonds kiest er daarom voor om (een gedeelte) van haar buitenlandse valuta's af te dekken. Zonder afdekking van het valutarisico loopt het pensioenfonds risico bij een daling van vreemde valuta ten opzichte van de euro. Door meer dan 100% van het risico af te dekken loopt het fonds risico bij een stijging van vreemde valuta ten opzichte van de euro.

	2022		2021	
	€	%	€	%
Totaal beleggingen ¹⁾ naar valuta vóór afdekking met derivaten				
Amerikaanse dollar	81.611	25,0	79.095	16,8
Australische dollar	3.380	1,0	6.305	1,3
Canadese dollar	176	0,1	1.473	0,3
Britse pound sterling	1.340	0,4	7.330	1,5
Hongkongse dollar	-13	0,0	2.020	0,4
Japanse yen	8.773	2,7	12.727	2,7
Zwitserse frank	4.623	1,4	4.097	0,9
Deense kroon	5.208	1,6	2.510	0,5
Noorse kroon	156	0,0	995	0,2
Zweedse kroon	0	0,0	5	0,0
Singaporese Dollar	1.799	0,6	2.965	0,6
Chileense peso	203	0,1	0	0,0
Chinese yuan	-419	-0,1	5.899	1,2
Indonesische roepie	188	0,1	0	0,0
Zuid-Koreaanse won	787	0,2	295	0,1
Nieuwe Taiwanese dollar	2.443	0,8	7.002	1,5
Zuid-Afrikaanse rand	574	0,2	544	0,1
Keniaanse Shilling	737	0,2	1.449	0,3
Braziliaanse real	-1.401	-0,4	0	0,0
Mexicaanse peso	870	0,3	0	0,0
Overige	280	0,1	1	0,0
Niet Euro	111.315	34,3	134.712	28,4
Euro	213.553	65,7	339.026	71,6
Totaal beleggingen exclusief derivaten	324.868	100,0	473.738	100,0
Waarde derivaten	3.311		-1.284	
Totaal beleggingen inclusief derivaten	328.179		472.454	

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en (beleggings)schulden aan kredietinstellingen.

	2022		2021	
	€	%	€	%
<i>Totaal beleggingen¹⁾ naar valuta ná afdekking met derivaten</i>				
Amerikaanse dollar	17.332	5,3	22.159	4,7
Australische dollar	3.380	1,0	6.305	1,3
Canadese dollar	176	0,1	1.473	0,3
Britse pound sterling	21.420	6,5	51	0,0
Hongkongse dollar	-13	0,0	2.020	0,4
Japanse yen	8.773	2,7	27	0,0
Zwitserse frank	4.623	1,4	4.097	0,9
Deense kroon	5.208	1,6	2.510	0,5
Noorse kroon	156	0,0	995	0,2
Zweedse kroon	0	0,0	5	0,0
Singaporese Dollar	3.087	0,9	2.965	0,6
Chileense peso	203	0,1	0	0,0
Chinese yuan	-419	-0,1	5.899	1,2
Indonesische roepie	188	0,1	0	0,0
Zuid-Koreaanse won	787	0,2	295	0,1
Nieuwe Taiwanese dollar	2.443	0,7	7.002	1,5
Zuid-Afrikaanse rand	574	0,2	544	0,1
Keniaanse Shilling	737	0,2	1.449	0,3
Braziliaanse real	-1.401	-0,4	0	0,0
Mexicaanse peso	870	0,3	0	0,0
Overige	12.587	3,8	1	0,0
Niet Euro	80.711	24,6	57.797	12,1
Euro	247.468	75,4	414.657	87,9
Totaal beleggingen inclusief derivaten	328.179	100,0	472.454	100,0

1) Inclusief liquide middelen beschikbaar voor beleggingen en (beleggings)schulden aan kredietinstellingen.

Derivaten

Ter afdekking van de valutarisico's op de effectenportefeuille zijn er door de vermogensbeheerders valutatermijntransacties afgesloten.

Valutaderivaten per 31 december

Type contract	Onder- liggende contract- omvang	Actuele waarde activa	Actuele waarde passiva	Netto positie (waarde)
Valutaderivaten per 31 december 2022	102.888	3.852	-541	3.311
Valutaderivaten per 31 december 2021	75.861	22	-1.306	-1.284

Ten aanzien van het strategisch valutabeleid van het pensioenfonds geldt dat 70% van de exposure in US dollar (USD), Japanse Yen (JPY) en Britse pond (GBP) wordt afgedekt (bandbreedte afhankelijk van marktomstandigheden (70% - 100%). Het totaalbedrag dat buiten de euro wordt belegd bedraagt ultimo jaar 35% (2021: 28%) van de beleggingsportefeuille.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt voor het strategisch valuta risico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 20% voor valuta in ontwikkelde landen en van 35% voor valuta in opkomende markten die berekend wordt op de niet-euro beleggingen na afdekking. De buffer voor het strategisch valuta risico bedraagt 7.628 (3,1%).

Grondstoffenrisico

Bij de berekening van het Vereist Eigen Vermogen wordt voor het feitelijk en strategisch grondstoffenrisico rekening gehouden met een door DNB voorgeschreven schok van 35%. Het pensioenfonds belegt niet in grondstoffen en hoeft daarom geen buffers hiervoor aan te houden.

Kredietrisico

Het pensioenfonds loopt het risico dat één of meerdere van haar tegenpartijen niet aan de vooraf afgesproken betalingen kan voldoen. Bij de berekening van het kredietrisico dient het effect van de kredietwaardigheid van de partijen, waarin belegd wordt, tot uitdrukking te komen. Het kredietrisico komt tot uitdrukking in de zogenaamde creditspread. Deze creditspread is het verschil tussen de uitkering die afhangt van de kredietwaardigheid van de tegenpartij en een uitkering die met volledige zekerheid (risicovrij) tot uitkering zal komen. Het kredietrisico verbonden aan derivatentransacties wordt beheerst door het afsluiten van standaardovereenkomsten met tegenpartijen, het beoordelen van de kredietwaardigheid van tegenpartijen, het spreiden van het transactievolume over verschillende tegenpartijen, het eisen van voldoende onderpand en een adequate monitoring met betrekking tot de gestelde eisen inzake het onderpand.

Het kredietrisico binnen de vastrentende waarden portefeuille kan naast de creditspread eveneens gemeten worden aan de hand van de ratingverdeling van de rentegevoelige beleggingsportefeuille. Deze ratingverdeling wordt afgegeven door een kredietbeoordelaar. Een Europese AAA rating impliceert dat de vastrentende waarden belegging geen kredietrisico loopt. Daarentegen worden beleggingen die geassocieerd staan onder 'lager dan BBB' als zeer risicovol beschouwd. Cash wordt als kredietrisicovrij beschouwd. Beleggingen die geen rating ontvangen worden als risicovol beschouwd.

	2022		2021	
	€	%	€	%
Rating vastrentende waarden:				
AAA	24.748	11,3	51.163	17,8
AA	25.784	11,7	54.184	18,8
A	45.738	20,8	47.155	16,4
BBB	37.900	17,2	48.472	16,9
(Lager dan) BBB	13.791	6,3	2.933	1,0
Geen rating ¹⁾	71.781	32,7	83.555	29,1
	219.742	100,0	287.462	100,0
Verdeling vastrentende waarden naar looptijd:				
Resterende looptijd korter dan 1 jaar	70.915	32,3	82.085	28,6
Resterende looptijd tussen 1 en 5 jaar	40.191	18,3	47.498	16,5
Resterende looptijd tussen 5 en 10 jaar	34.147	15,5	44.471	15,5
Resterende looptijd tussen 10 en 20 jaar	36.351	16,5	29.296	10,2
Resterende looptijd langer dan 20 jaar	38.138	17,4	84.112	29,2
	219.742	100,0	287.462	100,0

Hoogte buffer

Binnen de berekening van het standaardmodel wordt een kredietrisico becijferd conform de ratingverdeling van de vastrentende waardenportefeuille. Naar mate de rating slechter wordt neemt de te hanteren buffer toe. Afgaande op de hierboven genoemde ratingverdeling resulteert dit in een buffer voor het strategisch kredietrisico van 12.321 (5,0%).

Verzekeringstechnisch risico

Binnen het verzekeringstechnische risico worden in principe alleen risico's meegenomen die verband houden met sterfte. Het omvat de risico's als gevolg van afwijkingen ten opzichte van de verwachte sterfte en afwijkingen van de verwachte sterftetrend (langlevensrisico). Tot het verzekeringstechnische risico worden gerekend: procesrisico, risico-opslag voor afwijkingen ten opzichte van de sterftetrend en negatieve stochastische afwijkingen van de verwachtingswaarde. Deze drie risico's bedragen een percentage van de op actuele waarde berekende technische voorziening. Het procesrisico neemt af naarmate het deelnemersbestand toeneemt, omdat het sterfteproces dan beter kan worden geschat. De beide andere risicofactoren houden respectievelijk rekening met de onzekerheid in de sterftetrend en met de negatieve stochastische afwijkingen.

Het Pensioenfonds hanteert bij de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen de meest recente overlevingstafels (prognosetafel AG2022), met fondsspecifieke ervaringssterfte. Dit neemt niet weg dat toekomstige ontwikkelingen kunnen leiden tot nog verdere verbetering of tot verslechtering van de levensduur en dat dientengevolge in de toekomst verdere verhoging of verlaging van de voorziening pensioenverplichtingen aan de orde kan komen.

Hoogte buffer

Dit vertaalt zich in een buffer voor het strategisch verzekeringstechnisch risico van 7.460 (3,0%).

1) Dit betreft voornamelijk hypotheeken.

Concentratierisico

Concentratierisico's kunnen optreden bij een concentratie van de portefeuille in regio's, economische sectoren of tegenpartijen.

De spreiding van de portefeuille is in de toelichting op de balans nader toegelicht. Ook 'grote posten' zijn aan te duiden als een vorm van concentratierisico. Om te bepalen welke posten hieronder vallen moeten per beleggingscategorie alle instrumenten met dezelfde debiteur worden gesommeerd.

	2022		2021	
	€	%	€	%
Vastgoedbeleggingen				
<i>Verdeling Vastgoedbeleggingen per sector:</i>				
Winkels	2.271	100,0	3.207	100,0
<i>Verdeling Vastgoedbeleggingen per regio:</i>				
Noord-Amerika	2.271	100,0	3.207	100,0
Aandelen				
<i>Verdeling Aandelen per regio:</i>				
Europa EU	13.934	15,3	22.746	15,3
Europa niet-EU	5.853	6,4	9.397	6,3
Noord-Amerika	50.314	55,2	76.992	52,0
Midden- en Zuid-Amerika	809	0,9	0	0,0
Azië ex Japan	5.545	6,1	13.248	8,9
Pacific	13.918	15,3	23.985	16,2
Overig	683	0,8	1.993	1,3
	91.056	100,0	148.361	100,0

	2022		2021	
	€	%	€	%
Verdeling Aandelen per sector:				
Financiële dienstverlening	10.525	11,6	20.597	13,9
Technologie	25.278	27,8	39.515	26,6
Industrie	11.952	13,1	25.306	17,1
Defensieve consumptiegoederen	12.760	14,0	8.608	5,8
Cyclische consumptiegoederen	5.021	5,5	15.429	10,4
Gezondheidszorg	14.333	15,7	18.712	12,6
Nutsbedrijven	5.496	6,0	7.690	5,2
Communicatie diensten	683	0,8	1.449	1,0
Basismaterialen	4.888	5,4	10.031	6,8
Energie	120	0,1	386	0,3
Overig	0	0,0	638	0,3
	91.056	100,0	148.361	100,0
<i>Grote posten: Aandelen beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>	<i>n.v.t.</i>

	2022		2021	
	€	%	€	%
Vastrentende waarden				
Verdeling vastrentende waarden per regio:				
Europa EU	160.696	73,1	229.342	79,8
Europa niet-EU	20.817	9,5	22.104	7,7
Noord-Amerika	17.406	7,9	19.261	6,7
Midden- en Zuid-Amerika	6.052	2,8	417	0,1
Azië ex Japan	3.177	1,4	6.553	2,3
Pacific	5.713	2,6	7.056	2,5
Overig	5.881	2,7	2.729	0,9
	219.742	100,0	287.462	100,0
Verdeling vastrentende waarden per soort:				
Staatsobligaties	66.753	30,4	79.788	27,7
Bedrijfsobligaties (Credit funds)	116.077	52,8	161.462	56,2
Hypotheken	36.912	16,8	46.212	16,1
	219.742	100,0	287.462	100,0

	2022		2021	
	€	%	€	%
Grote posten: Obligatiedebiteuren groter dan 2% van het balanstotaal:				
Staatsobligaties Frankrijk	11.587	3,4	14.621	3,1
Obligaties Europese Unie	8.016	2,4	10.249	2,1
Bovengenoemde staatsobligaties betreffen alleen de directe beleggingen in staatsobligaties.				
Grote posten: Vastrentende beleggingsfondsen groter dan 2% van het balanstotaal:				
NN L Liquid - Euribor 3M	50.178	14,8	22.375	4,7
NN L Euro Sustainable Credit including Financials	45.823	13,5	67.552	14,1
a.s.r. Hypothekenfonds NON-NHG	37.192	11,0	46.086	9,6
AF Emerging Markets Blend bd i2 eur acc	35.121	10,4		
Netherlands princ strip 0% 15/1/2042	15.398	4,5	24.736	5,2
NN L Liquid - EUR	13.739	4,1	57.586	12,1
NN Colateralized Bond Fund	0	0,0	24.969	5,2

Derivaten	2022		2021	
	€	%	€	%
Verdeling derivaten per soort:				
Valutaderivaten	3.311	156,3	-1.284	-5,1
Rentederivaten	-1.242	-58,6	26.260	105,1
Kredietderivaten	49	2,3	11	0,0
	2.118	100,0	24.987	100,0

Er zijn in 2022 geen beleggingen uitgeleend en er zijn geen beleggingen in premiebijdragende ondernemingen.

Hoogte buffer

In het standaardmodel is geen rekening gehouden met een buffer voor concentratierisico. Het risico dient sec kwalitatief toegelicht te worden.

Actief beheer risico

Actief beheer risico ontstaat doordat vermogensbeheerders actief beheer voeren op (delen van) de beleggingsportefeuille. Onder actief beheer worden afwijkende posities in portefeuilles verstaan die worden ingenomen ten opzichte van strategische benchmarks. De mate van actief beheer wordt bepaald aan de hand van de tracking error. Een lage tracking error impliceert dat het feitelijke rendement dicht bij de gekozen benchmark ligt, terwijl een hoge tracking error aangeeft dat het rendement duidelijk van de benchmark afwijkt. Een hogere tracking error impliceert een hoger actief beheer risico.

Hoogte buffer

Bij de berekening van het vereist eigen vermogen wordt alleen een actief beheer risico becijferd voor de aandelenportefeuille indien de tracking error groter is dan 1%. De buffer voor het strategisch actief beheer risico bedraagt 9.174 (3,7%).

Diversificatie- en correlatie-effect

Bij de becijfering van het totale vereist eigen vermogen dient gebruikt gemaakt te worden van de wortelformule. Hierdoor is het totale vereist eigen vermogen kleiner dan de optelsom van de afzonderlijke buffers. In de wortelformule wordt namelijk verondersteld dat niet alle risico's zich op hetzelfde moment zullen voordoen (diversificatie). Wel wordt uitgegaan van een positieve samenhang (correlatie) tussen het renterisico, het aandelen- en vastgoedrisico en het kredietrisico. Per saldo heeft dit een risico-verlagend effect. Bij het pensioenfonds is dit voor de strategische beleggingsportefeuille eind 2022 -€ 31.666.

Bestemming van Saldo van baten en lasten

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming. Het negatieve saldo van baten en lasten van € 18.545 wordt ten laste van de reserves gebracht.

Gebeurtenissen na balansdatum

Ultimate Forward Rate (UFR)

Conform de Pensioenwet toetst de Commissie Parameters uiterlijk iedere vijf jaar de voorgeschreven economische en rekenkundige uitgangspunten en komt vervolgens met haar oordeel. Het vorige advies dateert van 2019. Met de mogelijke inwerkingtreding van de Wtp per 1 juli 2023 is de Commissie gevraagd om eerder met een nieuw advies te komen. Onderdeel van het advies is het vaststellen van de parameters van de zogeheten Ultimate Forward Rate (UFR)-methode. Met het advies heeft DNB besloten een aanpassing door te voeren in de UFR-methodiek die vanaf 1 januari 2021 stapsgewijs werd doorgevoerd. De belangrijkste wijziging is dat de nieuwe UFR-methode leidt tot een DNB-curve die tot een looptijd van 50 jaar gelijk is aan de swapcurve. In de per 31 december 2022 berekende voorzieningen en dekkingsgraden is rekening gehouden met de tot dat moment geldende stapsgewijze invoering van de UFR-methodiek. De meest recente aanpassing hierin dateert van 1 januari 2022. De wijziging volgens het advies van de Commissie van 30 november 2022 gaat in per 1 januari 2023. De impact van de verschillende aanpassingen in de DNB-rentetermijnstructuren op de voorzieningen en dekkingsgraden is in de volgende tabel weergegeven.

	DNB RTS huidig 50% UFF / 50% nUFR /	DNB RTS nieuw Methodiek 2023
Technische voorziening (risico fonds)	244.915	245.666
Dekkingsgraad (totaal fonds)	132,3%	131,9%
Strategisch vereiste dekkingsgraad (totaal fonds)	117,7%	117,7%

Vastgesteld te Amsterdam, 16 juni 2023

Bestuur Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK:

Pieter van der Wal, voorzitter

Jan Voskuilen, vice-voorzitter

Pol de Jaeger, secretaris

Larissa Gabriëlse

Otto Hulst

Geert Jan Kremer

Overige gegevens

Statutaire resultaatbestemming

In de statuten is geen bepaling opgenomen over de resultaatbestemming. Het saldo van baten en lasten wordt gemuteerd in de reserves.

Actuariële verklaring

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam is aan Milliman Pensioenen B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2022.

Onafhankelijkheid

Als waarmerkend actuaaris ben ik onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK zoals vereist conform artikel 148 van de Pensioenwet. Ik verricht geen andere werkzaamheden voor het pensioenfonds, anders dan de werkzaamheden uit hoofde van de actuariële functie. Dit geldt tevens voor andere actuarissen en deskundigen die werkzaam zijn bij Milliman Pensioenen B.V.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

Afstemming accountant

Op basis van de door mij en de accountant gehanteerde Handreiking heeft afstemming plaatsgevonden over de werkzaamheden en de verwachtingen bij de controle van het boekjaar. Voor de toetsing van de technische voorzieningen en voor de beoordeling van de vermogenspositie als geheel heb ik de materialiteit bepaald op € 2.460.000. Met de accountant ben ik overeengekomen om geconstateerde afwijkingen boven € 123.000 te rapporteren.

Deze afspraken zijn vastgelegd en de uitkomsten van mijn bevindingen zijn met de accountant besproken.

Ik heb voorts gebruik gemaakt van de door de accountant in het kader van de jaarrekeningcontrole onderzochte basisgegevens. De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeel van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik, conform mijn wettelijke verantwoordelijkheid zoals beschreven in artikel 147 van de Pensioenwet, onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De door het pensioenfonds verstrekte basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht heb ik onder meer onderzocht of:

- toereikende technische voorzieningen zijn vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen;
- het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen conform de wettelijke bepalingen zijn vastgesteld;
- de kostendekkende premie voldoet aan de gestelde wettelijke vereisten;
- het beleggingsbeleid in overeenstemming is met de prudent-person regel.

Voorts heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds. Daarbij heb ik mij gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen en is mede het financieel beleid van het pensioenfonds in aanmerking genomen.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Koninklijk Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

Overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten zijn toereikende technische voorzieningen vastgesteld met betrekking tot het geheel van pensioenverplichtingen.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum hoger dan het wettelijk vereist eigen vermogen.

Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De beleidsdekkingsgraad van het pensioenfonds op balansdatum is hoger dan de dekkingsgraad bij het vereist eigen vermogen.

Mijn oordeel over de vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK is gebaseerd op de tot en met balansdatum aangegane verplichtingen en de op dat moment aanwezige middelen. De vermogenspositie is naar mijn mening voldoende.

Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de toeslagen beperkt zijn.

Amsterdam, 16 juni 2023

drs. R. van der Meer AAG
verbonden aan Milliman Pensioenen B.V.

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het bestuur van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

Verklaring over de jaarrekening 2022

Ons oordeel

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK ('de stichting') een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van het vermogen van de stichting op 31 december 2022 en van het resultaat over 2022 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek ('BW').

Wat we hebben gecontroleerd

Wij hebben de in dit jaarverslag opgenomen jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK te Amsterdam gecontroleerd.

De jaarrekening bestaat uit:

- de balans per 31 december 2022;
- de staat van baten en lasten over 2022; en
- de toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en overige toelichtingen.

Het stelsel voor financiële verslaggeving dat is gebruikt voor het opmaken van de jaarrekening is Titel 9 Boek 2 BW.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de paragraaf 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Onafhankelijkheid

Wij zijn onafhankelijk van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assuranceopdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Informatie ter ondersteuning van ons oordeel

Wij hebben onze controlewerkzaamheden met betrekking tot fraude en continuïteit, en de aangelegenheden daaruit, bepaald in de context van de controle van de jaarrekening als geheel en bij het vormen van ons oordeel hierover. De informatie ter ondersteuning van ons oordeel, zoals onze bevindingen en observaties ten aanzien van de controleaanpak van frauderisico's en de controleaanpak van de continuïteit, moet in dat kader worden gezien en niet als afzonderlijke oordelen of conclusies.

Controleaanpak frauderisico's

Wij hebben risico's op een afwijking van materieel belang in de jaarrekening als gevolg van fraude geïdentificeerd en ingeschat. Wij hebben tijdens onze controle inzicht verkregen in Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK en haar omgeving en de componenten van het interne beheersingssysteem, waaronder het risico-inschattingsproces en de wijze waarop het bestuur inspeelt op frauderisico's en het interne beheersingssysteem monitort. Wij verwijzen naar de paragraaf 'Integriteit' in het verslag van het bestuur, waarin het bestuur haar analyse en overwegingen ten aanzien van het integriteitsrisico inclusief fraude heeft opgenomen. Het bestuur concludeert dat dit risico voldoende wordt beheerst door middel van mitigerende maatregelen.

Wij hebben ten aanzien van het risico op afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude de opzet en implementatie van de interne beheersing geëvalueerd, waaronder de frauderisicoanalyse van het bestuur, de gedragscode en de klokkenluidersregeling, en voor zover wij dat noodzakelijk achtten voor onze controle, de werking getoetst van deze interne beheersingsmaatregelen.

Wij hebben de leden van het bestuur gevraagd of zij op de hoogte zijn van feitelijke, vermeende of vermoede fraude. Hieruit volgden geen signalen van feitelijke, vermeende of vermoede fraude die kunnen leiden tot een afwijking van materieel belang.

Als onderdeel van ons proces voor het identificeren van frauderisico's, hebben wij frauderisicofactoren overwogen met betrekking tot frauduleuze financiële verslaggeving, oneigenlijke toe-eigening van activa en omkoping en corruptie. Wij hebben geëvalueerd of deze factoren een indicatie vormden voor de aanwezigheid van frauderisico's.

De door ons geïdentificeerde frauderisico's en uitgevoerde specifieke werkzaamheden zijn als volgt:

Geïdentificeerde frauderisico's

Frauderisico inzake de inherente mogelijkheid van het bestuur om interne beheersings-maatregelen te doorbreken

Volgens de controlestandaarden is het risico dat het bestuur de interne beheersingsmaatregelen doorbreekt in alle entiteiten aanwezig. Inherent bevindt het bestuur van een entiteit zich in een unieke positie om fraude te plegen, omdat het in staat is de administratieve vastleggingen te manipuleren en frauduleuze financiële overzichten op te stellen door interne beheersingsmaatregelen te doorbreken die anderszins effectief lijken te werken. Daarom besteden wij bij al onze controles aandacht aan het risico van het doorbreken van maatregelen van interne beheersing door het bestuur in:

- journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn gemaakt;
- schattingen;
- significante transacties buiten het kader van de normale bedrijfsuitoefening.

Onze controlewerkzaamheden en observaties

Wij hebben de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing en de werking van de maatregelen getoetst in de processen voor het genereren en verwerken van journaalposten.

Daarnaast hebben wij de opzet en implementatie geëvalueerd van de maatregelen van interne beheersing en de werking van de maatregelen getoetst voor het maken van schattingen.

Wij hebben journaalposten geselecteerd op basis van risicocriteria en hierop specifieke controlewerkzaamheden verricht. Wij hebben getoetst of de journaalposten en andere aanpassingen die tijdens het opstellen van de jaarrekening zijn aangebracht aanvaardbaar zijn.

Wij zijn alert geweest op mogelijk significante transacties buiten de normale bedrijfsvoering van de stichting of die in een ander opzicht ongebruikelijk lijken in het licht van zowel ons inzicht in de stichting en de omgeving als andere tijdens de controle verkregen informatie.

Ten aanzien van de belangrijkste schattingen, de waardering van de fondsspecifieke elementen in de technische voorzieningen en niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen, hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- beoordeling van wijzigingen als gevolg van aanpassing sterftegrondslagen en fondsspecifieke ervaringssterfte;
- beoordeling van de opslag voor toekomstige uitvoeringskosten;
- overleg met en beoordeling van het rapport van de certificerend actuaaris;
- aansluiting van waarde van beleggingsfondsen met de nettovermogenswaarde zoals vermeld in de (gecontroleerde) jaarverslagen van de beleggingsfondsen;
- uitvoering van backtestingwerkzaamheden voor beleggingsfondsen waarvoor geen gecontroleerde nettovermogenswaarde beschikbaar is per balansdatum.

Wij hebben bij onze controle van de schattingsposten geen aanwijzingen van tendenties als gevolg van belangen van het bestuur geïdentificeerd. Onze werkzaamheden hebben tevens niet geleid tot specifieke aanwijzingen voor fraude of vermoedens van fraude ten aanzien van het doorbreken van de interne beheersing door het bestuur.

Wij hebben in onze controle een element van onvoorspelbaarheid ingebouwd. Ook hebben wij kennisgenomen van correspondentie met toezichthouders en zijn wij tijdens de controle alert gebleven op indicaties van fraude. Ook hebben wij de uitkomst van andere controlewerkzaamheden beoordeeld en overwogen of er bevindingen zijn die een aanwijzing vormt voor fraude of het niet naleven van wet- en regelgeving. Indien daar sprake van was, hebben wij onze evaluatie van het risico van fraude en de gevolgen daarvan voor onze controlewerkzaamheden opnieuw geëvalueerd.

Controleaanpak continuïteit

Het bestuur heeft de jaarrekening opgemaakt uitgaande van de continuïteit van het geheel van de bedrijfsactiviteiten van het fonds voor tenminste twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening. Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere het verkrijgen van controle-informatie omtrent het continuïteitsrisico en de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling bij de vaststelling van bedragen en in de financiële overzichten opgenomen toelichtingen.

Op basis van de verkregen controle-informatie hebben wij vastgesteld of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of het fonds haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten.

Pensioenfondsen zijn op grond van de wetgeving gehouden om een adequate vermogensdekking aan te houden. Het vereist eigen vermogen wordt op basis van het financieel toetsingskader bepaald. Als de dekkingsgraad van een pensioenfonds lager is dan het vereist eigen vermogen, moet een herstelplan worden opgesteld waaruit blijkt hoe het fonds het eigen vermogen op het vereiste niveau brengt. Als het fonds niet kan voldoen aan het herstel zullen aanvullende maatregelen moeten worden getroffen. Waar nodig zullen de rechten van de (gewezen) deelnemers moeten worden aangepast zodat weer aan het vereist eigen vermogen wordt voldaan.

Zoals opgenomen in de paragraaf '*Financiële positie*' in het verslag van het bestuur en de '*Risicoparagraaf*' in de jaarrekening bevindt het fonds zich op balansdatum niet in een (reserve)tekortsituatie. Het bestuur heeft de continuïteitsbeoordeling voor tenminste twaalf maanden vanaf de datum van opmaken van de jaarrekening uitgevoerd en geen gebeurtenissen of omstandigheden geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de entiteit om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).

Onze werkzaamheden om de continuïteitsbeoordeling van het bestuur te evalueren omvatten onder andere:

- Overwegen of de continuïteitsbeoordeling van het bestuur alle relevante informatie bevat waarvan wij als gevolg van onze controle kennis hebben verkregen en door het bestuur te bevragen over de belangrijkste veronderstellingen en uitgangspunten. Het bestuur heeft hierbij onder andere aandacht besteed aan:
 - de uitgangspunten van het fondsbeleid;
 - de relatie met en de ontwikkelingen bij de werkgever;
 - de bepalingen in de tussen het fonds en de werkgever afgesloten uitvoeringsvereenkomst;
 - de financiële positie van en de ontwikkelingen bij het fonds.
- Nagaan of het bestuur gebeurtenissen of omstandigheden heeft geïdentificeerd die gerede twijfel kunnen doen ontstaan over de mogelijkheid van de stichting om haar continuïteit te handhaven (hierna: continuïteitsrisico's).
- Inspecteren van correspondentie met relevante toezichthoudende instanties.
- Inwinnen van inlichtingen bij het bestuur over zijn kennis van continuïteitsrisico's na de periode van de door het bestuur verrichte continuïteitsbeoordeling.

Onze controlewerkzaamheden hebben geen informatie opgeleverd die strijdig is met de veronderstellingen en aannames van het bestuur over de gehanteerde continuïteitsveronderstelling.

Verklaring over de in het jaarverslag opgenomen andere informatie

Het jaarverslag omvat ook andere informatie. Dat betreft alle informatie in het jaarverslag anders dan de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat;
- alle informatie bevat die op grond van Titel 9 Boek 2 BW is vereist voor het verslag van het bestuur en de overige gegevens.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten in Titel 9 Boek 2 BW en de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het verslag van het bestuur en de overige gegevens in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening en de accountantscontrole

Verantwoordelijkheden van het bestuur voor de jaarrekening

Het bestuur is verantwoordelijk voor:

- het opmaken en het getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW; en voor
- een zodanige interne beheersing die het bestuur noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het bestuur afwegen of de stichting in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van het genoemde verslaggevingsstelsel moet het bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het bestuur het voornemen heeft om de stichting te liquideren of de bedrijfsactiviteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is. Het bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze doelstellingen zijn een redelijke mate van zekerheid te verkrijgen over de vraag of de jaarrekening als geheel geen afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of van fouten en een controleverklaring uit te brengen waarin ons oordeel is opgenomen. Een redelijke mate van zekerheid is een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle afwijkingen van materieel belang ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Een meer gedetailleerde beschrijving van onze verantwoordelijkheden is opgenomen in de bijlage bij onze controleverklaring.

Amsterdam, 16 juni 2023
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

Origineel getekend door drs. H.C. van der Rijst RA

Bijlage bij onze controleverklaring over de jaarrekening 2022 van Stichting Pensioenfonds van de KAS BANK

In aanvulling op wat is vermeld in onze controleverklaring hebben wij in deze bijlage onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening nader uiteengezet en toegelicht wat een controle inhoudt.

De verantwoordelijkheden van de accountant voor de controle van de jaarrekening

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.
- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de stichting.
- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het bestuur en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.
- Het vaststellen dat de door het bestuur gehanteerde continuïteitsveronderstelling aanvaardbaar is. Ook op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de stichting haar bedrijfsactiviteiten in continuïteit kan voortzetten. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.
- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen en het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen.

Wij communiceren met het bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.